YOLDAŞINI ÖLDÜRMEK

AYTEKİN YILMAZ

iletişim

AYTEKİN YILMAZ • **Yoldaşını Öldürmek**

AYTEKİN YILMAZ Yayımlanmış eserlerinden bazıları şunlardır: *Doğu'nun Talanı ve İnkârı* (Belge Yayınları 2001), *Labirentin Sonu: İçimizdeki Hapishane* (İletişim Yayınları 2003), *dağbozumu* (roman, Doğankitap, 2011). Yazar 1997 Musa Anter Gazetecilik İnceleme Araştırma Ödülü, 1999 MKM Film Öyküsü Ödülü, 2. İstanbul Ulusal Kısa Film Festivali 2003 Öykü Ödülü sahibidir.

İletişim Yayınları 2039 • Bugünün Kitapları 170
ISBN-13: 978-975-05-1583-5

1. BASKI 2014, İstanbul

EDİTÖR Ömer Laçiner
KAPAK Suat Aysu
KAPAK RESMİ Jacques Louis David, "La mort de Marat", 1793, detay
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Remzi Abbas
BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

AYTEKİN YILMAZ

Yoldaşını Öldürmek

iletişim

Yarı yolda kalmış
bütün romantik devrimcilere...

İÇİNDEKİLER

"İyi ve büyük olaylarla ilgili bütün biyografileri bir yana itip, hapishanede, tımarhanede ya da darağacında ölenlerin kırık dökük kayıtlarını dikkatlice incelemek daha doğru olacaktır"

– Edgar Allan Poe

Giriş Hapısı

"Tanıdığım bütün romantik devrimciler, bir zalimden kurtulayım derken, başka bir zalim iktidarın kurbanı oldular..."

1992 yılının 24 Mart günü, 25 yaşımda beni Bayrampaşa hapishanesinin kapısına teslim eden polislerden biri, ayrılmadan önce yanıma yaklaşıp, "Seninle on yıl sonra görüşürüz Aytekin Yılmaz" demişti. İnanmayacaksınız ama gerçek oldu. Tam 9 yıl 4 ay 15 gün hapiste kaldıktan sonra çıktım. Polislerin sözünün kanun yerine geçtiği bir dönemin mahpusu olduğumu söylemek için, konuya böyle giriş yapmış oldum. Başa dönecek olursak, polisin o sözlerinin ardından, kapıaltı denilen bölümde giriş işlemlerimiz yapıldıktan sonra koğuşlara alındık. O an bizi içeri kabul eden kapı, bir garaj kapısı kadar büyük görünmüştü. Ama aynı kapının, çıkmak istediğimde iğne deliği kadar küçüldüğünü çok sonraları anlayacaktım. Hapishane kapısının böylesi büyülü bir yanı vardı.

Hiç unutmuyorum, siyasi mahpusların kaldığı C Blok maltasında yürümeye başladığımızda, baskılar, dayaklar şimdi başlar diye düşünmüştüm. Yanılmışım. İlk kez o gün orada ezberim bozuldu. C Blok maltasından itibaren tüm koğuşlar örgütlerin denetimindeydi. Ne gardiyan, ne de jan-

darma vardı. Hapishaneye ilişkin okuduklarım, duyduklarım ilk o gün yalan olmuştu. Benimle aynı operasyonda tutuklanıp gelenler, başka bir koğuşa alındı. Örgüt öyle uygun görmüş, bir bildiği vardır elbet yoldaşların deyip merak etmiyordum. Çok ağır işkencelerden sonra, bir tek isteğim vardı, uyumak! Ellerim tutmuyordu, omuzlarım sanki yere düşecek gibiydi ve bitmez tükenmez bel ağrılarım vardı. Önce düz askı, sonra ters askı, bu da yetmemiş kasap askıdan geliyorum. Gün, saat, takvim soruyorum,"On dört gün olmuş" diyorlar.

İşkenceden, polis sorgusundan yeni gelene ne yapılıyorsa, bana da onu yapıyor örgütten yoldaşlarım. Gecenin bir yarısında on dört günün hesabı soruluyor. Ellerim tutmuyor, yüzüm gözüm dağıtılmış olduğu için, direndiğimi anlıyorlar ve el üstünde tutuluyorum. Ama sorguda çözülenler yüzünden onlarca soruya cevap vermek zorunda kalıyorum. Yoldaşların sorularından epey bir tecrübeli olduklarını anlıyorum. Böyle yoldaşlarım olduğu için gurur duymak istiyorum ama kafamda bin bir soru yanıt beklerken bunu yapamıyorum. Yorucu bir soruşturmanın ardından bana ayrılmış olan ranzaya on yıl sonra uyanacakmışım gibi atıyorum kendimi...

Sabah örgüte ait marş sesleriyle uyanıyorum. Bir an dağdaki kampı hatırlıyorum, benzer slogan ve marşlar çağrışım yapıyor. Önce sabah sporu, ardından kahvaltı ve toplu eğitim çalışması. Hapishane değil, tam bir örgüt kampı ortamında olduğumu anlıyorum. Sevinmek istiyorum ama hapishanede olduğumu anlayınca şaşkın bir halde anlamaya çalışıyorum olan biteni. Ellerim tutmuyor, ağrılarım var. Hapishane revirine çıkarılıyorum, doktor birkaç ilaç yazıp gönderiyor. Koğuşa dönüyorum. Dışarıdan tanıdığım yoldaşlarla karşılaşıyorum. Birbirimize sarılıyoruz, ellerini uzatanlar oluyor, ellerim cansız olduğu için tutamıyorum elle-

rini. Üzüldüklerini tebessümleriyle belli ediyorlar. Herkes toplu eğitime devam ederken, ben üst kata çıkıp ranzama uzanıyorum. Günler bir süre böyle geçiyor benim için. Bir türlü iyileşmeyen parmaklarımı sorun ediyorum. Ellerimle kaşık bile tutamıyorum, hep böyle mi kalacaklar diye panik oluyorum. Revire çıkıp bu soruyu doktora soruyorum,

"Yok, zamanla iyileşirler" diyor. Egzersiz topu veriyor, gece gündüz onu sıkmam gerekiyormuş, ama sıkamıyorum, parmaklarımda can yok. Ellerimle uğraşırken, başka bir rahatsızlığım daha çıkıyor. Bu kez elektrik kabloları ve prizlerine karşı tepki oluşuyor bende. Onları her görüşümde vücudumda bir elektriklenme meydana geldiği hissine kapılıyorum. Önceleri kimselere açamadığım bu sıkıntımı, örgüt sorumlusu yoldaşla konuşuyorum; "Bir psikoloğa görünmem iyi olabilir belki, ne dersiniz?" diye soruyorum. Çok kesin bir dille, "Çok yanlış olur Heval, senin gibi bir yoldaşın psikolojisi bozulmuş dersek senin geleceğin için iyi olmaz" diyor. Niye iyi olmayacağını anlamak için üsteliyorum. "Psikolojik rahatsızlıklar burjuva rahatsızlıklarıdır. Bence sen aşarsın bu durumu. Başka kimseye bahsetmezsen iyi olur" dediğinde, kafam karışmıyor değil, böylesi kırılgan bir ortamda psikolojim iyi değil demek, gelecekte bana karşı kullanılabilir bir şey olacağından, fazla ısrar etmiyorum. Etmiyorum ama günlük yaşamda psikolojimi etkilemeye devam ediyor kablo ve prizler. Polis sorgusunda işkence sonrası sanki başka biri olmuştum. Kendi kendimi tanıyamaz bir haldeydim. Fiziken ve ruhen çok yorgun hissediyordum kendimi. İlk başlarda işkencenin taze izleridir dedim kendime ama sonraki zamanlarda da devam etti bu yorgunluk. Yaklaşık dört ayın sonunda parmaklarım iyileşti, yaralarım sarıldı ama yorgunluğum hatta acizliğim bir türlü geçmiyordu. Bu halim kısa zamanda arkadaşlarımın dikkatini çekmiş olacak ki konuştular benimle.

"İşkenceden geçtin, kolay olmadığını biliyoruz ama birçoğumuz oralardan geçtik. Toparlanman lazım, süreç çok yakıcı, örgütün, devrimin beklentileri var senden. Yarın biz başka yere sevk olduğumuzda, örgütü kim idare edecek, bir an evvel toparlanman gerek!" Uyarı niteliğinde konuşmaları oldu. Ama nafile, bir faydası olmadı. Tarifini yapamadığım bir ruh hali içindeydim. Bir tiksinmişlik durumu olabilir miydi? Bazı arkadaşların poliste çözülüp, üzerime ifade verdikleri için bir kızgınlık içindeydim ama tam nedeni bu muydu emin değildim. Geçmişten biriken şeyler vardı içimde. Bir şeylere tepkimin olduğunu biliyordum ama bununla hesaplaşma yerinin hapishane olduğuna inanmıyordum. Bütün arkadaşlarım mücadele için çabalarken, benim kişisel sorunları gündeme getirmem doğru olmazdı diye düşünüyordum. Belli ki huzursuzdum. Huzursuzluğumun dışa yansımasını önlemem gerekiyordu ama bunu nasıl yapacağımı tam kestiremiyordum. Biraz günlük komün yaşamına katılayım diyordum, ama olup bitenleri gördükçe tekrar içime kapanıyordum. Örgütlü koğuş yaşamımızda tasvip etmediğim şeyler oluyordu. Örgüt sorumluların tutumları, benimkiyle uyuşmuyordu. Yaşama dahil olmam bunlarla mücadele etmemi gerektiriyordu. Kendimde o gücü göremiyordum. Ama bir yandan da haksızlıklara seyirci kalmayı doğru bulmuyordum. Yaklaşık bir yılımı kendimle hesaplaşarak geçirdim. Parmaklarım iyileşir iyileşmez de kitap okumaya başladım. Kitaplar çok iyi geldi bana. Dışardaki pratik mücadelede çok zaman bulamamıştım. Şimdi tam zamanı diyerek, günde bir kitap okuyup bitirmenin yarışına girmiştim. Bir yandan da toplu eğitimlere katılıyordum. Örgüt yaşamıyla öyle bir denge tutturdum ki ne çok içindeydim ne de dışında.

Hapishane yaşamına alışamam diyordum ilk başlarda ama erken alıştım. Arada bir mahkemeye çıkıp geliyoruz ama

tecrübeli yoldaşlar da polisin söylediğine benzer bir şey söylüyorlar, "On yıl ceza alırsın!" diyorlar. İlk zamanlar on yıl mahpusluğun ne anlama geleceğini kestiremiyorum. Çünkü içimizde on yıldan fazladır mahpus olanlar var. Kendimi onlarla avutmak istediğim bir zamanda, Victor Hugo'nun *Sefiller* romanı imdadıma yetişti. Roman kahramanı Jean Valjean tam 19 yıl hapiste kaldıktan sonra dışarı çıkıyor ve hayata yeni bir başlangıç yapıyor. İlk o günlerde günlük tutmaya başladım. İlk hapishane günlüğümün notu şöyledir: "Eğer Jean Valjean ondokuz yılın ardından dışarı çıkabiliyorsa, ben de on yıl kaldıktan sonra çıkabilirim!" O sıkıntılı zamanlarımda Jean Valjean'ı tanımak bana çok iyi gelmişti. Söz kitaplardan açılmışken, bahsetmem gereken küçük bir ayrıntı daha var. Hapishaneye geldiğim ilk günlerdi. Hapishanenin en uzun yatan mahpusuyla tanıştım. Bir gün koğuşta volta atarken, dedi ki: "Eğer gündelik yaşamda direnişini sürekli kılmazsan, boşa gider bunca emeğin. Burada direniş, mücadelede toplu eğitime katılıp, kitap okumaktır. Beni on yıldır ayakta tutan şey, okuduğum kitaplar oldu!" Kitapların dünyasına dair öyle güzel şeyler anlatmıştı ki çok etkilenmiştim. Günlerden bir gün, günlüğüme şunları yazmışım: "Hapishanede Edebiyat, bir mahpusun ayakta kalmasına yarar!"

Bayrampaşa hapishanesi çok ilginç bir yerdi. Ya da şöyle diyeyim, hapishaneleri daha önceleri kitaplardan okuduğum için bana ilginç gelmişti. Oysa bu hapishanede devletin memurları sadece malta kısmında duruyorlardı. İç güvenlik tamamen örgütlerin denetimindeydi. C Blok'ta bizim dışımızda yaklaşık 10 sol örgüt daha vardı. Kısacası hapishane yerine Sol örgütlerin kampı deyip geçelim.

90'lı yıllarda hapishaneye polis sorgusunda direnmiş biri olarak gelmenin ayrıcalıkları olduğunu yaşayarak öğrendim. Uzun bir süre örnek devrimci olarak gösterildim. Ama

ne zaman ki örgüt yönetimini eleştirmeye başladım, o günden sonra özellikle örgüt sorumlularının yaklaşımı değişmeye başladı. Peki ben neleri eleştiriyordum, ya da eleştirilerim nelerdi? Beni en çok rahatsız eden şey, polis sorgusunda çözülen insanlara yapılan kötü uygulamalardı. Örgüt bu konuda çok acımasızdı. Çözülen herkese "Uygulama" denilen ceza veriliyordu. Bu cezalandırma biçimini, sosyal ilişkilerden uzak tutma, yani dışlama ve ranza hapsi olarak özetleyebilirim. Ranza hapsi almış bir mahpus, koğuşun üst katında yatağına hapsoluyor ve kimseyle konuşturulmuyordu. Bu "uygulama" denilen şey, kişiliği düşüren, bitiren bir cezalandırma yöntemiydi. (Hapishane gibi bir yerde bir insana verilebilecek en kötü cezanın onu günlük ilişkilerden dışlamak olduğunu ilk kez Bayrampaşa hapishanesinde o günlerde öğrendim.) Toplantılarda bu yöntemden vazgeçilmesi gerektiğini söylediğimde, örgüt sorumlularının sert tepkileriyle karşılaştım. Daha trajik olanı ise, bu uygulamalara maruz kalmış kişilerden de tepki gördüm. Örgüt yönetimi, "Uygulama partimizin kazanımcı politikasıdır" dediğinde, buna maruz kalmış kişilerden bazıları, "Uygulama süreci bana iyi geldi" diyerek, eleştirilerimi boşa çıkarmaya çalıştılar. Polis sorgusunda çözülenlerin çok çaresiz olduğunu gözlemleyebiliyordum. Ve bunların sayısı çok fazlaydı. Beni rahatsız eden şeylerden bir diğeri ise, daha önce uzun yıllar hapis yatmış, örgüt sorumlularının tutuklanıp hapishaneye gelenlere yaklaşımlarıydı. Mahkemelerde tutuklanıp koğuşlarımıza her yeni gelene, devlet tarafından gönderilmiş ajan olabilirler kaygısıyla bakıyorlardı. Bu da aynı örgüt içinde yoldaşlık bağlarını zedeleyen bir durumdu. Bir ara poliste çözülmenin nedenleri üzerine, dışarıdaki parti merkezi bir araştırma istemişti. Bunun üzerine hapishanedeki koğuşlarımızda bulunanlar üzerinden bir araştırma yapıldı. Tutuklananların % 98'inin polis sorgusunda çözüldüğü anlaşıldı.

O dönem polis sorgusu 14 gün sürüyordu ve çok ağır işkenceler yapılıyordu. Ama her ne olursa olsun geç de olsa şuna inandım, bir devrimci için değil sadece, sıradan normal bir insan için de, polis işkencesinde çözülmek kadar doğal bir şey olamazdı. Nasıl ki direnmek insani bir şeyse, çözülmenin de son derece insani bir şey olduğunu mahpus yıllarımın sonuna doğru öğrenmiştim.

Dilim döndükçe anlatmak istiyorum ama neresinden başlasam diyorum? En iyisi insanın kendi yaşadıkları ve tanıklığıdır tabii ki. Kendini anlatmak bana zor geliyor doğrusu, haz almadığım bir yazma biçimi. Bu nedenle tanıklık üzerinden bazen kendine dönüp bakmanın daha doğru bir yüzleşme olabileceğini düşünüyorum. Hapishaneler, misafir ettiği konuklar kadar özel tarihlere sahip mekânlardır. Benim mahpus olduğum dönem ise (1992-2001) ayrı bir özel tarihe sahiptir. Zaman zaman bu özel dönemden bahsetmiştim başka yazılarımda. Şimdi yeri olduğu için yeniden yazma gereği duymaktayım. Benim mahpus olduğum bu dönemin başka dönemlerden farklı olarak çok özel bir tarihi vardır. Nedir o özel tarih diye soracak olursanız, ben bu döneme, hapishane içinde hapishanelerin oluşturulduğu dönem diyorum. İlk başlarda yoğun tepki almıştım, bunun gerçek olmadığını, benim yalan şeyler yazdığımı söyleyenler oldu. Bu kitabın mağdurları olan kahramanlar işte bu özel dönem dediğim, hapishane içinde hapishanelerin kurbanları oldular. Hapishanelerde tanıdığım, bütün romantik devrimciler bir zalimden kurtulayım derken, başka bir zalim iktidarın kurbanı oldular. Benzer kaderleri yaşamış devrimcilerle uzun yıllar birlikte kaldım. Tarifi yapılmamış, henüz anlatılmamış acılara maruz kalanların hikâyelerini dinledim. Ama hapishane içinde hapishaneyi keşfetmem aylarımı aldı. Anlatsalar inanmazdım ama her şey son derece gerçekti. Düşündükçe bunalıyordum. Devlet dışarıda dağda her gün kat-

liamlar yaparken, hapishanede bizlere neden dokunmuyor ya da dokunamıyor? Bu sorunun cevabını bulamıyordum. Hapishanedeydik ama kapatmanın dışında devletin memurları iç yaşamımıza dokunmuyordu, adeta aradan çekilmişlerdi. Koğuşlarımızda her şey serbest, toplu eğitim, toplu eylem yapıyoruz ama devlet müdahale etmiyor. Örgüt sorumlularına sorsanız, "Direnerek kazandık bu hakları" diyorlardı. Hapishanede devletin denetiminde hak hukuk! Bir türlü ikna olamıyordum. Bir yerlerde bir sorun vardı ama tam olarak ne olduğunu bilemiyordum. Bu kaygılarımı güçlendiren bir olay oldu ve soru işaretlerim çoğalmaya başladı.

"İhanete Özgürlük İstenmez!"

"...bana bir şey oldu!"
– Osman Tim

Hapishane yaşamımda tanık olduğum ilk infaz Osman Tim'in öldürülüşüdür. Bu infaz sadece beni değil, Osman'ı tanıyan birçok mahpusu derinden etkiledi. Osman'ı üniversite okuduğu zamandan tanıyordum. Kürt öğrenci gençlik örgütlülüğü içinde etkin biriydi. Birkaç yıl üniversitelerde örgüt faaliyetlerine katıldı. Daha sonra bir çoğu gibi Osman da Kürt ulusal mücadelesinin geliştiği '91 yılının son günlerinde üniversiteyi bırakıp dağa çıktı.

Osman, parti merkez kampında (Bekaa vadisindeki Mahsum Korkmaz kampı) başarılı bir militan olur, örgüt yöneticilerinin ve Abdullah Öcalan'ın beğenisini kazanır. Önce kamp yönetiminde sonra da metropol faaliyetleri kapsamında İstanbul bölge sorumlusu olarak görevlendirilir. Bir yıl önce öğrenci olduğu şehre örgüt sorumlusu olarak gelmek, o dönem az buz bir şey değildir. Bunun bilincinde olan Osman şehir faaliyetlerine başlar, olaylar olayları getirir. 1992 yılıdır. Kürtlerin ayaklandığı yıllardır. Böylesi bir dönemde İstanbul sorumlusu konumunda olmak, polis için aranan ve mutlaka etkisiz kılınması gereken kişi olmak demektir. Şe-

hir faaliyetlerine katılışının altıncı ayında Osman yakalanır. Daha doğrusu kendisinden önce yakalanan, örgütten birisi çözülerek Osman'ı ele verir. Osman bu yakalanma anını bana anlatırken, "Bilmiyorum polisler birden üzerime çullanınca dizlerimin bağı çözüldü," demişti. Osman poliste çözülür hem de bir tek tokat atılmadan çözülür. Osman'ın çözülmesi sonucu yakalanmalar olur.

Aynı operasyonda yakalanan 26 kişiyle birlikte bulunduğum Bayrampaşa hapishanesine getirildiler. Osman'la aynı koğuşta değildik ama aynı havalandırmayı kullanıyorduk. (Bayrampaşa hapishanesinin mimari yapısı nedeniyle, iki koğuş ortak bir havalandırmayı kullanır.) Osman'ı görmek istediğimde görüştürmemişti örgüt sorumluları. "Sorgudan yeni gelmiş, durumu iyi değil," demişlerdi. İki gün, beş gün geçti göremiyoruz Osman'ı. Örgütten birilerine soruyorum, "Onun durumu ağır, uzak durun ondan!" açıklaması yapılıyor. Osman 9. Koğuş'un yatakhane kısmında ranza hapsine alınmıştı. Güvenlik önlemi alındığından dolayı, kimselerle görüştürülmüyor, yanına da kimseler yaklaştırılmıyordu. Zor bir durumda olduğunu anlıyordum ama ne yapılabileceği konusunda yol yöntem bilemiyordum. Örgüt sorumlularıyla aram iyi değil, birbirimizi idare ederek gün geçiriyoruz. Bir iki üsteledim ama sonuç alamadım. Gerekçe çok net, "Dışarıdan örgüt talimatı var. Durumu ciddiyetle değerlendiriliyor!" diyorlardı. Osman hapishaneye geleli beri bize ait dört koğuşta da yoğun güvenlik önlemleri alınmıştı. Özellikle Osman'ın tutuklu bulunduğu koğuşta nöbetçilerin daha dakik ve disiplinli davranmaya başladıklarını gözlemliyordum. Günler sonra, Osman'ın kaçma teşebbüsünde bulunduğu açıklaması yapıldı. Nasıl olabilir böyle bir şey kaygısıyla örgüt sorumlusunu sıkıştırıp bilgi almak istiyordum. Örgüt sorumlusunun açıklamasına göre, Osman uzun yıllar öncesinden, üniversiteden tanıdığı, o an nöbetini tutan ki-

şiye, yazılı bir not veriyor, "Al bu notu gardiyanlardan birine ver!" diyor. Osman'ın güvendiği kişi bu notu gardiyanlardan birine değil, örgüt sorumlusuna veriyor. Osman'ın gardiyana verilmesini istediği kısa notta, "Beni öldürecekler, adım Osman Tim 9. Koğuş'ta üst katta tutukluyum," yazıyor. Notun içeriğinin özetinin bu olduğu, örgüt tarafından bizlere söylendi. Bunun üzerine örgüt yönetimi toplanarak durum değerlendirmesi yaptı. Ve Osman'ın işi iyice zorlaşıyor. Örgüt Osman'ın kaçma, devlete sığınma girişimi üzerine güvenlik önlemlerini daha da sıkılaştırdı. Öncelik olarak Osman'ın bulunduğu koğuşta nöbetçilerin sayısı artırıldı. Biri Osman'ın bulunduğu koğuş katında, biri koğuş kapısında, iki kişi de C Blok maltasında nöbet tutmaya başlamıştı. Osman bu girişiminden sonra işini daha da zora sokmuştu. O günden sonra görüşçüleriyle de görüştürülmedi. Bazen ziyaret yerinde adı okunurdu, bir süre beklerdim acaba görüşe çıkarılacak mı diye ama çıkarılmıyordu. Osman'ın yerine, örgüt sorumluları konuşuyordu ve onun nasıl bir hain olduğu anlatılıyordu. Ailesinden gelenlere rastlamadım ama üniversiteli sevgilisi Güler, birkaç kez gelmişti. Ama hiçbirinde görüştürülmediğini sonraki zamanlarda öğrendim. Bir süre böyle devam etti. Yaklaşık 40 gün sonra, bir gün sabah toplu eğitim saatinde, örgüt sorumlularından biri, "Bugünden itibaren Osman arkadaş ilişkilere alınmıştır," açıklamasında bulundu. Unutamadığım anlardan biriydi. Orada hazır bulunanların çoğu sevinmişti. Koğuştaki yüzlerde bir rahatlama gözlemlemiştim. Kötü bir şey olacağından korkuyorduk. Osman o günden itibaren günlük yaşama katılmaya başladı. Bizimle volta atıyor, yemeğe oturuyor ve sohbet edebiliyordu. O günlerde, Osman volta atarken yanına gidip konuştum. Hal hatır sorduktan sonra, içimden geldiği gibi, nasıl bu duruma düştüğünü, bunu merak ettiğimi sordum. Hiç unutamıyorum, bir an durdu, bana döndü, "Heval inan-

mayacaksan ama bana bir şey oldu. Polis beni yakaladığı an, psikolojik olarak yıkıldım ve çözüldüm.!" Bir şey daha eklemişti; "... ama şimdi olsa çözülmez direnirdim!" demişti. O gün orada, onu teselli eden birkaç şey söylemiştim.

Biz, tamam artık Osman bu süreci atlattı diye düşünmüşken, bakın ne oldu? Örgüt açıklamasından 4 ya da 5 gün sonrasıydı. Her zamanki gibi koğuşta toplandık, eğitim çalışmasına başlamak üzereydik ki, örgüt sorumlusu toplantıya katıldı. Önce yerini aldı sonra da, "Yoldaşlar nasılsınız?" dedi. Herkeste bir tuhaflık oldu. Çünkü daha öncelеri hal hatır sorulmazdı bu gibi toplantılarda. Devam etti konuşmasına, "Bu sabah itibariyle ihanetçi Osman Tim unsuru partimiz tarafından cezalandırılmıştır!" O an, başkasını bilmem ama yere yapışıp kaldığımı hatırlıyorum. Dondum kaldım öylece. Önce bir sessizlik oldu, herkeste bir şok hali. Bu sessizliği bozan yine kendisi oldu. "Ne duruyorsunuz?" dedikten sonra "...Eylemimizi selamlıyoruz, alkışlıyoruz!" dedikten sonra alkışlarıyla katılanlar oldu. Buruk bir alkıştı. Ne alkışladım ne de yerimden kalkabildim. Bir süre öylece orada kaldığımı hatırlıyorum. Bir arkadaşım, yoldaşımdı öldürülen. Devrimcilik yaşamımda ilk kez böylesi bir ölüme tanıklık etmiştim. Aldatılmışlık hissine kapılmıştım. Daha birkaç gün önce örgütsel ilişkilere alındığını söylemişti aynı örgüt sorumlusu. Şimdi ise hainin cezalandırıldığını söylüyordu. Aklın, vicdanın kabul edebileceği bir şey değildi. Kafam soru işaretleriyle dolup taştı. Sorularımın cevapsız kalacağını bildiğim için kimselere bir şey sormadım. O gün daha çok nefret ettim örgüt sorumlularından ve olup biten her şeyden.

Anlatılanlara bakılırsa Osman koğuşun üst katında iple boğularak öldürülmüştü. Olayı, uzun yıllardır hapiste olan, kaldığım koğuştaki örgüt sorumlusu infazı üstlendi. Bir haini cezalandırdığını düşündüğü için de böbürleniyor-

du. Onun için çok büyük bir eylemdi. Partiye nasıl bağlı olduğunu ispatlama telaşında olduğu her halinden belli oluyordu. Ertesi gün, "Hain işbirlikçi unsur partimiz tarafından cezalandırılmıştır" açıklaması yapıldı. Merkezden parti kararı olduğu söylendi bizlere. Parti kararı olması, hapishane örgütünün işini kolaylaştırmıştı. Parti rapor-talimat sistemiyle çalıştığına göre, üst örgüte raporlar buradan gitmişti. Daha sonraki günlerde öğrendik ki hapishane örgütü Osman'ın kaçma girişimini fazla abartarak aktarmış üst örgüte; "Kaçıp devlete sığınacak, itirafçı olacak, bu da örgüte yeni bir darbe olabilir" öngörüsünde bulunmuşlar. Merkez örgüt Osman'ın çözülmüş olmasını da dikkate alarak infaz kararı alıyor. Osman'ın ölü bedenini hapishane koridorunda eski bir devlet battaniyesine sarılıyken gördüm. Ayakları dışarıda kalmıştı. Kanı çekilince ayak tabanları bembeyaz olmuştu. Her zaman yoğunca gidip gelenlerin olduğu hapishane koridorunda hiç kimse yoktu. Gardiyanlar haber verilince gelebildiler ancak. İnfaz yapıldıktan sonra örgüt, C Blok'ta bulunan tüm örgütlere bildiriyor Osman'ın öldürüldüğünü. Ne o gün ne de sonrası hiçbir örgüt bir tepkide bulundu. Örgütün iç meselesi denilip geçildi. Hapishane idaresi ise Osman'ın koğuşta bir ranzaya hapsedildiğini, kurbanlık koyun gibi bekletildiğini biliyordu. Sabah ve akşam, günde iki kez sayım yapan gardiyanlar görüyorlardı Osman'ı. Ama buna rağmen hiçbir girişimleri olmadı. Çok sıradan bir olay gibi karşılanmıştı. Asıl tepkiler örgüt yapısı içinde yaşandı. Genel bir moralsizlik hali baş gösterdi. Birkaç gün sonrası, daha önceden poliste çözülmüş biri koğuştan kaçıp hapishane yönetimine sığındı. Anlatılanlara bakılırsa Osman olayından etkilenmiş, paniğe kapılıp çareyi kaçmakta bulmuştu. Osman'ın öldürülmesinden sonra hapishanedeki örgüt ortamımız, içine kapandı. Ortamdan rahatsız olanlar köşelerine çekildiler. Herkesin gözünde örgüt daha otoriterdi artık. Ara-

da bir sesini çıkarıp utangaçça eleştiri yapanlar, yapamaz oldular. Benim için de hapishane hayatı daha çekilmez olmaya başladı. İlk kez böyle bir ölümle, öldürmeyle karşılaşıyordum. İçimdeki adalet duygum yaralanmıştı. Kimselerle konuşamadığım şeyler vardı. Parti kararı sonucu bir yoldaşımız infaz edildi. "Poliste çözülmenin cezası ölüm mü olmalı?" sorusunu sormak istiyordum ama muhatabım yoktu. Osman'ın öldürüldüğü günün ertesi, örgüt yeni bir karar aldı. "Artık bundan böyle Osman'ın durumu hiçbir biçimde konuşma ve tartışma konusu edilmeyecek" denildi. Osman'ın ölümüyle birlikte ortamımıza örgüt korkusu hâkim olmuştu. Özellikle polis sorgularında çözülenler için durum daha bir çekilmez olmuştu. Örgütün her dediğini yapmaya hazır bir topluluk vardı artık. Hapishaneye ilk geldiğim günden itibaren kaygıları olan ben, Osman'ın öldürülmesiyle birlikte daha bir uzaklaşmaya başladım örgütlü yaşamdan. Devrimci şiddet nedir, devrimci adalet nasıl olmalıdır, sorularını ilk kez o dönem kendime sormaya başladım. Devrimcilik denilen şeyin böyle olmaması gerekirdi. Bir yerlerde hata vardı ama nerede? dediğim zamanlardı. Örgüt sorumluları, Osman'ın öldürülmesinden rahatsızlık duyduğumu anlamışlardı. Açıkça söylemeseler de, artık eskisi gibi benden bir beklentilerinin kalmadığını hissediyordum.

Osman'ın ölümünden hemen sonra örgüt sorumluları Osman hakkında alelacele bir kitap hazırladı. Kitabın adı, "İhanete Özgürlük İstenmez!"di. Kitap için Osman'ı tanıyanlardan yazı yazmaları istendi; yazı değil de rapor diyelim. Çünkü yazanlar örgütü, Osman hakkında bilgilendirme içerikli yazmıştı. Özellikle üniversite faaliyetlerinde bir dönem Osman'la birlikte olanlar, Osman'ın nasıl kötü biri olduğunu, aslında ta dışarıdayken sevgilisi olduğu, onunla yoz ilişki yaşadığı ve bu nedenle ihanet içinde olduğunu yazıp durdular. Örgüt önce daktilo çıktısından broşür yapıp dört koğuşa da-

ğıttı. Birkaç gün sonra ise, toplu eğitim çalışmasında okutuldu. Artık dışarıdan gelecek olası tepkilere karşı herkes Osman hakkında ne diyeceğini biliyordu...

Bayrampaşa örgütünün Osman için hazırladığı, "İhanete Özgürlük İstenmez!" kitabından yaklaşık bir yıl sonraydı, Yalçın Küçük'ün Abdullah Öcalan'la yapmış olduğu, *Kürt Bahçesinde Sözleşi* adlı kitabı yayınlandı. Kitabın bir yerinde Osman Tim'in öldürülmesiyle ilgili kısa bir değerlendirme geçiyordu. Yalçın Küçük o dönem, yani Osman'ın öldürüldüğü gün, İstanbul Emniyeti'nde gözaltında olduğunu yazmış ve sorguda polislerin kendisine, "PKK'yi savunuyorsun ama bak PKK Bayrampaşa cezaevinde, dün gece yanlış birini öldürdü" dediklerini aktarıyordu. Yalçın Küçük birkaç gün sonra serbest bırakılır. Osman Tim olayının izini sürer ve böyle bir cezalandırmanın gerçek olduğunu anlar. Adı geçen kitabında bu konudan bahseder. Bu kitabı başka bir hapishanede okudum ve Osman için bir kez daha üzüldüm. Polisin her dediğine inanacak biri değildim ama ya dedikleri doğruysa... Yani eğer Osman öldürülen yanlış kişiyse, o operasyonda yakalanan doğru kişi kim? Aklıma ilk gelen, Osman'ı yakalatan kişi oldu ama ben Yalçın Küçük'ün kitabını okuduğumda o kişi Bayrampaşa örgütünde yönetici olmuştu...

Osman Tim'i hiç unutamadım. Hapishane yıllarımda çoğu kez yeniden karşıma çıktı. Bayrampaşa'ya ait en kötü anılarımdan biri oldu. Sadece hapishanede değil, çıktıktan sonra da Osman'ı unutamadım. Ailesinden birilerine ulaşmaya çalıştım ama ulaşamadım. Hakkında hiçbir bilgi bırakılmamıştı geride. Osman'ın yakınlarına ulaşamadım ama sevgilisi Güler'in izini buldum. Güler'le değil ama abisi Dr. Cengiz'le 20 yıl sonra İstanbul'da buluşup Osman'ı ve Güler'in durumunu konuştuk.

"Osman'ın örgüt tarafından infaz edilmesine Güler'in tepkisi ne oldu?"

"Psikoz geçirdi sonra bir daha düzelmedi..."

"Tıp fakültesini bitirebildi mi?"

"Bitiremedi, son sınıftan ayrıldı. Psikolojik durumu elvermedi. '92 yılından beri ilaçlarla ayakta duruyor."

"Osman'a çok tutkun olduğunu, onu çok sevdiğini sonraki yıllarda öğrendim. Ama Bayrampaşa'daki örgüt sorumluları bu ilişkiyi farklı açıklamışlardı. Osman'ın yoz ilişkisi olduğu söylenmişti."

"Örgüt, aşk sevgi gibi şeylere inanmadığı için olabilir."

"Osman tutuklanıp Bayrampaşa'ya getirildiğinde, Güler'in tavrı ne oldu, onu ziyarete geldi mi?"

"Birkaç defa gitmişti ama görüştürülmemişti. Onun yerine görüşe örgüt sorumlularının çıkmış olduklarını hatırlıyorum. O görüşmelerde Güler'e, Osman'ın polis sorgusunda teslim olduğunu, örgüte ihanet ettiğini anlatmışlar. Hatta Güler'e yanlış birini sevdiğini söylemişler."

"İnfaz sonrası ise dediğinize göre tam bir travma geçiriyor."

"Evet. Zaten uzun bir dönem kendine gelemedi. İçine kapandı. Halüsinasyon görmeye başlayınca, psikiyatrik tedavi gördü."

Dr. Cengiz her şeyi çok iyi hatırlıyordu. Güler'le birlikte ailecek hayatlarının değiştiğini söyledi.

"Biz Güler'le birlikte yeni bir hayata başladık. Tıp fakültesinin başarılı öğrencisi, Osman'ın öldürülmesinden sonra çöktü. Yıllardır biz bu gerçekle, bununla yaşamaya alıştık artık!"

"Peki bu durumu örgütle konuştunuz mu hiç?"

"Konuşmak istedik ama pek dinleyen çıkmadı. Sanki suç bizdeymiş gibi algılandık. Güler'in Osman Tim'in arkadaşı olması, örgüte yakın kurum ve kişilerde, bir uzaklık yaratıyordu. Hatta bu konuyu gündeme getirdiğimde, 'Sen bel altı vuruyorsun!' diyenler oldu."

“Travma ve yüzleşme gibi konularda araştırma yapıyormuşsunuz? Böylesi bir konuya ilgi duymanızda Güler’in durumu etkili oldu mu?”

“Oldu tabii ki, Güler’le birlikte ailece travma yaşadık biz. Ve bu travmayı kimselerle konuşamadık. Hatta en acısı da ne oldu biliyor musunuz? Güler’in doktorlarına sorunun ne olduğunu tam söyleyemedik.”

“Neden?”

“Örgüte yönelik kaygılardan dolayı, aman örgüte mücadeleye bir zarar gelmesin kaygısı içinde olduk. Yanlış anlaşılacağımızdan, devletin bunu kullanabileceğinden çekindik hep.”

“Böyle olmasını, yani doktorlarının bilmemesini Güler mi istedi?”

“Hem o hem de biz, doğru bulmadık.”

“Bunca olup bitenden sonra, şimdi nasıl bakıyorsun tüm bu yaşananlardan sonra?”

Belli ki çok yıpratıcı olmuştu, yaşanmışlıklar. Önce derin bir nefes aldı.

“Son derece sağlıklı, tıp okuyan ve doktor olmak isteyen bir kardeşimi kaybettim ben. Osman’dan sonra, psikolojik engelli bir kardeş buldum. Şu an günlük yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayacak durumda olmayan bir kardeşim var artık!”

“Mümkünse Gülerle görüşebilir miyim?”

“Kesinlikle olmaz, Osman’a dair duyacağı her şey onu yataklara düşürür. Biz onun yanında bu tür sohbetler bile etmiyoruz ki, çağrışım yapmasın.”

Güler’le görüşebilmeyi çok isterdim ama bu mümkün olmadı.

Sorgul'a Nasıl Kıydılar

Her şeye gücü yeten inanç zalimdir!

Osman Tim, poliste çözüldüğü ve halkına ihanet ettiği için öldürüldü denilmişti. Örgütün yaptığı açıklama bu yöndeydi. Şimdi de poliste direnen Sorgul'un trajik hikâyesine bakalım. Sorgul'la, Osman Tim aynı dönemde dağa çıktılar, aynı örgüt görevlendirmesiyle İstanbul'a gönderildiler ve aynı operasyonda yakalanıp, Bayrampaşa hapishanesine birlikte getirildiler. Aralarındaki tek fark, birinin polis sorgusunda çözülmüş olması, diğerinin ise direnmiş olmasıdır.

Sorgul'u '91 yılının sonbaharında tanıdım. Üniversite gençlik çalışmalarıyla ilgilendiğim bir dönemdi. Bir gün, "Heval dağa çıkmak isteyen bir arkadaş var" dediler. "Gelsin" dedim. Birkaç gün sonrası buluştuk. Sorgul, kısa boylu, esmer, minyon tipli, genç bir üniversiteliydi. Çok heyecanlı bir hali vardı. Sözü uzatmadan,

"Dağa çıkmak istiyorum" dedi.

"Sakin ol, şöyle bir nefes al önce" dediğimi hatırlıyorum.

O hızlı hızlı cümlelerle konuşmaya başladı. Üniversitedeki örgütten kişilere öfkeliydi. Sürekli onları eleştirdi.

"Burada kalmak istemiyorum, dağa, kampa gönderin be-

ni." Bir de isteği vardı. "Parti kampına gönderirseniz çok sevinirim. Parti önderini görmek benim hayalimdir" demişti. Birkaç kez daha görüştük. Bir defasında "Seni Halk Adına Ölüme Mahkûm Ediyorum" romanını çantasından çıkarıp, "Heval siz bu romanı okudunuz mu?" demişti heyecanlanarak, "Evet okudum," demiştim. "Çok beğenerek okuyorum, bizim de Grıbçevalara (romandaki kadın kahraman) ihtiyacımız var." Belli ki romanın etkisinde kalmıştı. Birkaç gün sonra Topkapı'da son buluşmamızı gerçekleştirdik. Üniversiteden ilişkisini kesmiş, son hazırlıklarını yapmış, dağa çıkmak için bekliyordu. O günkü buluşmamızda, sarı mekap ayakkabı ve bir de kaban aldık kendisine.

"Yol gidip dağlar aşacaksın, hazırlıklı olmak iyidir" dedim.

Çok memnun kalmıştı. Sorgul ile son görüşmem bu olmuştu. Birkaç gün sonra parti merkez kampı için bir grupla birlikte yola çıktılar.

Epey bir süre haber alamamıştık kendisinden. Sonra duyduk ki, parti merkez kampındaymış. Kampta Türkçede kırmızı gül anlamına gelen Sorgul koyuyorlar adını.

Sorgul'la ikinci karşılaşmam Bayrampaşa hapishanesinde oldu. Yakalandığını hapishanede öğrendim. Sorgul, 6 aylık parti kampı eğitiminden sonra Osman Tim'le birlikte, İstanbul bölge örgütlenmesine gönderiliyor. Kısa bir süre sonra da Osman Tim grubuyla birlikte yakalanıyor. Aynı operasyonda Osman çözülüyor, Sorgul direniyor. Adını bile söylemiyor. Üzerinde sahte bir kimlik var. Polis her türlü işkenceyi yapıyor, ama Sorgul'u çözemiyor. Dönemin İstanbul Emniyet Müdürü Necdet Menzir basına açıklamada bulunuyor. Ellerinde bir kadın militanın olduğunu, ismini söylemediğini, tanıyanların gelip teşhis etmesini istiyor. O günün TV ana haberlerinde ve gazetelerinde duyup okuduğumuzda, çok gururlanmıştık. Bir kadın yoldaşımız polisin her türlü işkencesine ölümüne direniyor, adını bile söylemiyordu. Polisin

bu duyurusunu duyan ailesi İstanbul Emniyeti'ne başvurup, "Evet bizim kızımızdır. Gerçek adı Betül Cici'dir!" demişlerdi. Sorgul ailesinin bu davranışından memnun kalmamıştı.

Sorgul'un direnişi, o dönem örgüt için çok iyi bir prestij olmuştu. Mahkemede tutuklanıp hapishaneye getirildiğinde el üstünde tutuldu. "Devrimin gerçek kahramanları bunlardır işte" denilmeye başlandı. Sorgul da benim geçtiğim işkence yöntemlerinden geçmiş olacak ki, aynı yaraları vardı. Elleri tutmuyor, omuzları zedelendiğinden dik yürüyemiyordu. Bir süre koğuşta yatmak zorunda kaldı. Aldığı darbeler yüzünden hem fiziki hem de psikolojik durumunun iyi olmadığı söylendi. Bir gün görüş yerinde karşılaştık onunla. Bana kızgın olduğunu söyledi. "Örgüte muhaliflik yapıyormuşsun Heval, şimdi bunun zamanı mı?" dedi. Belli ki örgüt sorumluları, hakkımda doldurmuşlardı onu. Tartışmanın yeri olmadığı için, bir şey demedim. "Bir ara konuşuruz, dert etme sen" dediğimi hatırlıyorum. Sorgul'la daha sonraki günlerde görüşemedik ya da görüştürülmedik. Çünkü kadın yoldaşlarla görüşebilmemiz devletin iznine değil, hapishane örgütünün iznine bağlıydı. Sorgul, yaklaşık dört ay tutuklu kaldıktan sonra tahliye edildi. Duyduk ki dışarı çıkar çıkmaz tekrar dağların yolunu tutmuş. Uzun bir dönem haber alamadım kendisinden. Yıllar sonra ben bir başka hapishanedeyken, onun dağda örgüt içinde infaz edildiğini duydum. Duyduğumda çok üzüldüğümü hatırlıyorum. İçimden geçen ilk tepki, "Sorgul'a nasıl kıydılar?" olmuştu. Bu haberin, gerçeklik durumunu tam öğrenebilmek için, örgütü bilenlere sordum. Önce yalanlandı. Üsteleyince, olmuş olabilir diyenler oldu. Ama gerçek bilgiye bir türlü ulaşamamıştım hapishanede. 10 yıllık bir hapislikten sonra dışarı çıktığımda Sorgul'un akıbetini araştırdım.

Tanıyanlardan bazıları infaz edildiğini doğruluyordu. Ama nerede, ne zaman ve nasıl soruları hakkında kimse tek

kelime bir şey bilmiyordu ya da bildikleri halde söylemiyorlardı. Örgüt içi infazların böylesi bir arka planı vardı. Örgüt içi infazlarda yaşamını yitirenlerin akıbeti hakkında izler sanki bilinçli olarak ortadan kaldırılıyordu. Birçoğunda olduğu gibi Sorgul'un durumunda da bunu görmek mümkündür. Hapishaneden çıkar çıkmaz, bazı yaşanmışlıkların izini sürdüm. Benimle birlikte mücadeleye katılmış, birçok arkadaşımdan haber alamamıştım. Bazılarının çatışmalarda öldüğünü biliyordum ama bazılarının durumu Sorgul'unki gibi karmaşıktı. Sorgul'un izini sürerek aslında geçmişimi arıyordum. İnsanın geçmişi hep peşinden gelirmiş. Başkalarının geçmişini bilemem ama benimki biraz böyle oldu. Bunun farkına erken vardım sanırım. Bu yüzden de geçmişimden kaçmak, saklanmak yerine, onunla barışmak, tartışıp her şeyi yerli yerine koymak daha olması gerekendi sanırım. Tam da öyle yaptım. Yazmak bunlardan biriydi. Yazdıkça kamburlarımı düzeldi dersem abartmış olmam sanırım.

Sorgul'un durumu beni çok etkilemişti. Başkaları Sorgul'u unutabilirdi, ama ben unutamazdım. Onunla ilk karşılaştığımız günü hiç unutamadım. Bir film sahnesi gibi romantik bir buluşmaydı. Romantizmle başlayan bir devrimciliğin, böylesine trajik bir sonu olacağını ikimiz de bilemezdik. Ama başımıza gelen şeylerin yeni olmadığını, başka ülkelerin deneyimlerinde de yaşandığını, bizim bundan habersiz olduğumuzu çok yıllar sonra öğrendiğimi itiraf etmem gerekir. Okumak, söylemek yetmiyor, onun nasıl bir şey olduğunu yaşamak çok daha başka bir şeymiş diyeceğim ama yaşanan trajediyi tam karşılamadığı için diyemiyorum. Çünkü insan o gerçekle karşılaştığında artık başka birisi oluyor. Benim, Osman'ın, Sorgul'un ve daha başkalarının olduğu gibi.

Sorgul'a dönecek olursak, yıllar sonra olsa da hakkında bazı bilgilere ulaştım. Sorgul dağa ikinci çıkışında, poliste direnmiş olmanın gururuyla gerilla yaşamına katılıp, dağlar-

da savaşmaya başlıyor. Dağlarda savaşçı olmanın tüm sıkıntılarını yaşıyor. Bulunduğu bazı alanlarda örgüt içi sorunlar yaşıyor. Savaş içinde aklının almadığı, beğenmediği birçok şey olmaktadır. Direnişçi ve inatçı bir kişiliğe sahip olduğundan, bulunduğu örgüt ortamlarında eleştiri yapmaktan çekinmiyor. Hatta anlatılanlara bakılırsa, örgüt merkezi, kamp sorumlusu ayrımı yapmaksızın sözünü esirgemiyormuş. İlk başlarda uyarılara, hatta çeşitli yaptırımlara maruz kalır.

Sorgul yine de pes etmez. Doğru bildiğinden şaşmaz, gerçek partili olduğundan kuşkusu yoktur. PKK gibi bir örgütte bu gözü karalığın, aşırı idealist olmanın pratik yaşamda kendisine zarar vereceğini düşünemez. Sorgul düşünemez ama örgütten başkaları düşünür. '96 yılında Zap kampında ciddi sorunlarla karşılaşır. Tutuklanır, kampın hapishanesine atılır. Sorgul kendine yediremez bu durumu. Başını taşlara vurur, kendini bu hale getirenlere saldırır. Kamp yönetimi gerekli tedbirleri alır. Sorgul'un psikolojik olarak iyi olmadığı söylenerek, bir süre kamp hapishanesinde tutulmasına, iyileştirilmesine karar verilir. Sorgul için ölümden beter bir durumdur içinde bulunduğu durum. Kahrolur, örgütün hiçbir uygulamasını kabul etmez. Ama yapabileceği bir şey yoktur. Daha dün örgüte yeni katılmış olanlar, kamp hapishanesinde nöbetini tutarlar. "Sen kafayı yemişsin!" diyerek dalgalarını geçerler.

Örgüte ait bu hapishanede ne kadar bir süre kaldığını bilemiyoruz. Bu sürenin bir aydan fazla olduğu söylenmektedir. Sorgul kampta tutuklu olduğu dönemde hakkında birçok iddia öne sürülür; örgüt içinde, tasfiyecilik geliştirme, kadın yapısını partiye karşı kışkırtma ve buna benzer birçok eleştiri yapılır. Daha ağır bir iddiada bulunanlar olur, Sorgul'un 'devletin ajan'ı olabileceği bile söylenir. Sorgul, bu eleştirileri ve suçlamaların hiçbirini kabul etmez. Ama örgüt yapısı

kendisiyle birlikte üç kadının idamını ister. Tabii örgüt yapısı bu mahkemeyi yaparken, Sorgul mahkemede yoktur. "Siz beni yargılayamazsınız!" diyerek kabul etmemiştir mahkemeye katılmayı. İdam önerisini yapı kabul ettiğinde ise Sorgul başka bir yerde sloganlar atmaktadır. Yapının kabul ettiği idam kararını, kamp yönetimi uygulamaz.

Sorgul'la birlikte üç kadın militana son bir şans verilir. Sorgul'un bu şansı tanımadığını ya da örgüt lehine kullanmadığını sonraki gelişmelerden öğreniyoruz. Sorgul benzer tavırlarını sürdürmeye devam eder, maruz kaldığı örgüt içi uygulamaların hiçbirini tasvip etmez. Sorgul'a göre örgüt içinde çok ciddi kadın sorunu vardır, örgüt içinde yaşanan duygusal ilişkilerde, kadın mahkûm edilirken, erkeklere dokunulmamaktadır. Kadın özgürlüğü söyleminin laftan öteye geçmediğini, devletten kopan kadının farklı biçimlerde örgütteki erkek egemen sisteme bağlandığını düşünür ve bulunduğu örgüt yönetimlerine karşı savunur bu tutumunu. Sorgul buna benzer eleştirilerinden ötürü Parti merkezinin tepkisini alır. Partiye bu eleştirileri yapan birinin normal olamayacağı söylenir ve örgüt yapısı içinde, ona psikolojisi bozulmuş, düşkün bir insan muamelesi yapılır. Gözden çıkarılan Sorgul'a saflardan kaçması için yol verilir. "Kaç kurtul!" derler. Ama o hem örgüte hem devlete karşı direnmeye devam eder. Sorgul direndikçe örgütün ona verdiği son şans da tükenmek üzeredir. Bir yıl sonra bu kez başka bir parti kampında Karadağ'da (Güney Kürdistan bölgesinde bir yerdir) benzer gerekçelerle tutuklanır. Bu kez ajanlık suçlamasıyla yargılanır. Kamp yönetimine göre, Sorgul devlet tarafından saflara gönderilmiş, parti ortamını yıpratmaya yönelik faaliyetler yürüten bir ajandır.

Parti merkez yönetimi, Sorgul'un idam kararını Abdullah Öcalan'a gönderir. Daha önceleri son şans verilmiş Sorgul'un idam kararını onaylar Öcalan da; Sorgul için, "Evet,

ortamı bozmak isteyen bir ajan olabilir!" der. Ve karar hayata geçirilir.

Sorgul bulunduğu kamp hapishanesinden alınır, başka bir kampa götürüleceği söylenir kendisine. Ve yolda o korkunç karar hayata geçirilir. İnfazın '97 yılında bir sonbahar günü Güney Kürdistan'ın Karadağ bölgesinde bir yerde gerçekleştiği söylenmektedir. İdam kararını onaylayan Abdullah Öcalan, Sorgul'un hayatta görmek istediği, dokunmak istediği hayali idi. Tetiği ise içlerinde partiye ve devrime en çok inanan birinin çektiği söylenir. O inançlı el parti saflarına düşman tarafından sızmış bir ajanı cezalandırdığı için titrememiş olmalı...

Sorgul'u tanıdığımda elinde "Seni Halk Adına Ölüme Mahkûm Ediyorum" romanı vardı. Roman kahramanı Grıbçeva olmak istiyordu. Ama olamadı. Onu parti adına ölüme mahkûm ettiler...

Ben bu bölümü yazarken, Sorgul hakkında sosyal medyada araştırma yaptım ve bir tek yazıya rastladım. Eski bir gerilla komutanı olan Dursun Ali Küçük, çoğunluğu duyumlardan oluşan, dağda idama mahkûm edilen üç gerilla kadının kısa hikâyelerini yazmıştı. Bunlardan biri de Sorgul'du. Yazıyı okuduktan sonra, D. Ali Küçük'e ulaştım ve Sorgul hakkında konuştum.

"Sayın D. Ali Küçük, uzun yıllar hapiste kaldınız, ardından dağda gerilla komutanlığı yaptınız. Şimdi bir Avrupa şehrinde yaşıyorsunuz. Bazen siyasi yazılar bazen de anılarınızı yazıyorsunuz. Biraz arşiv taraması yaptım. Sorgul (Betül Cici) hakkında şimdiye kadar bir tek siz yazı yazmışsınız, okudum yazınızı. Biraz konuşalım mı Sorgul'un durumunu?"

"Sorgul'u doğrudan tanımıyorum. Ama gıyabında çok şey işittim. Sizden önce de Sorgul hakkında bazı bilgilerim vardı. Direnişçiydi ve bu konuda örnek biri olduğunu 1996 yı-

lında Zap'ta bazı arkadaşlardan duydum. 1996 bahar aylarında Zap'taydı. Arkadaşlar sağlık durumunun iyi olmadığını söylemişlerdi. Hakkında olumlu şeyler anlatmışlardı. Kendilerinden olumsuz bir şey duymadım. 1996 Mayıs ayında Mahmur Kampı'na gidiyordum. Bir grup arkadaşla Kadın Karargâhı'na uğradık. Oradan da gelen kadın gerilla arkadaşlar vardı. Baktım orada bir kadın sessiz bazı hareketler yapıyor, bazen de kendi kendine sesli konuşuyor. Anladım ki bu sözünü ettikleri Sorgul'dur. Sorgul'u ilk kez doğrudan orada gördüm."

"Psikolojik durumu iyi değil miydi?"

"'Yine de bu kimdir, niye böyle?'" diye sordum.

"Bana, 'Delirmiş, aman yanına yaklaşma, sana da bir şeyler söyler,' dediler."

"Bir süre öylece Sorgul'u izledim. Onun hakkındaki duyumlarım olumluydu."

"Sorgul'un idam edilmesini gerektirecek bir durumu var mıydı? Hangi suçlamayla bu ceza verildi?"

"Sorgul'un idam edilişi için sunulan hiçbir gerekçenin şahsen doğru olmadığına inanıyorum. Bu bir hata değil, tam bir rezalet. İdamı gerektirecek hiçbir durum yok. Savaş suçu ve yüz kızartıcı suçlar işlememiş. Ah! Kaç kişi bu şekilde gitti. Anladığım kadarıyla onun kafasındaki ideal PKK ve gerilla ile, gelip pratikte gördüğü durumlar arasında uçurum oluşmuştu. Bekledikleriyle görüp yaşadıkları uyuşmamıştı. Sorgul, zeki bir kadındı. Hemen durumu çözmüştü ve zamanla bazı itirazları olmuştu. Bakmış buna güç yetiremiyor, ruhi dengesi bozuluyor. Kimisine göre Sorgul, psikolojisi bozuk olarak gerillaya gelmiyor. Gerilla-dağ sürecinde bu durumu yaşıyor. Kimisi de psikolojisi biraz bozulmuş olarak geldiğini söylüyor. Duyum olduğu için kesin bir yargıya varamıyorum. Böyle olsa da gerçek değişmiyor."

"Sonrasında hep dışlanmalar ve tutuklamalar yaşıyor.

1996 yılında (1996 yılı son ayları olabilir) Gare'de tutukludur ve soruşturuluyor. Ama boyun eğmiyor. Psikolojisinin daha fazla bozulması pahasına direnç gösteriyor. Artık çoğunluk ona deli olarak bakıyor. Sorunlu ve çekilmez biri. Abdullah Öcalan ve yöneticiler hakkında konuşan biri! Bunu genelde psikolojisinin bozulmasına bağlıyorlar. Yoksa PKK önderi hakkında konuşan kişi hemen infaz edilir."

Özellikle Orhan Aydın'ın durumu ile Betül Cici'nin hikâyesi aynıdır. İkisi de Bingöllüdür. İkisi de direnişçidir. Orhan Aydın PKK davasında ilk idamı alan kişidir. Amed zindan direnişinde yer alan bir şahsiyettir. İkisi de parti ortamına geldiklerinde, beklediklerini bulamıyorlar. Tavır koyuyorlar. Orhan Aydın Botan'da, deli denmesine rağmen, açlık grevine giden birisidir. İkisi de 'Bunlar numara yapıyor, ajandırlar' diye, biri Süleymaniye Karadağ'da, diğeri Önderlik sahası denilen Suriye'de infaz ediliyor. Kitabınızda ikisini birden anlatmanızı isterdim. İkisi de hiçbir suçu olmayan ve PKK davası için bedel ödeyen ve direnen insanlardır. İkisi de onursuz yaşamaya boyun eğmeyen insanlardır."

"Peki, Sorgul'un idam kararı hangi gerekçeyle verildi, örgütün açıklaması ne olmuştu?

"1996-97 Zap ve başka yerlerde idamın fazlaca uygulandığı bir yıl oldu. '96 sonlarına doğru Cemil Bayık merkez karargâhın başına geldi. Ondan önce Abbas vardı, beni Mahmur'dan çağırmıştı. Ben gelince kafa tutmayı göze aldım. Abbas ve Merkez Karargâh, Mahmur halkının dağa çıkarılmasını istiyordu, ben ise olmaz ve gerçekleşemez, gerçekleşse bile herhangi bir operasyonda facia ile sonuçlanır, halk gelemez diye itiraz ediyordum. Baktım ikna olmuyorlar, çıkan ilk grubu Zap'a gönderecektim, görüp vazgeçsinler diye. Ben bu şekilde geldim, Duran Kalkan ile atıştığımda Cemil Bayık yeni gelmişti. Eskiden tanışıyorduk. Geldi aramıza girdi. Tanış arkadaşlar olduğumuz için tutuklanmadım.

Yarı tutuklanma gibi bir şey yaşadım ve platforma çıkarıldım. O kış orada bir mangaya verilmiştim. Platformum yapılana kadar kaldım.

Denilebilir ki, idamların kısa sürede en çok uygulandığı bir yıl oldu. Bu konuda sanırım yetki alınmıştı ve idamlar PKK lideri Öcalan'ın onayına sunulduktan sonra uygulanıyordu. Zap'ta yanlış hatırlamıyorsam o kış ve bahar 18 veya daha fazla kişi infaz edildi. Gerisi Gare'de yapılmıştı. Toplam 23 infaz yapıldı. İdamların önünün açıldığı bir yıldı. Başka yerlerde de vardı, o rakamlar buna dahil değildir.

Sorgul'u 1996 Mayıs ayında Zap'ta görmüştüm. Sonra Gare Karargâhı'na gönderiliyor ve orada tutuklanıyor. Oradan da Güney Karargâhı'na gönderiliyor. Ne zaman Karadağ'a verildiğini tam bilemiyorum. Bir arkadaş 1997 Nisan'ında Güney'de gördüğünü söylüyor. Hâlâ tutuklu değil. Karadağ'a gönderiliyor yeniden soruşturuluyor. Oraya genel olarak Ferhat (Osman Öcalan) bakıyor."

"Sorgul'un idamına dönersek?"

"1997 Mayıs ayında Zap'a kapsamlı bir operasyon oldu. Operasyon püskürtüldü ve başarısızlıkla sonuçlandı. Operasyondan sonra benim de olduğum bir grup arkadaş yönetime geldi. Derken, büyük ihtimalle Eylül ayında Sorgul'un da içinde olduğu üç kadın arkadaşa verilen idam gündeme getirildi. Sorgul o zaman Güney Karargâhı'na bağlı, Süleymaniye'nin Karadağ Kampı'ndadır. İdamını Güney Karargâhı ve oranın kadın karargâhı vermişti.

Merkez Karargâh olarak, idamlarını tartıştık ve üç idamı da kabul etmedik. Diğer iki kadın arkadaşın idamı uygulanmadı ve Öcalan'a sunulmadı. Sorgul'un idamını, 'Deliyse ve yaşamı bozuyorsa bizim delimizdir, direnmiş bir arkadaştır, PKK için mücadele etmiştir. Kendi delimize sahip çıkalım. Bu görevimizdir,' gibi gerekçelerle reddetmiştik. Çünkü bize sunulan gerekçe: 'Yaşamı bozuyor, her gittiği yerde sorun

çıkarıyor, olur olmaz konuşuyor' türündendi. Bize ileten kadın arkadaşlar 'Ajandır, bilinçli içimize gönderilmiştir' türünden bir gerekçe sunmadılar. Kaldı ki kendilerinin verdiği bir idam kararı değil, Güney Kadın Karargâhı'nın sunduğu bir idamdı. Sonradan cihazda Osman Öcalan'ın, Abdullah Öcalan'a sunduğu tekmili dinledik. İnfazı aşağı yukarı şöyle sundu: 'Bu aslında deli değildir, bilerek deli numarası yapmaktadır, içimize bozmak için gönderilmiş bir ajandır. Hakkında idam kararı verildi.' Sorgul'un cezalandırılmasına ilişkin onay istiyordu. Abdullah Öcalan'ın onayı ile Sorgul infaz edildi..."

"Peki, Öcalan bu idamı onaylarken, Sorgul'u tanımıyor muydu?"

"Tanıyordu, daha önceki değerlendirmelerinin birinde Sorgul'u çok olumlu değerlendirmişti. İstanbul'daki gözaltı direnişini örnek vererek 'en direnişçi kızımız' diye çözümlemeler de yapmıştı."

"O dönemki kamp ortamı ve örgütün suç ve cezaya yaklaşımı nasıldı?"

"Şüphesiz kamptakiler şu veya bu şekilde savaşa katılmış insanlardır. Kampların geri cephesi olanları vardır. Daha çok aktif gerilla olamayan, sağlık sorunları olan, yaralanmış olanlar bu tür kamplarda kalıyordu. Tabii hepsini bunlar oluşturmuyordu. Dinamik yer alan gerillalar da oluyordu. Karargâh ve kampların çoğunluğu teorik ve askerî eğitim için kullanılıyordu. Geri cephe dediğim kamplarda çoğunluk olmak üzere 'sorunlu kişilik', 'kendini yere atan kişilik' denilen arkadaşlar da vardı. Savaşın kendisi de bazı sorunlar üretir. Her şey savaş üzerine kurulduğu için, geri planda kalan değersizleşiyordu. Güney'deki bazı kamplarda ise hiçbir faaliyete verilmeyen arkadaşlar tutuluyordu. Mesela Karadağ Süleymaniye'dedir. İçerde sayılır. Aktif rol verilmeyenler buraya gönderilir. Doğu Kürdistan için siyasi fa-

aliyet içinde burası kullanıldı. Mesela gerilla arkadaşların çoğu kamplardan çok pratik kampları veya pratik alanları tercih ederlerdi. Kendilerine göre bir bakıma kampları sıkıcı görürlerdi. Gelelim suç ve cezaya. PKK'de suç ve ceza sistemi oturmamıştır. Kısa bazı maddelerdir. Mahkemelerde yöneticilerin yönlendirmesi belirleyicidir. Örneğin birinci derecede suç: Çizgi suçudur. Çizgi suçu demek, düşünce suçu demektir. Çizgiyi çiğnedin veya çizginin altına düştün hikâyesidir. Biraz farklı görüşe sahip olan kişi, çizgi suçuyla yargılanabilir ve idam alabilir. Bu çizgi suçu, Kongra Gel'de kaldırıldı. Yüz kızartıcı suç veya birine silah çekmek vb. suçlar için ayrı mahkemeler kuruldu. Parti ile ilgili disiplinsizlik veya parti tüzüğüne uymamak, uyarma, kınama veya partiden ihraç etmek olarak formüle edildi. Bunu daha çok ayrılanlar istedi. Sonra ise durum değişmedi."

"Mesela biri idam edilecek. O süreç nasıl işliyor?"

"1993'e kadar eyaletlerin idam verme ve uygulama yetkisi vardı. Bu kaldırıldı. İdam kararları PKK lideri Öcalan'a sunuluyor ve öyle uygulanıyordu.

7. Kongre'de idam kaldırıldı. Ama pratikte yine uygulanmaya devam edildi. Kimileri de Konsey kararı ile infaz edildi. İdamı yeniden getirmedikleri halde, kendi kararlarına da uymadılar ve idamlar hâlâ devam ediyor. Yoz yaşam, yani bilinen deyişle kız ve erkeğin birbirine gönül vermesi 1994'e kadar idamla cezalandırılıyordu. 1994'ten sonra ise müebbet cezaya dönüştürüldü. Yaşamı bozmak ve bozgunculuk yapmak idama kadar gidebiliyordu. PKK kendi içinde binlerce kadrosunu idam etmiştir. İnfazlar Lübnan ve Suriye'de başladı, bütün eyalet ve sahalara yayıldı. Sorgul'un infaz edildiği dönemde idam vardı. Kimler idam alabilir? Aslında bunun doğru bir tanımlaması yoktur. Sanık olan kendini savunamazdı. Savunma hakkı 2003'te geldi. Uygulandığına pek ihtimal vermiyorum. Savaş ortamı, sıcak çatışma alanları bi-

raz farklı. Çok olaylar var, pratikler var, konumuz olmadığı için girmiyorum."

"O dönem genellikle kadınlar cezalandırılmış. Nedeni ne olabilir?"

"Dünyanın hiçbir yerinde, çoğunluğun deli ve psikolojisi bozuk dediği insanlar idam edilmez. Akli dengesinin yerinde olması gerekir. Veya doktor, bilirkişi ona ruh sağlığı yerinde değil diye raporlar verirse, kimse idam edilemez. Sorgul ve Orhan Aydın'a deli denilmesine rağmen doktora gönderilmediler, tedavi edilmediler. Hadi Sorgul için savaş ortamı, şartlar uygun değildi gibi gerekçeler sunulsa da, Orhan Aydın Suriye'deydi, orada veya Avrupa'da ruh sağlığı doktorlarına gönderilebilirdi, tedavisi sağlanabilinirdi. Sorgul için imkânlar vardı, hep suçlandı, tedavisi düşünülmedi. İkincisi, akli dengesi yerinde olmayanlar, psikolojisi bazı nedenlerle bozulanlar soruşturmaya bile alınamaz. Suçlamak onu daha da gerer. Hukuk ve adalete sığmayan şeyler bunlar. O dönemde genellikle kadınlar infaz edildi diyemeyiz. Erkekler daha fazlaydı. 1996-97 yılında tekrar hız kazanan idamlar geneli hizaya getirmek için yapılıyordu. Bu ister erkek olsun, isterse kadın, çok fark etmiyordu. Ama savaş ortamında yöneticiler ve yönetim genellikle erkeklerden oluşuyordu. Kadınlar kadın kimlikleriyle etkili değillerdi."

"Sorgul'un kamptaki hapishanede tavrı nasıldı? Örneğin suçlamaları kabul ediyor muydu?"

"Bunu somut olarak bilmiyorum. Ama pratik deneyimlerden yola çıkarak, günah çıkaran biri olsaydı, infaz edilmeyecekti. Tavır koyduğuna inanıyorum. O, haksızlıklara karşı tavır alacak birisiydi. Bazı arkadaşların anlatımlarından hareketle, hapishane tavrı olumluydu. O ajanlığı kabul etmedi. Yanlış hiçbir suçlamayı kabul etmedi. Kamplardaki tavrına gelince, kamplar onun açısından bir eziyetti. Artık öyle bir duruma gelmişti ki, tedaviye ihtiyaç duyar olmuş-

tu. O, kamplarda hep konuşurmuş. Her şeye karışır, asıl düşüncelerini de söylermiş. Rahatsızlıklarını dile getirirmiş. Psikolojisi bozulan insanlar hangi konu veya konular kendisini zorlamışsa, o konularda konuşurlar. Aldığım bilgilere göre o da yönetimleri ve PKK lideri Öcalan'ı benimsemiyordu. Açık konuşuyordu. Bir delinin bile böyle konuşması hoş karşılanamazdı. Gerillaya ilk geldiğinde nerede kaldı, bunu öğrenemedim. Kimi arkadaşlar geldiğinde sağlığında bozukluk vardı diyor. O zaman 'deli' olarak adlandırıldığını sanmıyorum. Ama infaz edilene kadarki son 3 yıl psikolojisinin bozulduğunu net olarak söyleyebilirim. Sanırım ortam ona yüklendikçe o da direndi ve bu noktalara geldi, kaldıramadı.

Sorgul gibi bir arkadaş mutlaka tedavi görmeliydi ve o ortamdan çıkarılmalıydı. Başka türlü kendisini toparlaması zordu. Bu yapılmayarak ve dışlanarak onun infaza götürülmesine yol açıldı. Size bir örnek daha vereyim. Ağrı-Doğubayazıt'ta dava arkadaşım olan Mehmet Okçu, Kürdistan için mücadele etti. Çıktı, partiye katıldı, Serhat alanı eyalet komutanı oldu ve erken şehit düştü. Okçuların ailesinde iki kız kardeşi ve bir erkek kardeşi daha gerillaya katıldı. Ahmet, Azime ve Zozan. Ahmet ve Azime şehit düştü. Zozan bu durumu kaldıramadı. Sağlığı bozuldu. Psikolojisi iyi değildi. Kamplarda öylece kaldı. Şimdi Mahmur'a verilmiş deniyor. Kendinde değil. Ama Zozan'ı tedavi ettirmek kimsenin aklına gelmiyor. Düşün, bir ailede üç kayıp var. Biri dengesini kaybetmiş, bu kadar fedakârlık yapan aileden Zozan tedavi ettirilmiyor. Oysa imkân var. İmkânsızlıklardan dolayıdır diyemeyiz. Bu bir zihniyet! Hep alır ama vermeye geldi mi pek vermez."

"Sorgul hangi dağda infaz edilmiş olabilir? Örneğin ailesine haber verildi mi? Bugün mezarı bulunmak istense bulunabilir mi?"

"Güney Karargâhı alanına giren Süleymaniye'nin Karadağ mıntıkasında ve kampında infaz edildi. İnfazı yanlış hatırlamıyorsam 1997 sonu veya 1998 başı olabilir. Ay olarak kesin hatırlamıyorum. Ailesine haber verildiğini sanmıyorum. Verilmemiştir. İnfazlarda genelde hiç kimsenin ailesine bilgi verilmiyor. O dönemde kampta kalanlardan birileri bulunursa bilgisi olabilir. Ama infazını yapanlar genelde bir yer açar, gömerler. Ancak onlar bilir. Onlar da ortaya çıkmaz. Şehit olmuş veya bir hastalıktan yaşamını yitiren arkadaşların Güney Karargâhı'ndaki mezarları genelde bilinir. En azından mezarın üzerinde tümsek yaparlar ve taş dikerler. İnfaz edilenlere bu uygulanmıyor. Onlar infaz için seçilen yere mezar gibi çukur açılarak gömülüyor. Zamanla da mezar belirsiz hale geliyor. Orada o zaman bulunan ve halen yaşayan bir arkadaş bulunursa belki mezar bulunur. Başka türlü bulmak zor!

Sorgul da kefensiz yatanlardandır. Gerillada kefensiz olan ve mezarı bugün belli olmayan epeyce arkadaş vardır. Onlar operasyonlarda, çatışmalarda veya eylemlerde şehit olan arkadaşlardır. Sorgul ise arkadaşları tarafından hiç yere infaz edilen ve kefensiz, tanıksız, arkadaşlarından uzak ve gizli gömülenlerdendir. O bir Kürdistan kahramanıdır. Sorgul'dan özür dilenmeli ve bu infazın hesabı verilmelidir. Şehit ilan edilmelidir. Hiçbir suçu olmayan ve Kürdistan tarihine, işkencede ismini söylemeyen kadın olarak geçmesi gereken ve Mazlum arkadaş gibi tavır koyan biridir. Kürdistan'ın yiğit kadın direnişçisi olarak ilan edilmelidir. Bunu hak eden biridir."

Şu anda Avrupa'da yaşayan, bir dönem Sorgul'u dağda tanıyan eski kadın gerillalardan T. Kevir ise tanıklığını şöyle anlatıyor: "1996 yılında Suriye'ye gitmek için Zap'a geldiğimde Sorgul Zap Karargâhı'nda kadro eğitimindeydi. Ben de bir gün eğitime katıldım. Sorgul arka tarafta oturmuş,

kendi kendine konuşuyor ve bağırıyordu. Durumunda bir tuhaflık vardı. Saçlarının bir kısmını tırnak makası ile kesmişti. Herkes delirdiğini söylüyordu. Benim de gördüğüm aklı başında değildi. O dönemde genel yönetimde Cemal, Fuat, Rıza, Fatma ve Dicle Andok vardı. Merak edip sorduğumda, örgütle yaşadığı sorunların olduğunu, Apo ile bazı sorunlarının olduğunu söylediler. Daha sonra ben ayrıldım o alandan. Sonra bir daha da haber alamadım."

Sorgul'u dağdan tanıyan eski kadın gerilla komutanlarından F. Zana ise bildiklerini şöyle anlatıyor: "Sorgul arkadaş 1991 yılında partiye katılmıştı. Ben onu 92'nin baharında tanıdım. Kısa bir süre sonra ülkeye sıcak savaş alanına gönderildi. O kısa dönem içerisinde onda gördüğüm en temel özellik, kavrama düzeyinin yüksekliğiydi. Atılgan, istekli ve oldukça kararlı bir duruşu vardı. Zaten öyle olduğu için de örgüt içerisinde dikkat çekiyordu bu yanlarıyla... Bekaa'da uzun süre onunla kalmadığım için o dönemde örgütle yaşadığı temel çelişkileri bilmiyorum. 1996'da ülkeye geldiğimde Sorgul tutukluydu Gare'de ve psikolojisi bayağı bozuktu. Onunla önceden tanışmanın verdiği güvenle konuşmak istedim. Gittim yanına. Baktı, gülümsedi. Ben yılların özlemiyle sarılmak istedim fakat o çok çok serinkanlı karşıladı. Tartışmak, konuşmak istedim ancak bana kuşkuyla baktı. Çünkü ben de sonunda örgüt sıfatıyla gitmiştim yanına. Örgüte, en başta da Apo'ya güveni kalmamıştı. Apo için diktatör dedi. Örgüt yöneticilerini kabullenmiyordu. Uydu diyordu onlar için. Yaşadığı çelişkiler onu derinlemesine etkilemişti. Hırçınlaşıp üstünü başını yırtma vb. davranışlar gösteriyordu. Yaşadıkları benliğinde derin yaralar açmıştı, psikolojisi bunu kaldırmıyordu. Olay ve olguları, öncelikle de insanları derinlikli tanıyabilme özelliği onun tüm gerçeklikleri görmesini sağlıyordu. Bu durum da onu kaldıramayacağı bir yükün altına koyuyordu. Çünkü onunla konuşurken kor-

kunç bir baskı altında olduğunu görebildim. Konuşmamın ona bir yarar getiremeyeceğini anladım ve ayrıldım yanından. Fakat arkadaşlara, onun iyi bir doktor ve psikoloğa ihtiyacı var dediğimde sadece gülüp geçtiler. 'Savaş ortamında kimse bize bu lüksü dayatamaz' dediler. Savaş acımasız ve keskindi doğru, fakat o, bu sonu yaşamak zorunda değildi. Sorgul arkadaşın çelişkisi esasta Apo ve örgütle olduğu için ve bunu açıkça dillendirdiği için onun yaşama sansı yoktu. O günün PKK'si için diyeceğim fakat şu anda da zihniyet aynı zihniyet. Daha sonra daha güneydeki kamplara gönderildiğini biliyorum. Sorgul arkadaş; sosyalist inancıyla, ulus bilinciyle, devrimciliğe olan tutkusuyla, üniversitede okurken katılmıştı PKK saflarına. Genç kızlığını geride bırakarak, binlercesi gibi! Onun yaşadıklarını anlamadan, neden o duruma geldiğinin izahını doğru yapmadan, onu ölüme göndermek, çok temel bazı gerçeklikleri gizlemekten öte nedir ki? Çok net hatırlamamakla beraber onun idam edildiğini Milan (o dönem sorumlu kadın gerilla komutanı) Apo'ya tekmille yansıttığında, Apo'nun karşı çıkışı olmamıştı. Oysa kendisine ilişkin küçücük bir övgü duysaydı, onu korumaya alırdı. Sorgul da bunu yapmayacak kadar gururluydu. Bir kadın olarak genelde bu tür cinayetlerin, özelde de PKK içerisindeki kadın cinayetlerinin açığa çıkması taraftarıyım. Küçük de olsa bir katkım olacaksa sevinirim."

Yanlış Kurulmuş Saatler

"12 Eylül'de Diyarbakır hapishanesinde mağdur olanlar, '90'lı yıllarda Bayrampaşa hapishanesinde zalim oldular..."

Osman Tim Bayrampaşa hapishanesinde öldürüldü, Sorgul yanımdan tahliye oldu, yıllar sonra da dağda infaz edildi. Ben içerde kalmıştım. Osman'ın infazından sonra, örgütle aramız hiç iyi olmadı. Örgüt sorumluları dediğim dedik bir tutum içindeydiler. Hapishaneye geldiğim ilk günlerde beni yapıdakilere örnek direnişçi gösterenler, bir yılın sonunda, örgütlü yaşama gelmeyen, çok kitap okuduğumdan dolayı da, romantik küçük-burjava aydın tipi olarak örgüt yapısına kötü örnek olarak göstermeye başlamıştı. Bazen açık, bazen de arkamdan bir itibarsızlaştırma yapıldığını anlıyordum. Benim için zor zamanlar başlamıştı. Tutuklu olduğum için başka bir hapishaneye gitme şansım yoktu (tutuklu mahpuslar sevk isteyemiyordu). Örgüt mekanizması ise öyle bir işliyordu ki ya içinde olacaksınız ya da dışında. Arada bir yerde kalma şansınız nerdeyse hiç yoktu. Hele bir de hapishane gibi dar bir ortamda, bu ilişkiler daha sert ve acımasız yaşanıyordu. Tarifi zor bir duruşum vardı. Örgütün tasvip etmediği, benim de değiştirmeyi düşünmediğim bir duruş içindeydim. Örgüt sorumlularının kendini

merkeze koyması, "Gerçek partili biziz" der gibi davranmaları, beni rahatsız eden öncelikli şeylerin başında geliyordu. "Bunlar gerçek partili olamaz, benim parti kitaplarında okuduğum ve Abdullah Öcalan'ın anlatmaya çalıştığı kadrolar böyle değildir," diyerek var olan durumu kabul etmek istemiyordum. O dönem böyle düşünüyordum. Henüz sistemi tam çözememiş, günlük yaşamda çıkan sorunları, parti kişiliğinden uzak, partinin ideolojisini ve taktiğini hayata geçiremeyen örgüt sorumlularında arıyordum. Eğer gerçek partili kadrolar burada olmuş olsaydı, bu sorunlar yaşanmazdı diye düşündüğüm zaman '93 yılının başlarıydı.

Bayrampaşa hapishanesinde o dönem sorumlu olan yönetici kadroların çoğu 12 Eylül 1980 darbesinde tutuklanmış, işkencelere maruz kalmış kişilerdi. Dışarıdayken sempati duyduğum, hayal ettiğim direnişçi yoldaşları, ilk defa burada tanıdım ve hayal kırıklığına uğradım. O güne kadar kafamdaki direnişçi yoldaşları başka düşünmüşüm meğer. Diyarbakır hapishanesinde devletin baskılarına maruz kalmış, her türlü işkenceden geçmiş yoldaşların daha vicdanlı, adaletli olacaklarını düşünmüştüm. Ama Bayrampaşa'da zalim olduklarını, yıllarca karşı oldukları iktidara benzediklerini gördüğümde açıkçası kendimi kötü hissetmiştim. Polis sorgusunda işkencelere dayanamamış çözülmüş bir insanı infaz edecek kadar gözü dönmüşlüğü anlayamıyordum. Sonraki zamanlarda hapishane günlüğüme, "12 Eylül 1980'de Diyarbakır hapishanesinde mağdur olanlar, '90'lı yıllarda Bayrampaşa hapishanesinde zalim oldular," diye yazdım. Derin bir hayal kırıklığı içindeydim. Kimselerle konuşup tartışamadığım o kadar çok şey vardı ki.

Biz koğuşlarımızda didişirken, Dev-sol koğuşlarından gelen bir haber eğitim toplantımızın iptal edilmesine neden olmuştu. 16. koğuştaki Dev-Solcular, C 3'te kalan Bedri Yağan taraftarlarının hücresini basıp, tabancalarla Erdoğan Eliuy-

gun'u infaz etmişlerdi. Koğuş temsilcimizin dediğine göre, Eliuygun da tabancayla ateş ederek, Dev-Solculardan birini yaralamıştı. Hapishane içinde karakol basar gibi bu kez koğuş basılmıştı. Birden fazla silah kullanıldığı söylendi. Koğuş baskınında öldürülen Eliuygun'un Dev-Sol'un eski kadrolarından olduğu, bir yıl önce Bedri Yağan'la birlikte hareket ettiği söyleniyordu. Belli ki bu infazla örgüt içinde bazılarına mesaj verilmek istenmişti. Örgüt içi bir hesaplaşma olduğu söylenerek, örgütler sessizce geçiştirdi. Hapishane idaresi de olağan bir olaymış gibi sorun etmeden geçiştirmişti. Beni hayretlere düşüren şey ise, çatışmada kullanılan silahların hapishaneye nasıl alındığıydı. Devletin izni olmadan değil silah, çivi sokulamazken bu silahlar içeriye nasıl alınmıştı. Ne hapishanedeki örgütler ne de dışarıdan insan hakları savunucuları sorun etti bu olayı. Birkaç gün sonra da üstü örtülüp kapandı. Üç ay önce Osman Tim şimdi de Erdoğan Eliuygun! Bir sonraki kurban kim olacak acaba diye düşündüğüm zamanlardı.

Bir zaman sonra, hapishane kısırdöngüsü içinde olup biten birçok şey anlamsız gelmeye başlamıştı. Koğuş yaşamındaki günlük ilişkiler, buna toplu eğitim de dahil tümü, insanı çocuklaştıran, hiçleştiren şeylerdi. Bir örgüt kampı diyeceğim ama ondan daha öte bir şeydi burası. Dışarıda sıkıştığında kaçıp kurtulabilirsin ama burada öyle bir şansınız bulunmuyordu. Dikkatle inceledim, hapishanenin bütün kapıları dışarıdan açılıyordu. Bunu anladığımda yeni bir şey bulmuş gibi olmuştum. O günün akşamı defterime not düştüm, "Hapishanenin de tıpkı bir mezar gibi, içerden açılan kapısı yoktur!"

Hapishane yaşamının çekilmezliği yetmezmiş gibi '93 yılının 21 Mart Newroz gününde, parti ateşkes ilan ederek, bir süreliğine savaşı durdurduğunu açıkladı. Hapishanedeki örgüt kitlemiz, hazırlıksız yakalanmıştı. Daha birkaç gün önce

bağımsızlığın dışında, her türden talebin işbirlikçiliğe hizmet edeceğini anlatan parti tüzüğünü yeni bitirmiştik. Ama ateşkes ilan edildiği gün, Abdullah Öcalan, "Federasyon dahil, birçok çözüm yöntemine varız" diyordu. 1978'den beri son derece radikal ve bağımsızlıkçı bir anlayışla yetişmiş örgüt yapısı şok olmuştu. Daha önceden de örgüt yapısı böylesi bir geçişe hazırlanmadığı için, etkisi biraz yıkıcı hatta dağıtıcı oldu.

Kimsenin yeni duruma ilişkin bir görüşü yoktu. Örgüt sorumluları, parti önderinin mutlaka bir bildiği vardır, "Bunlar taktik hamlelerdir!" diyerek geçiştiriyorlardı. Koğuşta bulunan herkes gibi benim de bir görüşüm yoktu. Ama bağımsızlıktan vazgeçmek, benim için de bir yıkım olmuştu. Benim gibi, örgüte genç ve yeni dönemde katılmış olanlar daha radikal bağımsızlıkçı çizgide olduklarından bizler daha çok etkilendik. O dönem bendeki kırılmanın bir nedeni, örgüt içi anti-demokratik uygulamalarsa, bir diğeri de ilk ateşkesle birlikte partinin değişen politikasıydı. Ama beni daha çok etkileyen, örgüte mesafeli durmama yol açan şey, hapishane örgütlülüğünün gündelik ilişkileriydi.

Kötü gidişatımın başlangıcı olan şeyi, tesadüfen fark etmiştim. Arada bir sol örgütlerin koğuşuna sohbet etmeye giderdim. Bir gün yine böylesi bir sohbet için gittiğimde, ilginç bir şey fark ettim. Bizim koğuştan biri, hemen ardımdan gelip koğuşun bir köşesinde oturanlara selam verip, oturdu yanlarına. Ne var bunda diyeceksiniz; bir şeyler olduğu için anlatıyorum. İki gün sonra tekrar izin alıp aynı koğuşa misafirliğe gittim. Bu defa başka biri geldi. O gün orada takip edildiğimi anladım. Sonraki günlerde ise artık belgelemiş oldum. Meğer sadece sol örgütlerin koğuşuna gittiğimde değil, bizim diğer koğuşlara gittiğimde de sürekli peşimde beni takip eden birileri varmış. Örgüt sorumlularından birine anlattım durumu.

"Sizce doğru mu, takip edilmem?" dediğimde, hiç şaşırmadı.

"Bunda ne var heval, hapishane burası, örgütsel kaygılardan dolayı tedbirleri almak niye sorun olsun ki, bütün arkadaşlar için geçerli bu durum" dedi.

Hapishane içinde örgüt tarafından izlenip takip ediliyordum. Bu da beni tedirgin ediyordu. Hapishane içinde yoldaşların tarafından takip edilmek! Nasıl bir paranoya olduğunu buradan anlayabilirsiniz. (3 yıl sonra Bayrampaşa'dan Bursa'ya sevk olanlardan öğreniyorum ki, meğer örgüt güvenliği adı altında örgüt sorumlusu 40 kişilik koğuşta herkesi herkese takip ettirmiş. O dönem benimle aynı koğuşta kalanların nerdeyse tümü örgüt sorumlusunun talimatıyla gün içinde beni izleyip akşam rapor ediliyormuş.) Benim zaman zaman hapishane içinde hapishane dediğim şey bu işte...

Yine o günlerde etrafımın boşaltıldığını gözlemledim. Her geçen gün benimle konuşan, volta atanların sayısı azalıyordu. Voltaları tek başıma atmaya başladığım zamanlara gelmiştim. Dışarıdan tanıdığım, aynı evleri paylaştığım yoldaşlarım artık yanıma gelmez olmuşlardı. İlk hapishane günlerimde, örnek direnişçi olan ben, örgüt için, uzak durulması, yalnızlaştırılması gereken, kötü örnek olarak gösterilen bir kişi olmuştum. Bu konuda tek olmadığımı, koğuşlarımızda benzer sıkıntıları yaşayanların da olduğunu biliyordum. Koğuşlarda sayılarımız arttıkça, sorunlar da çoğalıyordu. Üniversiteli gençlik çoğaldıkça yapının canlandığını fark edebiliyordum. Günlük yaşama dair eleştiriler de yine bu üniversiteli gençler tarafından dillendirilmeye başlanmıştı. Sonraki günlerde öğrendim ki örgütün asıl rahatsızlığı buymuş. Örgüt sorumluları eleştirel yaklaşanları benden uzak tutmak için çaba içerisine girmişti. Bazıları ise sorunlarını kişiselleştirip, örgüte sorun olmaya başlamıştı. Başından beri kişisel kaygılarla hareket etmediğim için, bu türden

yaklaşım gösterenlerle ilişkilenmek istemiyordum. Hapishane ortamımız, bu konularda ciddi ilişki geliştirmeye uygun bir yer değildi.

İlk zamanlarda bazılarını örgüte karşı savunduğumda, beni yolda bırakanlar olmuştu. İkiyüzlülüğün çokça yapıldığı bir yerden bahsediyorum. Bir yerde okumuştum, köleler ve mahpuslar maskeli yaşarmış. Birçoğunun maskesi vardı. Buna yol açan şeyin, örgüt baskısı olduğundan kuşkum yoktu. Bulunduğum hapishane ortamı, örgüt karşısında iradesiz, kaygılı ve korkuları olan kişiliklerin bol olduğu bir yerdi. Ortamın böyle olmasının en önemli nedeni, birçoğunun polis sorgusunda çözülmüş olmasıydı. Çözülenler kendilerini partiye borçlu hissediyordu ya da hissettiriliyordu. Başından beri örgüt sorumlularıyla tartıştığım, anlaşamadığım bir sorundu anlatmaya çalıştığım sorun. Polis sorgusunda çözülmek zaten o kişi için telafi edilmesi zor bir şeydi. Bir de burada onları bu nedenlerle cezalandırmak, kişiliği iyice sıfırlayan bir uygulamaydı. Takipçisi oldum, poliste çözülen ve sonrasında koğuşlarda uygulama cezasına maruz kalanlar, örgüt karşısında güçsüz, her daim güçlü merkeze uyumlu kişiler oldular. Özgürlük mücadelesi veren bir örgüt, ironik biçimde, köle insan yaratma çabası içindeydi. Radikal sol örgütlerde devrimcilik denilen şey ise pratikte, yenme ve yenilme üzerine inşa edilen bir şeydi. Polis sorgusunda çözülmek ise bu tarifin yenilgi tarafına düşüyordu. Bulunduğum ortam örgütün literatüründe yenilmiş kişilerle doluydu. Bu gerçek beni içime kapatıyordu. O dönem daha dogmatik ve idealist bakıyordum devrimcilik denilen şeye. Çok abarttığımı yıpranarak, acılar çekerek öğrenmiş olduğumda, birçok şey anlamını yitirmişti. Çok sıkıntılı olduğum bir dönemde, ilginç bir gelişme oldu. Aynı operasyonda birlikte yakalandığımız kadın yoldaşlardan Bese, çıktığımız mahkemede tahliye edildi. Kadınlar koğuşunda örgüt sorumlusu olduğun-

dan, bizlerin neler yaşadığını tam göremiyordu. Bir görüşmemizde, beni anladığını ama örgüte muhalif olmayı doğru bulmadığını, dönemin hassas olduğunu söylemişti. Bese tahliye olacağı gün, koğuşumuza gelip benimle de görüştü. Parti merkez kampına gideceğini söyleyince,

"Senden bir isteğim olacak" dedim.

"Nedir?"

"Burada yaşanan sıkıntıları Parti Önderine rapor etmeni istiyorum. Buradaki örgüt sorumluları tam bir çete. Eğer müdahale edilmezse örgüt tasfiye olur!"

"Edeceğim, bayağı sıkıntılar var burada, örgüt sorumlularını ben de eleştiriyorum," dediğinde, sevinmiştim. Bir şey daha istedim ondan:

"Peki partiye ulaştığını, bunları rapor ettiğini bana haber edebilir misin?"

"Sana değil ama başka bir arkadaşa mektup yazarım, haberin olur" demişti.

Bese tahliye olduktan sonra nedense biraz umutlandım. Eğer Öcalan'ın burada olan bitenden haberi olursa, her şeyin düzelebileceği inancı vardı bende. Aradan iki ay gibi bir zaman geçtikten sonra beklediğim haber bir mektupla geldi. Evet Bese yoldaş sözünde durmuştu. Parti merkez kampına ulaşmış, burada olup bitenleri Öcalan'a aktarmıştı. Bese mektubunda ismimi yazarak bana da selam söylüyordu. Mektubunda şifreli bir cümle kullanmıştı, "Amcanın hepinize selamı var" demişti. Bu cümleden, Bese'nin burada olanları bir güzel rapor ettiğini anlıyordum. Bir süre bekledim, ama boşuna, günlük yaşamımızda hiçbir şey değişmemişti. Bazen kendimi kandırıyordum, kesin Öcalan'ın talimatları gelmiş ama örgüt sorumluları dikkate almıyor olabilirler diye kendimi kandırdığım zamanlar oluyordu. Kurmalı bir saat gibi kuruyordum geleceğimi, ama bu saatin bir gün erken ya da geç çalabileceği ihtimalini düşünemiyordum.

Bu nedenle en büyük zorlukları ve acılı durumları devrimci romantizmin etkisinde olduğum dönemde yaşadım. Arada yaşananları anlatmak uzun sürer ama final kısmı benim için de trajik oldu. '93 yılının Ağustos günlerinden bir gündü. Aylık olağan örgüt toplantısı gerçekleşecekti. Toplantıda neleri konuşacağım, nasıl bir tutum alacağım konusunda günlerce düşündüm. Artık sınıra geldiğim bir dönemdi. Bayrampaşa hapishanesinde geçirdiğim her bir gün bana zulümdü. En son aynaya baktığımda zayıfladığımı, yüzümün kemiklerinin dışarı çıktığını fark etmiştim. Uzun süreli açlık grevine de girmemiştik, o halde neler oluyordu bana... Revir doktorumuz, aşırı stres kilo kaybına neden olabilir demişti. Bir buçuk yıldır, yani bu hapishaneye geldiğimden beri yoğun bir stres içindeydim. Birikmiş eleştirilerimle birlikte toplantıya girdim. Koğuşun yemekhane kısmında toplantı başladı. Kadın yoldaşların da katıldığı bir toplantı oluyordu. Koğuş dolu olduğuna göre nereden baksan 100 kişiden fazlaydık. Örgüt sorumluları toplantıyı açtı. Kısa değerlendirme yaptılar. Dünyada durum, Ortadoğu'da son siyasal gelişmeler ve Kürdistan'da son durum diye diye güncel konulara gelindi. Daha sonra da yapı denilen bizlere söz verildi. Birkaç kişi yönetimin raporuna ilişkin görüşünü söyleyip oturdu. Toplantının genel havası gergindi. Sanki bir şeyler olacak beklentisi içindeydi örgüt sorumluları. Sessizce parmak kaldırıp, sonumu hazırlayan eleştirilerimi bir bir söylemeye başladım.

"Örgütün hazırladığı raporu eksik buluyorum," diyerek başladım. "Örgüt kendini parti merkezi yerine koyarak, gerçek partiyi tasfiye ediyor. Burada çok ciddi tasfiyecilik yapılmaktadır. Örgüt sorumluları yapıya baskı uygulamaktadır. Defalarca eleştiriler yapmama rağmen hiçbiri dikkate alınmamaktadır. Bundan sonrası için de farklı olacağını düşünmediğimden ötürü, tasfiyeciliğe ortak olmamak için, bu an-

dan itibaren buradaki örgütle ilişkimi kesiyorum. Parti merkezinin kararını bekleyeceğim," deyip oturdum yerime. Bu sözlerim üzerine ortamın gerildiğini hissettim. Toplantıyı yöneten örgüt sorumluları ve toplantıda olan herkes buz gibi olmuştu. Örgüt sorumluları cevap vermeden devam etmek istediler toplantıya... bu kez başka biri söz aldı. Konuşacak olan, son dönem gelenlerden ve buradaki örgüt sorumlularından rahatsız olan Serdar'dı. O da sözlerine sert eleştirilerle başladı.

"Ben de Aytekin Heval'ın eleştirilerine katılıyorum," demekle başladı konuşmasına. "Örgüt sorumluları parti çizgisinden çıkmışlardır. Burada parti dışı şeyler yapılmaktadır. Lümpen bir anlayışla örgüt yönetilemez," dedikten sonra, örgüt sorumlularını hedef alan şeyler söyledi. Ama sözlerinin bitmesine müsaade edilmeden, örgüt sorumlusu araya girip, "Üslubunuz kötü, sözünüzü kesmek zorundayım," dediğinde, Serdar hâlâ konuşuyordu.

Hiç hesapta olmayan ve o an geri dönüşü olmayan bir karmaşanın içinde bulmuştum kendimi. Serdar toplantı devam ederken, divandaki örgüt sorumlusunun talimatıyla, iki kişi tarafından kollarından tutulup, apar topar başka bir koğuşa götürüldü. O andan itibaren toplantı benim için bitip tükenmez bir kâbusa dönüştü. Örgüt yönetimi, Serdar'ın ve benim eleştirilerim üzerinden, toplantıyı manipüle etmeye başladı. İşin içinde örgüte yönelik planlı bir darbenin yapılmakta olduğunu söylediler. Bunun ardından da, bir soruşturma yapılması için acilen bir komisyonun kurulması istendi. Çaresizlik içinde öylece olacakları bekliyordum. Örgüt sorumlusu, parti içinde tasfiyecilik üzerine uzunca bir konuşma yaptı. Amacı burada bizim de tasfiyecilik yaptığımıza yapıyı ikna etmekti. Konuşmasının ardından, soruşturma komisyonunun kurulması için öneri yapıya sunuldu. Yapı hemen kabul etmiştir diye düşündüğünüzü hisseder gibiyim. Hayır

öyle olmadı, inanmakta zorlandığım bir tablo çıktı ortaya. Toplantıda bulunan 104 kişiden 52 kişi parmak kaldırmadı bu öneriye. Ne ben ne de örgüt inanabildik böylesi bir sonuca. Bu durumda toplantı sıkıntıya girmişti. Örgüt sorumluları kısa bir değerlendirme yapma gerekçesiyle toplantıya 10 dakika ara verdi. Ama bu ara biraz uzun sürmüştü. Toplantı bir saat gecikmeli başladı. Bu bir saatte örgüt sorumlularının boş durmadığını, toplantı başladıktan kısa bir süre sonra anlamış oldum. Toplantı başlar başlamaz, soruşturma yapılsın önerisi tekrar yapının onayına sunuldu. Bu kez örgütün istediği, hoşuna gidecek bir durum çıktı. Toplantıda hazır bulunan 104 kişiden 103 kişi parmak kaldırdı, soruşturma komisyonunun kurulması kararlaştırıldı. Bu kararın ardından hızlı biçimde toplantıya son verildi. O gün kurulan soruşturma komisyonunun ilk kararı beni tutuklamak oldu.

"Örgüte yönelik darbeci faaliyetlerden dolayı..." o günden itibaren tutuklandığım söylendi. Öncelik olarak apar topar koğuşum değiştirildi. İki nöbetçi yoldaşın korumasında 10. Koğuş'tan, yeni açılan 6. Koğuş'a götürüldüm. Orada koğuşun en arka kısmında bir ranzaya hapsedildim. Ve böylece hapishane içinde hapishane günlerim başlamış oldu. İçinde bulunduğum durumun şaka olmasını çok isterdim ama gerçekti. Kendimi çok hafif hissetmeye başladım. Tutuklandığım söylendiğinde burnumun direğini sızlatan bir acı hissetmiştim. Bana verilen ranzanın üzerine oturdum ve içimden yemin ettim. Direneceğim! O günden itibaren beni o duruma düşüren yoldaşlarımı devletin polisi gibi algılamaya başladım. Kendimi buna inandırdım ve kilitledim. Polise nasıl direndiysem bunlara da direnebilirim dedim. Örgüte direnmenin daha zor olduğunu da o günlerde öğrenmiş oldum. Gecenin geç saatlerinde, soruşturma komisyonundaki üç örgüt sorumlusu beni aşağıya alt kısma indirip, uyduruk sorular sordular.

"Serdar'ın ajan olduğundan şüpheleniyoruz, böyle birisiyle ortak ilişkin nedir?" Çok net bir duruşla, "Ortak bir yanım yok, ayrıca ajan olabileceğine inanmıyorum!" diye cevap verince, hoşlanmadılar.

"Nasıl emin olabiliyorsun bundan!"

"Sadece inanmıyorum, özel bir nedeni yok!" dedim.

"Tutumun örgüte zarar veriyor, yaptığın şey düpedüz tasfiyecilik, darbeciliktir!" dediler. Çok oralı olmadım.

"Toplantıda söyledim söyleyeceğimi, başka şeyler konuşmak istemiyorum."

"Örgütün sorularına cevap vermek zorundasın!"

"Zorunda değilim, çünkü ilişkimi kestim, artık parti merkezinin kararı önemlidir benim için." Tavrım hoşlarına gitmiyor, onlar sürekli Serdar'ın ajan olduğundan, benim de onun etkisinde kalarak, buna alet olduğumdan bahsediyorlardı.

"Örgütü de polis gibi görüyorsun, bu nedenle direniyorsun," diyen örgüt sorumlusuna, "Nasıl anlarsanız anlayın artık, muhatabım siz değilsiniz," diye cevap verdim.

Soruşturma komisyonu görevlileri, bu sözlerim karşısında geriliyorlardı.

"Bizimle böyle konuşamazsın, kendine gel, içinde bulunduğun ihaneti görmüyorsun. Serdar'la olan ilişkilerini bir raporla örgüte yazmanı istiyoruz!"

"Benim yazacak bir şeyim yok, Serdar'ı tanımıyorum," dedim. Bu kez, "Serdar seni tanıyor ama, neler konuştuğunuzu bir bir anlattı bize," dediler. Beni etkilemeye, köşeye sıkıştırmaya çalışıyorlardı.

"Herkesle ne konuştuysam Serdar'la da aynı şeyleri konuşmuşumdur." Üstelediler:

"O öyle demiyor."

"Ne dediği umurumda değil, benim ne dediğimi duydunuz. Size yeni söyleyeceğim bir şey yoktur, boşuna uğraş-

mayın. Parti merkezinin kararını bekliyorum," dedim. Baktılar ki direniyorum, fazla ısrarcı olmadılar. Olmadılar ama o görüşmeden sonra, koğuş yaşamımı bir ranzaya sıkıştırdılar. Her an başımda bir nöbetçi öylece beni gözetliyordu. Koğuş kapısında ise başka bir nöbetçi olduğunu biliyordum. Ranza hapsini fazla dert etmiyordum. Zaten günlük yaşamda kimseyle ilişkim yoktu. Tutukluluk durumumu dert etsem, örgüt bunu kullanmaya kalkacaktı. Hiç oralı olmadım. Parti merkezinin vereceği kararı bekliyordum. İyimser olmaya çalışıyordum. Öcalan'ın kesin haberi vardır burada yaşanan şeylerden, bu defa kesin müdahalesi olur diye düşünüp hayal kurarken, örgüt soruşturma komisyonu her gün yeni bilgilerle, Serdar'ın ajan olduğunu, ellerinde somut bilgiler bulunduğunu söylüyordu. Amaçları beni buna ikna etmek, böylece yapmış olduğumuz eleştirileri boşa çıkarıp, kendilerini aklamaktı. Serdar poliste kısmen çözüldüğü için, böylesi bir suçlama yapmaya başlamışlardı. İlk defa poliste direnmiş olmanın avantajını yaşıyordum. Eğer poliste çözülmüş olsaydım, kesinlikle aynı suçlamayla karşılaşacaktım. Bana ajan diyemiyorlardı, bunun yerine ajan birine alet olmakla suçlanıyordum. Yaptıklarımın objektif ajanlık anlamına geldiğini söylüyorlardı. Objektif ajanlık kavramı son yıllarda parti literatüründe çokça kullanılmaya başlanmıştı. Bir gün eleştiri konusu yaptığım şeyle suçlanacağımı o güne kadar düşünememiştim. Devrimcilik yaşamımda daha önceleri hiç düşünemediğim şeyler şimdi başıma geliyordu. Genç yaşımın tecrübesiyle, hapishane içinde hapishaneden bir çıkış arıyordum. Çıkışın bayağı müşkül bir şey olduğu kesindi. Ama her ne olursa olsun, ben bu dağı da aşarım inancını taşıyordum.

Hapishane içinde bir ranzaya hapsedilişimin bir haftası geride kalmıştı. Ben parti merkezinden gelecek haberi beklerken, hapishane örgütü boş durmuyordu. Gıyabımızda

toplantı yapıldığını, toplantıda bir tek kişinin bile benim görüşlerime katılmadığını söylediler.

"Tüm yapımızla toplantı yapıldı, eleştirilerini yapıya sunduk bir tek kişi bile katılmadı. Şimdi 103 kişi yanlış düşünüyor da bir tek sen mi doğru düşünüyorsun!" diyen örgüt sorumlusuna, "Evet, hepiniz yanlış düşünüyorsunuz, bir tek ben doğru düşünüyorum!" cevabını verdiğimde, az kalsın gırtlağıma sarılacaktı. Kendi çaresizlikleri deyip cevap vermek istemiyordum. Bu defa zor biriyle karşılaştıklarının farkındaydılar. Ama Serdar'ın durumu iyi değildi. Hapishane gibi bir yerde ajanlık suçlamasıyla örgütün elinde olmak, kolayca üstesinden gelinebilecek şey değildi. Eğer örgüt sorumlusunun dediği doğruysa, Serdar durumunu zora sokacak şeyler söylemişti. İki kez birlikte volta attığımızı örgüte söylediğine göre, belli ki örgüte dürüst davranma yolunu seçmişti. Oysa örgüt sorumlularının niyeti böyle bir duruşu gerektirecek türden değildi. Ölüm korkusuna kapıldığından şüphe etmeye başladım. Eğer böylesi bir psikolojiye kapıldıysa ajanlık suçlamasını bile kabul edebilirdi. O günlerde beni düşündüren en kritik şeylerden biri buydu. Hapishane içinde hapsedilip, ajanlıkla suçlanmak ve bunun üstesinden gelebilmek kolay bir şey değildi. Beni biraz rahatlatan, başımın dik olmasını sağlayan şey ajanlıkla suçlanmamış olmamdı. Ama yine de huzursuzdum. Her muhalif sesi ajan görmeye müsait bir hapishane örgütünden, her şey beklenebilirdi. Parti yayınlarında, parti içi sınıf savaşımının çok acımasız olduğuna ilişkin birçok belirleme vardı. Ama hapishanenin içi buna dahil miydi? Bu konuda bir şeyler yazmıyordu. Kendi kendimi teselli ediyordum, bu da bir sınıf savaşımıydı, pes etmek bir devrimciye yakışmazdı. Ama hangi sınıfın hangi sınıfa karşı savaşı olduğu konusunda bir neticeye varamıyordum. Sadece doğru düşünüp, doğru davrandığımdan emindim. Serdar'ın toplantıda beklenmedik çıkı-

şı, beni çok şaşırtmıştı. Örgüt sorumlularından rahatsız olduğunu biliyordum ama bu kadar radikal çıkış yapabileceğini tahmin etmemiştim. Benim tavrım ona da cesaret vermiş olmalıydı.

Karmaşık düşünceler içinde olacakları beklerken, her geçen gün yaşamım daraltılıyordu. Koğuş nöbetçilerinin sayısı birden ikiye çıkarılmıştı. Koğuştakilerin sayısının azaldığını, gidip gelenlerin ise yüzüme bakmaz olduğunu gördükçe içim daralıyordu. Bir şeylerin kötüye gittiğini hisseder gibiydim. O günün gecesi nöbetçilerim, yani örgütten gardiyan yoldaşlarım, "Hazırlan 7. Koğuş'a gideceğiz!" dediler, itiraz ettim.

"Ne var 7. Koğuş'ta?"

"Örgüt öyle istiyor, gelmeniz lazım!" Bir an durup düşündüm, gitmesem sorun olacaktı. Nedenini bilmediğim bir şeyler oluyordu, bu durumda terslik çıkması iyi olmaz diyerek, iki nöbetçimle birlikte koğuştan aşağıya Alt Kısım'a indik. Kapıda bekleyen iki örgüt sorumlusu ve soruşturma komisyonundan bir kişiyle birlikte beni aralarına aldılar. Koridorda kimseler yoktu. Yürürken, her biri bir koluma giren nöbetçiler öyle sıkı tutmuşlardı ki sanki idama götürülüyorum hissine kapıldım, rahatsız oldum, silkelendim, buna rağmen bırakmadılar. "Örgüt talimatıdır!" dediler. Örgüt talimatı olan her şeyin meşru olduğuna inanan örgütten gardiyanlara laf anlatacak durumda değildim. O an birden tiksinti duydum, kusacak gibi olmuştum, kendimi zor tuta tuta 7. Koğuş'un üst kısmına getirildim. Gecenin geç saati olmasına rağmen yatakhane kısmında hiç kimse yoktu. Ağustos sıcağında koğuş pencerelerini tek tek kapatmaya başladılar. Neler oluyordu? Kolumdan tutanlar beni koğuşun en arka kısmına götürüp perdeyle kapatılmış ranzaya oturmamı söylediler. Kendimi çok kötü hissediyordum, bir an yolun sonuna geldiğimi düşünmeye başladım. Osman Tim ak-

lına geldi. Onu da böylesi bir ranzada boğmuşlardı. Şimdi sıra bende miydi? Mide bulantım devam ediyordu. Sinir krizi geçiriyordum, kendimi pencereye atıp slogan atmak geldi içimden ama son pencere de kapatıldı. İki örgüt sorumlusu ve soruşturma komisyonundan üç kişi etrafımı sardı. Yan ranzaya oturanlar oldu. Kendi aralarında konuşanlar oldu. Panikli halim devam ediyordu. Bir ara başım döndü, gidip geldim desem inanın, o derece bunaldığımı hatırlıyorum. Her şey buraya kadar dediğim bir anda, örgüt sorumlusu son sözlerimi sordu. Başım hâlâ dönüyordu. İçimden slogan atmak geliyordu ama çok halsiz düşmüştüm. Ağzımdan iki kelime çıkmıştı, "Yeni sözüm yok!" diyebildim. Örgüt sorumlusu tekrardan sordu, "Son sözün bu mu?" Sadece "evet" anlamına gelecek bir hareketle kafamı sallayabilmiştim. Etrafıma dizilmiş beş örgüt adamının bana ne yapacağını beklemek zorunda kalmak, ölüme yakın bir bekleyişti. Bir süre bana baktılar, sonra birkaç adım öteye geçip kendi aralarında konuşmaya başladılar. Pencereler de kapalı olduğu için nefesim iyice daraldı. Birkaç dakika sonra dönüp yanıma gelecekler diye beklerken, bir baktım aşağıya indiler. O anı unutamıyorum. Az önce ölüme yakın bir yerde duran ben, derin bir nefes alarak, hayata yeniden döndüm. Kendimi sırt üstü ranzaya bıraktım, hiç kalkmasam dediğim bir anda, örgüt gardiyanım, yanıma gelip, "Kalk, koğuşa gidiyoruz!" dedi. O gece hayata yeniden döndüm, son sözleri alınmış birinin hayatta kalması çok rastlanır bir şey değildir örgütlerde. Bir o gece, bir de polis sorgusu olmak üzeri iki kez ölümden döndüm. Polis sorgusundaki kaba işkence beni bu kadar etkilememişti. O geceden sonra yaşayacağım hayat, benim için bağışlanmış bir hüzündür. Tesadüfen hayatta kalmak deyip geçelim o geceyi. Ertesi gün sabah sayımından sonra örgüt sorumlusu tek başına geldi yanıma. Normalde hep iki kişi gelirlerdi, bir tuhaflık vardı hareketlerin-

de. Çok rahat ve güle oynaya yanıma gelip oturdu. Karşıma geçip oturdu öbür ranzaya.

"Parti merkezinden karar geldi!" dedi. Sırıtarak söylemişti. Bir an ne diyeceğimi bilemedim. Örgüt sorumlusunun gayriciddi yaklaşımı hoşuma gitmemişti. Bir şey demeden bekledim. Bu kez o üsteledi:

"Merak etmiyor musun?"

"Tabii ki ediyorum!"

"İyi o zaman söyleyeyim, partiden ihraç edildin!" Bir an şaka yapıyor sandım. Ne diyeceğimi bilemedim, çünkü inanmak istemiyordum.

"Hazırlan gidiyorsun, elimizden sağ kurtuluyorsun diye sevinme! Boynuna zil takacağız, ölümden beter edeceğiz," dedi. Parti merkezi nasıl böyle bir karar verebilir diye içlendim o an. Kesin hakkımda yalan yanlış rapor verilmiştir diyerek kendimi teselli etmek istiyordum. Ama çok üzüldüm dersem de yalan olur. Örgüt sorumlusunun bu sözlerine karşılık, "Beni kapıdan kovuyorsunuz ama pencereden gireceğim!" dedim, ama bir yandan bu ne cesaret böyle duygusuna kapıldım. İki gün önce son sözlerim sorulduğunda, hiçbir beklentim kalmamıştı artık. Ne parti merkezinin ne de Öcalan'ın ne diyeceğini düşünmek istiyordum. O an tek isteğim, hain olmadan, başka bir hapishaneye gitmekti. Başka hapishanede nasıl olsa yoldaşlarla görüşür her bir şeyi anlatırım düşüncesindeydim. Birkaç ihtiyacım olan giysimi ve özel eşyamı toplayıp, arkama bakmadan koğuştan çıktım. Hapishane temsilcimiz beni kapıda bekliyordu. C Blok maltası koridorunda yürümeye başladım. Hâlâ inanamıyordum partiden ihraç edildiğime. Serdar'ın durumunu sordum, "Onun durumu ağır, boş ver bir şey sorma, çek git sen!" dediler. Serdar'a hem öfkeliydim, hem de durumuna üzülüyordum, iyice kaygılanmaya başlamıştım. Ya onu da Osman Tim gibi yaparlarsa...

Örgüt temsilcisi maltada başgardiyanı çağırdı. "Müdür gelsin!" Az sonra müdür kapıya geldi. Bir süre benimle ilgili bir şeyler konuştular. Karmaşık duygular içinde bekliyordum. Zembereği boşalmış bir saat gibi hissediyordum kendimi, yani bir şey hissetmez olmuştum demek istiyorum. Örgüt sorumlusuyla hapishane müdürünün görüşmesi bitince, gardiyanlar beni kapının öbür tarafına aldılar. Artık C Blok'tan fiziken de ayrılmış olmuştum. C Blok'tan ayrılanları genelde B Blok'a adli mahpusların bulunduğu kısma veriyorlardı. Ben de oraya verilirim herhalde diye düşünmüştüm ki öyle olmadı. Hapishane 2. Müdürü,

"Seni B Blok'a veremeyiz," dedi.

"Neden?"

"Savcı bey gelecek, durumu sana bildiririz. Şimdilik seni bekleme koğuşuna alacağız," dedi ve ayrıldı. Gardiyanlar beni bekleme koğuşu denilen bir yere aldılar. Koğuşta hiç kimse yoktu. Boş ranzaya nasıl uzanıp uyumuşum hatırlamıyorum. Akşam yemek dağıtıcısının sesine uyandım. "Siyasi abe, yemeğini al!" diyen bir adli mahpustan tabldot tabağında yemeğimi aldım ama, sarhoş gibiydim. Yemeden içmeden kesilmiştim. Çok dinginleşmiştim, kuş gibi hafif hissediyordum kendimi. Çünkü sadece ruhen değil, fiziken yedi kilo verdiğimi ertesi gün öğrendim. Pantolonum ve gömleğim geniş duruyordu üstümde. Aynada yüzüme bakamıyordum. Gözlerim çukura inmiş, yanak kemiklerim yüzümde belirgin biçimde gözüküyordu. Meğer ne çok üzülmüş, harap etmişim kendimi dediğimde olanlar olmuştu ama bir de olacaklar vardı.

Bekleme koğuşu dedim ama tam bir bekleme koğuşuna döndü. İki gün, üç gün geçti gelen giden yok. Çağırdım başgardiyanı, "Benim durumum nedir, neden B Blok'a geçemiyorum?" dedim.

"Müdür bey seninle konuşacak," deyip gitti. Akşama doğru 2. Müdür geldi. Koğuş kapısından beni çağırdı.

Önce "Nasılsınız, iyisiniz inşallah!" diyerek, konuyu açtı.

"Durumunuz ciddi. Bir üst yazıyla bakanlığa bildirdik. Bakanlıktan gelecek cevabı bekliyoruz." Ne bakanlığı, ne ciddisi diyecektim ama vazgeçtim.

"Beni burada niye tutuyorsunuz? B Blok'a geçmek istiyorum."

"Seni B Blok'a veremeyiz, can güvenliğiniz yok. Sizi korumak bizim görevimiz." Hiç anlamadığım cümlelerle konuşuyordu.

"Benim can güvenliği sorunum yok, nereden çıkarıyorsunuz?" dedim. Bu kez:

"Örgüt temsilciniz öyle demiyor ama...!"

"Ne diyor?"

"Örgüt tarafından durumunuzun kritik olduğu söylendi. Ayrılmalar olacakmış, örgüt içinde bölünme varmış diyorlar." Belli ki hapishane idaresine hakkımda bir şeyler söylenmiş, yoksa müdür nereden biliyor bunları. Müdür gittikten sonra biraz kafa yordum söylediklerine... Bir an örgüt sorumlusunun koğuştan ayrılırken bana söylediklerini düşündüm. "... sağ kurtuluyorsun diye sevinme! Boynuna zil takacağız, ölümden beter edeceğiz!" dediği şeyi erken başlatmışlardı. Bir haftanın sonunda Adalet Bakanlığı'ndan beklenen cevap geldi. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü benim için özel bir genelge çıkarmıştı. Bu genelgeye göre, daha önceleri siyasi mahpusların bulunmadığı Kırklareli E Tipi cezaevi benimle birlikte siyasi mahpuslara açılmış oldu. Siyasi mahpuslar diyorum, ama bunlar arasında daha özel bir durumu olanlar kastedilmiş. Örgütler tarafından "can güvenliği olmayanlar"ın kalacağı bir hapishaneye getirildiğimde gerçekten de bir tek siyasi mahpus yoktu. Adli mahpusların bulunduğu bir hapishaneydi. '93 yılının Ağustos ortasında kendimi bu hapishanede buldum. Biraz ironik oldu sanırım, sürgünüm memleketin en ucundaki bir

hapishaneye yapılmıştı. Kafamda bin bir soruyla bekleme koğuşu denilen koğuşa alındım. "Burada iki üç gün kalacaksın, daha sonra bir koğuşa gidersin," dediler... Aklım Bayrampaşa'da kalmıştı. Serdar'ın durumundan kaygı duyuyordum ama benimkisi de başka türlü çekilmez bir hal almıştı. Örgüt hapishane idaresine baskı uyguladı, devletle anlaştı, beni örgütlerin olduğu bir hapishaneye değil, buraya göndertti. Yıllar sonra aldığım bilgiler bu düşüncemi doğrulamıştı. Hayatımda örgütle devletin bir tek konuda uzlaştığını gördüm, o da benim durumumla ilgiliydi. Bayrampaşa örgütü benden kurtularak iktidarının devamını sağlarken, devlet de benim durumumda olanları örgütlerden uzaklaştırarak, onları teşvik ederek devlete sığınma halini oluşturabilmenin hesabı içindeydi. Hapishane müdürünün, "Başka ayrılanlar olacakmış, durumunuz ciddi!" gibi cümleler kurması, örgüt sorumlularının hapishane idarecileriyle fazla samimi olduklarını gösteriyordu. Belli ki idare, koğuşlarda olup biten her şeyi çok yakından izliyordu. Benim için özel genelge çıkaran devlet, arkadaşları tarafından infaz edilen Osman Tim için hiçbir girişimde bulunmamıştı.

Duvarların Laneti

Bir mahpus acı çektiğinde
gündem olabilir ancak!

Yeni hapishanede zorluklar yaşayacağımı biliyordum. İlk günlerde başladı. Hapishaneye siyasi bir mahpusun geldiğini duyan adli mahpuslar beni görmek, konuşmak hatta mümkünse koğuşlarına almak istiyordu. Kapı aralarında rastladığım bazı mahpuslardan duyuyordum benzer şeyleri. Ama hapishane idaresi işi sıkı tutmak istiyordu. Buraya gelişimin ilk günleriydi. Hapishane Savcısı, "Sağ sol faaliyetlerine izin vermeyiz, zaten sizin durumunuz biraz karışık. Can güvenliğinizi düşünmek zorundayız," diye başlayan uzun bir konuşmanın sonunda, "Benim can güvenliği sorunum yok, siyasi bir mahpusum" dediğimde, "Bakanlık yazısı var elimizde, madem can güvenliği sorununuz yoktu, neden geldiniz buraya?" diye cevap verdi.

Tatsız bir tartışmanın ardından koğuşuma döndüm. Sıkıntılı bir yerde olduğumu bir kez daha öğrenmiştim. Daha önceleri hayatlarında görmedikleri, sadece basından duydukları bir siyasi mahpusla karşılaşmışlardı. Gardiyanların bana karşı kılı kırk yarar tavırlarını hissediyordum.

Yeni koğuşumda her gün sabahları ilk işim gazetelere

bakmaktı. Bayrampaşa hapishanesinden, gelmesi muhtemel bir haber bekliyordum. Eğer Serdar'ı ajan diye infaz edecek olurlarsa bunu ancak gazetelerden öğrenebilirdim. Sabahları bu kaygıyla uyanıyor, kapıya koşup gazete bekliyordum. Beklediğim haberi bir ay sonra koğuş kapısına gelen gardiyandan aldım.

"Bayrampaşa'dan biri gelmiş, senin koğuşa gelmek istiyor," deyince, heyecanla.

"Kimdir adı ne?" diye sordum.

"Serdar E."

Bir nefeste "Tamam gelsin!" dedim.

İnanamıyordum, Serdar'ın sağ kurtulduğuna. Az sonra o da benim gibi elinde birkaç parça eşyasıyla koğuş kapısından içeri girdi. Acınacak haline gülüyordu. O benden daha çok zayıflamıştı. Sanki 40 günlük açlık grevinden çıkmış da gelmişti. Kolay mı iki ayın her saatini öldürülme duygusuyla yaşamak! İlk o gün Serdar'ı görünce anladım, insanın dehşete kapılınca saçlarının bir günde ağardığını. Evet Serdar'ın saçları birkaç günde ağarmıştı. Birbirimizi teselli edip durduk. Bunun bir adım ötesi ölümdü. Hem de hain ilan edilerek öldürülmek! Hain ilan edilip öldürülmemiştik ama, hain olmadan yaşayabilecek miydik? Bu kaygı sonraki günlerde günlük yaşamımızın merkezinde olmaya başladı. Serdar'la günlerce Bayrampaşa'da olup bitenleri konuştuk ama hep eksik kalan bir şey olur ya, bizim yaşadıklarımız da o cinstendi. Serdar'ın anlatımlarına bakılırsa ölümden kıl payı dönmüş. Koğuş ranzasında kaldığı her bir gün zulüm olmuş. Onunki biraz daha uzun sürdüğü için tahmin edebiliyordum. Hele bir de ajanlık suçlamasına maruz kalmak! Anlatılması daha zor şeylerdir. O günlerde birbirimize ne anlattıysak eksik kalıyordu.

Bir süre içimize kapandık. Yaşadıklarımızı anlamaya çalışıyorduk ama anlaşılacak gibi değildi. Bir yerlerde yanlış gi-

den şeyler vardı ama ne? O günkü bilincimize göre, olup bitenlerin tek sorumlusu Bayrampaşa'daki, partiyi anlamamış, tasfiyecilik yapan birkaç örgüt sorumlusuydu. Eğer parti merkezine ulaşabilirsek, gerçeklerin anlaşılacağına, Bayrampaşa'daki örgüt sorumlularından hesap sorulacağına inanıyorduk. Benim kafamda böyle olacağına dair soru işaretleri yok değildi. Henüz sesli söylemiyordum ama içim rahat değildi. Serdar daha bir Parti merkezciydi. Parti önderi Öcalan'a daha bir gözü kara bağlılığı vardı. Ama ikimiz de bir gün parti içinde adaletin yerini bulacağına inanıyorduk. İnanıyorduk ama bunun nasıl, ne zaman olabileceği konusunda önümüz pek aydınlık görünmüyordu. Bayrampaşa örgütünün boş durmadığını, hakkımızdaki karalama kampanyalarından anlıyorduk. İlk başlarda hapishanede bize sempatiyle yaklaşan adli mahpusların zaman içinde uzaklaştığını gözlemledik. Hatta bazıları açıkça söylemekten çekinmedi.

"Sizin itirafçı olduğunuz söyleniyor doğru mu?"

"Yok böyle şey, kim söylüyor?" dediğimizde cevap alamıyorduk. Belliki bir ucu idareye bir ucu Bayrampaşa örgütüne dayanan girişimler vardı. Bu ileri geri konuşma ve çekiştirmelerin, bizde savunmacı bir reflekse dönüştüğünü geç anladım. Bu tür karalamaları boşa çıkarmak için radikal eylemlere başvurmaya başlamıştık. Önce durup dururken açlık grevi, sonra basın açıklamaları derken, idareyle gerildi ilişkilerimiz. Duyduk ki Bayrampaşa üç günlük açlık grevine mi girmiş. Biz 6 günlük yani iki katı fazlasına başlıyorduk. Bir süre böyle devam ettik. Adli mahpuslara, "İtirafçılar açlık grevi yapar mı ama biz yapıyoruz!" mesajını vermeye çalışıyorduk ama pek etkili olduğumuz söylenemezdi. Onların referans kaynakları daha başkaymış. Bayrampaşa örgütüyle haberleşenlerin olduğunu, onların açıklamalarını esas aldıklarını çok sonraları öğrendik. Hapishane müdürü ve savcısı ise öfkeliydiler bize. "Sizi anlamak güç. Örgütler hakkınızda

iyi şeyler düşünmezken, bir yerlere yaranmak istemenizi anlayamıyoruz" diyorlardı.

Bir yandan Bayrampaşa örgütü, diğer yandan devlet bizi tecrit etmeye çalışıyordu. Biz de bunlara inat, direniyorduk. Ama bizi zor duruma sokan, hakkımızda psikolojik savaş açan örgüttü. Örgüt sorumluları İstanbul'un örgütsel imkânlarını kullanarak etkilerinin olduğu her yerde, hakkımızda karalama kampanyası yürütüyordu. Ailemizi, tanıdık dost ve arkadaşlarımızı bile etkilemeye çalışıyorlardı. Buna karşılık yapabileceğimiz tek şey vardı. Direnmek! Serdar biraz daha aceleciydi. Ama ben biraz zamana ihtiyacımız olduğunu düşünüyordum. Zamanla birçok şey değişecek diyordum. Bugün bize bunları yapanlar yarın başkalarına da yapacaklardır göreceksin bak diyordum. Örgüt sorumlularının sonunu iyi görmüyordum. Öylesi bir ortamda bir insanın sağlıklı kalmasının mümkün olamayacağını, illa ki birilerinin daha bizim gibi çıkış yapabileceğini ve bu durumun onları merkez örgüt karşısında zora sokabileceğini düşünüyordum. İşte buna benzer nedenlerle bizim sağlam durmamız gerekiyordu.

Serdar'la her konuda aynı düşündüğümüz söylenemezdi. O Bayrampaşa'da maruz kaldığımız uygulamaları doğrudan oradaki örgüt sorumlularına bağlıyordu. Ben ise ondan biraz daha ileri gidip, hapishanelerden sorumlu örgüt merkezinin de bu işin içinde olduğunu, Bayrampaşa'daki örgüt sorumlularını koruyup kolladıklarını düşünmeye başlamıştım. Ne ben ne de Serdar yaşadıklarımızın, olup bitenlerin bir sistem sorunu olduğunu anlayabiliyorduk. Yaşadıklarımıza, maruz kaldığımız uygulamaların bir sistem sorunu olduğunu, yani parti işleyişinden bağımsız olamayacağını bilemediğimiz için kısırdöngü çemberi içinde dönüp duruyorduk. 20'li yaşlarımızın tecrübesizliğiyle, partiye, devrime gözü kara bir bağlılığın bu trajediye yol açtığından henüz çok uzak bir

yerde olduğumuz zamanlardaydık. Serdar bu konuda daha tutucuydu. Partiye ve önderine katı bir bağlılığı vardı. Ama iradesiz biri olduğunu söylemem lazım. Bayrampaşa'da örgüt soruşturmasındaki tavrı iyi değildi. Beni zor durumda bırakabilecek şeyler söylemişti örgüt sorumlularına. Soruşturma komisyonunda bunu bana söylediklerinden, Serdar'a kızgındım. Daha sonraki günlerde onu anlamaya çalıştım. Polis sorgusunda çözülüp de örgüte direnmek az buz bir şey değildi. Ajanlık suçlamasını kabul edebileceğinden korkuyordum. Bunu ona anlattığımda, bana ilginç şeyler söyledi. "Ajanlık suçlamasını bile kabul eder noktaya geldim." O anları anlatırken gözleri doluyordu. "Sonra Osman Tim'in durumu aklıma gelince kabul etmekten vazgeçiyordum." Bana yaptıkları şantajın benzerini Serdar'a iki kez yapmışlar. "Bir gece yarısı örgüt sorumluları ani bir telaşla kaldığım koğuşa geldi. Hemen koğuştakileri aşağı indirdiler... sonra..." Anlatırken gözleri doluyor, zorlanıyordu. Devamı bana yaşattıklarının bir benzeriymiş. Bayrampaşa'daki o geceyi unutamıyordum. Hâlâ hatırladıkça kahrolurum. Öbür tarafa gidip geldiğim gece diyorum. Ölüm psikozuna kapıldığım için de kendimi affedemiyorum. O gecenin bana hazırlanmış bir şantaj, bir sindirme olabileceğini nasıl anlayamadım. Çok yıllar sonra adını koydum o anın. İnsan ne kadar iradeli olursa olsun içinde boşlukları olan bir varlık. O gece de benim boşluğumdu. Cesaret de korku da insanın hallerindendir. Osman çözüldüğünde bir tek tokat atılmamıştı. Demek ki o an onun boşluğu olmuştu.

Bazen saatleri bulan voltalar atıyorduk. Bayrampaşa'da yaşadıklarımızı kritik edip, muhtemel olacaklar üzerine konuşuyorduk. İlk başlarda koğuş dışına açılmayı, başka koğuşlarla ilişkilenmeyi, önyargıları kaldırmayı denedik ama olmadı. Hem idare müsaade etmedi hem de diğer mahpuslar mesafeli duruyorlardı bize. Buna çok üzülüyordum. Hak et-

miyorduk biz bunu diyordum. Hapishanedeki tecritin bir benzeri ve kapsamlısı dışarıda yapılıyordu. Bazı tanıdıklar mektuplar yazdı bana, "Sana hiç yakıştıramadık, nasıl yaparsın böyle bir şey!"'le biten cümleler kuruyorlardı. Bir bilselerdi ne yaptığımı bari... içim ona yanıyordu. Ailemize kadar ulaştırılmıştı karalamalar. Dışarıya açılamadıkça içe kapandık. Kitapların dünyasına döndük. Serdar o kadar değil ama ben çok kaptırdım kendimi. Hapishane kütüphanesinde ne kadar klasik roman varsa okumak istiyordum. Bazen günde bir roman bitirdiğimi hatırlıyorum. O sıkıntılı zamanlarımda can ilacım oldu kitaplar. Okumak, Yusuf kuyusundan çıkıp başka dünyalara açılmak gibi bir şey olmuştu benim için. Bir hasta nasıl ilaçlarla iyileşir, ben de kitaplarla iyileşmeye başlamıştım. Gün gün hissediyordum bunu. Okuduklarımdan notlar alıyordum. Utangaçça da olsa günlük tutmayı sürdürüyordum. Yaşadıklarımı kitaplar üzerinden test ettiğim dönemlerdi. O kadar çok örtüşen şeyler vardı ki... Bazen diyordum ki kendime, eğer bu kitabı okumuş olsaydım, onu öyle değil, böyle yapardım. *Denemeler*'in yazarı Montaigne, "İnsan en az bildiği şeye en çok inanır" demiş, bir başka yerde ise "Sanatların en yücesi ayakta kalma sanatıdır" diyor. Sanki benim içinde bulunduğum durumu anlatıyordu. Bir cümlelik bir söz beni mutlu etmeye, cesaretli kılmaya yetiyordu. Victor Hugo ise, bir kitabın dünyadan daha büyük olduğunu söylüyordu. Onu da diğerini de not alıyordum günlüğüme. Ama Tolstoy ezberimi bozan bir cümle kurmuştu: "Dünyayı değiştirmek isteyenler nedense kendilerini değiştirmeyi hiç düşünmüyorlar." Biz devrimcileri anlatan çok kıymetli bir tespit. İlk okuduğumda, koğuş havalandırmasına koşup aynı alıntıyı Serdar'a okudum, "Bak dedim bir devrimcinin yapması gereken ilk şeyi Tolstoy çok güzel ifade etmiş." O da beğenip not alıyor bir yere. Sonraki günlerde Tolstoy okumalarına ağırlık veriyo-

rum. Özellikle *Diriliş* romanından fazla etkileniyorum. İnsan çok yıllar geçse de roman kahramanı Dimitri Nakhludov gibi geçmişteki hatalarını telafi edebilir, tıpkı Katyuşa gibi uçurum bir hayatın içinden kurtulup yeniden dirilebilir ve yeni hayatlara başlayabilir. Benzer iyimserliği bir önceki yıl Victor Hugo'nun *Sefiller* romanında hissetmiştim. Okudukça içimde buruk bir huzur ve dinginlik hissedebiliyordum. İnsan niçin acı çeker sorusunun cevabını da felsefe okumalarında buldum. Bir süredir acı çeken biri olarak, bu sorunun peşine düşmüştüm. Çin bilgesi Buda bu konuda şöyle diyordu: "Bizi kendilerine bağlayan bütün nesneler acı vericidir. Acının kaynağı istektir, hiçbir şey istemezsek acı duymayız." Devamında ise "Acının yok edilmesi ancak her türlü istekten vazgeçmekle sağlanır" diyordu. Peki, insan isteksiz nasıl yaşar? Buda'nın düşüncelerini kabul ettiğimizde moral değerlerimizi, aşklarımızı, her türlü isteklerimizi kaybediyoruz. Ama Buda'yı reddettiğimizde acı çekiyoruz. Peki, yok mu bunun bir çıkar yolu? Moral değerlerimden vazgeçmek istemiyorum ama acı da çekmek istemiyorum deyip derin okumalara devam ettim. İlk o zaman kendime bir söz verdim. Bir gün buralardan sağ çıkarsam mutlaka yazacağım yaşadıklarımı. Bunu günlüğüme not düştüğümde, tarih 5 Ekim 1993'tü. Sonraki yıllarda sözümde durmuş olmanın huzurlu onurunu yaşadığımda her şey o kadar çok değişmişti ki...

O günlerde benim için olmazsa olmaz olan birçok şeyin anlamını yitirdiğini de yaşayarak öğrenmiş oldum. Hayatın sırrı, şeylere, olaylara yüklediğimiz anlamlarda saklı galiba, anlamların anlamsızlaştığı zamanlarda çok yıkıldım. Devrimci mücadelede buna sınıf savaşımı diyorduk. Özellikle parti içi sınıf savaşımının çok şiddetli yaşanacağını söyleyen parti yayınlarımız vardı. Daha da ilerisi söyleniyordu. Parti içi sınıf savaşımının her şeyin önünde olduğu-

nu, gerçek bir partili devrimcinin de ancak bunu yürütenler olabileceğini uzun uzun anlatan birçok çözümleme ve broşür okudum. İlk kez Kırklareli hapishanesinde bunu fark ettim. Aslında Bayrampaşa'da beni bu kadar solcu muhalif yapan şey de az önce yukarıda anlatmaya çalıştığım şeydi. Öyle ya, birileri örgüt sorumlusu adı altında partiyi tasfiye ediyordu. Parti içi sınıf savaşını militanca vermek bana düşmüştü. Bir gün Serdar'a, "Bazen düşünmüyor değilim, biz fazla mı abarttık bu eleştiri meselesini," dediğimde, "Yanlış düşünüyorsun, tabii ki parti dışı anlayışlara karşı mücadele etmeliydik. Olup biten de bundan ibarettir!" demişti. Ben yine de Bayrampaşa'da bir nevi intihar girişiminde bulunduğumuzu düşünüyordum.

Kırklareli hapishanesi benim için hayata ve devrime dair soru işaretlerimin başladığı ilkokul işlevi gördü dersem abartmış olmam. Bir yandan beni yeni dünyalara yeni anlamlara taşıyan kitaplarla bütünleşmiş, diğer yandan da ilk kez örgütlü yapının dışına çıkarak düşünmeye başlamıştım. İçinden çıkıp yaşadıklarına dışarıdan bakmanın ne kıymetli bir şey olduğunu öğrenmiştim. Dışarıdan bakmak diyorum ama o günkü bilincim ve psikolojim biraz karmaşıktı. Hani insanın kendi kendisiyle cebelleşmesi denilen şey var ya, benimkisi de böyle bir şeydi. Dışındaydım ama olup bitenlere hayatın içinden değil, devrimin içinden bakıyordum. Doğrularımı, kuracağımız sosyalist bir Kürdistan üzerinden test ediyordum. Böylesi bir doğrulama yönteminin beni daralttığını, kısır döngü içine ittiğini yıllar sonra anlayabildim ancak. Günlük yaşamda olup bitenler beni sistemin dışına doğru iterken, devrime olan katı inancım buna engel oluyordu. Hissiyatım bana diyordu ki, içinde yaşamak istemediğin bir devrimi yapmaya çalışıyorsun. Aklım ise, ülken ezilmiş, inkâr edilmişken, emperyalizm ve her türden gericilik egemenliğini sürdürürken, devrimden vazgeçmek düpe-

düz oportünizmdir! Başka şeyler de söylüyordu. Teorik tahlillerime sıkı sıkıya bağlıydım; bir türlü Öcalan'ın beni partiden ihraç etme kararını verebileceğine inanamıyordum. Hapishane merkez örgütünün kararı olduğunu düşünüyordum ama içimden bazen düşünmüyor da değildim, ya Öcalan bu kararı onaylamışsa? O gün buna bir cevabım yoktu. Sonraki yıllarda öğrenmiş oldum. Öcalan'ın kolay kolay saflardan kimseyi atma gibi bir tavrı yokmuş. Parti içi birinci dereceli suçlarda idam kararını onayladığını öğrendim ama ihraç edilene hiç rastlamamıştım. Bilemiyordum, bu anlamıyla belki de bir ilk olmuştuk!

İlk olup olmadığımızı bir yıl geçmesine rağmen öğrenememiştik ama geçen bu bir yıllık zamanda başka şeyler oldu. Benim buraya gelişimin üçüncü ayından sonra meğer başka getirilenler de olmuş ama bizim haberimiz olmamıştı. Ancak kulaktan kulağa anlatılanlarla hapishanede olup bitenleri öğrenebiliyorduk. İtirafçı oldukları söyleniyordu. Biz inanmak istemiyorduk bu söylenenlere, bize de itirafçı dediklerini duyalı çok olmuştu çünkü. Ama bizimle ilişkiye geçmek istememeleri düşündürdü bizi. Hatta bazıları için idareye dilekçe yazdık. İdare görüşmek istemediklerini söyledi. Bu durum bizde kuşku yaratmıyor değildi. Ama yine de tanımadan bir yargıda bulunmak istemiyorduk. Gelenlerden bazıları PKK'li bazılarıysa radikal sol örgütlerden insanlardı. Kaç kişi olduklarını öğrenemedik, "müşadiye"deki (müşahede) hücrelerde kaldıklarını öğrendik. Canımızı sıkan şeyler de öğrendik! Bayrampaşa örgütü hakkımızda bir broşür hazırlamış, örgüt içinde nasıl darbecilik ve tasfiyecilik yaptığımızı toplu eğitim çalışmalarında okutuyorlarmış. Ajanlık suçlamaları tutmayınca, tasfiyecilik suçlaması yaparak durumu idare ederek, kendilerini haklı çıkarmak istiyorlardı.

Bir yıllık sürede İstanbul 2. DGM'de devam eden mahkemelerimize çıkmadık. Hasta raporuyla geçiştirdik. Daha

sonra duyduk ki bütün hapishanelerdeki PKK'li mahpuslar mahkemeleri protesto etme kararı almışlar. Bunu fırsat bilip, ilk yapılacak mahkemeye protesto dilekçelerimizi yazıp hapishane idaresine verdik. Örgütün kullandığı cümleleri yazdım, "Beni yargılayamazsınız, mahkemelerinizi tanımıyorum!" dedim. Benzerini Serdar da yazdı ama bir sorun çıktı. İdareden çağrıldım, Müdür, "Yazdığınız bu dilekçeleriniz mahkemenin eline ulaşırsa, ceza almanız kesinleşir. İyi düşündünüz mü?" Beklemeden cevabımı verdim.

"Düşünecek bir şey yok!"

"Siz bilirsiniz ama üst sınırdan 15 yıl ceza alırsınız, yazık yav, üzülüyorum adınıza. Hem örgütle bir ilişkiniz de kalmamış, ne gereği var."

"Sizi ilgilendirmez, cezaysa ceza, siz görevinizi yapın, gönderin dilekçelerimizi." Başını salladı, üzüldüğünü fark ettim. O gün orada Bayrampaşa örgütünün aldığı bir karara uyarak, sonraki günlerde alacağımız cezayı kabul etmiş oluyorduk. Mahkemelerden bir beklentimiz yoktu ama o güne kadar çıktığımız her mahkemede örgütle ilişkimiz yoktur demiştik, ilk kez böyle bir karar alınmış ve biz de uymuştuk. Sonraki yıllarda binlerce Kürt mahpus mahkemeleri protesto ettiği için hapis cezaları onandı. Dilekçemizi gönderdikten sonra, hapishane savcısının bize karşı tavrı değişti. Koğuşumuza gelip açıkça, "Anlaşıldı sizin can güvenliği sorununuz yok, örgütün tüm kararlarına uyuyorsunuz, sizi Bayrampaşa'ya geri gönderelim bari," dedi. Bizi Bayrampaşa ya göndermekle tehdit ederek sindireceğini düşünmüş olabilirdi.

"Siz bilirsiniz!" dedim. Şantaj yapıp, tavrımızı öğrenmek istedi. Başsavcıyla o görüşmeden sonra, tecritimizin dozu arttı. Kimselerle görüştürülmüyorduk, ortak kullanım alanlarına çıkarılmıyorduk. Bu durum Bayrampaşa'da kalmış ve oranın imkân ve olanaklarını görmüş bizleri zora sokuyor-

du. Hadi biz bunun altında kalmayalım deyip, açlık grevine başlıyorduk. Günleri bulan açlık grevimiz, hapishanede herkesi tedirgin ediyordu. İdare bırakmamız yönünde baskı uyguluyordu. "Siz bırakın, taleplerinizi hallederiz!" diyorlardı. Biz, "Sorunlarımızı çözün bırakalım" diyorduk. Açlık grevinin 10. gününden sonra ufak tefek iyileştirmeler yapıldı. O günlerde anladım ki, bir mahpus acı çekerek gündem olabilir ancak!

Gündem bile olamadığımız dönemleri anlatıyorum. Bayrampaşa örgütü hakkımızda ihanetçiler, tasfiyeciler kampanyası yürütürken, biz örgütten daha örgütçü olmuştuk. O gün fark edemiyordum bunu. Örgüt baskısını böyle direnerek kırabileceğimize hatta Bayrampaşa örgütünden daha fazla direnerek bazı şeylerin üstesinden gelebileceğimize inanıyorduk. Kırklareli Hapishanesi'nde radikal direnişçi olmamızın altında yatan psikolojik refleks buydu.

Açlık grevi sonrası biraz nefes almıştık. Daha önce görüşmek istediğimiz bazı mahpuslarla görüşmeye başladık. Meğer neler olmuş neler? Bayrampaşa örgütünün uygulamaları sonucu koğuşlardan kaçıp idareye sığınanlardan bazıları buraya getirilmişti. Örgütten habersiz kaçtıkları için durumları pek iç açıcı değildi. Koğuşa gelmek isteyenler vardı ama kabul etmiyorduk. Aklımızdan birçok şey geçiyordu. Bir defa herkesten kuşkulanmaya başlamıştık. Ya Bayrampaşa örgütü bunları örgütleyip, yarım kalmış işlerini tamamlamak istiyorlarsa? Öyle ya, onlar bizi, hain tasfiyeci, hatta devlete sığınmış kişiler olarak görüyorlardı. Buna benzer sebeplerden dolayı, aşırı kuşkucu olmuştuk. Bu kuşkucu refleksin bir başka biçimde yalnızlaşmamıza neden olduğunu o zamanlar düşünemiyorduk. Hele bir de Bayrampaşa'dan gelenlere çok öfkeliydik. Biz orada direndiğimizde, hiçbiri destek olmamıştı; herkes en az bizim kadar neyin ne olduğunu bilmesine rağmen... Destek olmadıkları gibi idamlarımızı iste-

mişlerdi ve parmak kaldırarak onaylamışlardı. O havaya kaldırılan parmaklar hapishanede bizim, dışarıda başkalarının canını yakıyordu. Sonraları öğrendim ki, Bayrampaşa örgüt yapısı oy birliğiyle ölüm kararımızı almış. Merkez örgüte giden rapor bu yöndeydi.

Örgütün sadece kendi kitlesini değil, diğer sol örgütleri de etkilediğini mahkemeye çıktığım bir gün öğrendim. Siyasi mahpusların Adliye koridorlarında bekletildiği yer adli mahpuslarınkinden ayrıdır. İstanbul Cağaloğlu'nda bulunan DGM'ye getirildiğimde, beni siyasi mahpusların bulunduğu yere değil, adlilerin bulunduğu bekleme odasına aldıklarında tepki gösterdim jandarmaya.

"Ben siyasi mahpusum, beni buraya koyamazsınız" dedim. Köşede bir yerde elleri kelepçeli iki adli mahpus da bizi izliyordu. Beni Kırklareli'nden getiren jandarma çavuşu, yanıma yaklaşıp,

"Siyasi mahpuslar seni istemedi," deyince, itiraz ettim.

"Yalan!"

"Mecbur muyum sana yalan söylemeye... Ne diyorsak o!"

Ben jandarma ile tartışırken, yalan dediğim şey gerçek oldu. Sol örgütlerden üç kişi eli kelepçeli kapımızın önünden geçerken, bana bakıp, "İtirafçı hain istemiyoruz!" diye slogan attılar. Dondum kaldım. Hayatımda unutamadığım anlardan biridir o an. Vay be demiştim, hevalleri anladım da, yoldaşlara ne oluyor? Örgütler arası kötülük dayanışması denilen şey bu galiba diye düşünmüştüm. Kapıdan içeriye doğru çekildiğimde, iki adli mahpusla göz göze geldim. Yaşlı olanı, "Geçmiş olsun hemşerim, dert etme gel otur şöyle..." dedi. Bu olay sonraki zamanlarda ezberimin bozulmasına yol açtı. İlk kez o gün adli mahpus gerçeğiyle karşılaştım. Bir siyasi mahpus olarak, adlileri çok küçümsediğimizi, dışladığımızı anladım. Örgütlerin tümünde adlileri dıştalayan bir eğilim vardı. Hatta Bayrampaşa'da bir defasında, ör-

güt sorumlusu birisi hakkında, "Arkadaşta adlileşme eğilim var!" demişti. Adlileşme deyimi bir devrimcinin kişilik olarak erozyona uğraması anlamında kullanılıyordu. Bunu bilen ben o nedenle olacak ki, o gün kendime yedirememiştim adlilerle aynı yerde kalmayı. Mahkeme sonrası gözleri yaşlı döndüm hapishanedeki koğuşuma.

Mahkeme koridorunun mahsus mahallinde olup bitenleri Serdar'a da anlattım. Daha dikkatli olmamız yönünde uyardık birbirimizi. Bayrampaşa örgütü boş durmuyor, hakkımızda kara propagandasını ara vermeksizin sürdürüyordu. Radikal sol örgütlerin tavrı bizi ayrıca incitmişti. Bizimkileri anladık da bunlara ne oluyor dediğimiz günlerde işin gerçeğini de öğrenmiş olduk. Meğer aynı dertten muzdariplermiş. Bayrampaşa'daki radikal sol örgütlerden de örgüt içi muhalifler kaldığımız hapishanede kalıyorlarmış. Benzer şeyleri de onlar, kendilerinden ayrılmış ya da kaçmış olanlara yapıyorlarmış. Bayrampaşa'daki birçok örgüte göre biz Kırklareli hapishanesinde kalanlar itirafçı ve haindik!

O günlerde bizi en çok düşündüren şeyler şunlardı; bizim dışımızdan kaç kişi vardı, bunlar kimdi ve hangi örgütlerdendi? Bir türlü öğrenemiyorduk. On-onbeş kişi oldukları söyleniyordu ama birçoğu bizim gibi müşadiye hücrelerinde ya tek ya da iki kişi kalıyordu. Hapishane idaresi de rahatsızdı bu durumdan. "Herkese ayrı koğuş açamayız, koğuş yok!" diyerek, Bayrampaşa'dan gelenleri hücrelere alıyorlardı. Hücreler koğuşlara göre daha sıkıntılı yerlerdi. İlk geldiğim günlerde bana gösterdiklerinde, kalmak istememiştim. Çok kullanışsız, insan sağlığını olumsuz etkileyecek durumdaydılar. Normalde müşadiye hücreleri bir hapishanede gidecek koğuşu olmayanların ve can güvenliği gibi özel durumu olanların konulduğu yerlerdir. Orada ben de olabilirdim? ihtimalini değerlendirdiğim günlerde hücrelerden koğuşumuza gelmek isteyenler oldu. Bazılarıyla görüşmeye

başladım. Bizden değil ama başka bir örgütten olan birileri olabilirdi. Çok düşünüp taşındıktan sonra sırasıyla iki kişiyi koğuşumuza aldık. İkisinin de deneyimi bana çok şey öğretti. İlk o dönem, hapishane gerçeği ve hapishanelerin insanlarda yarattığı etkiler üzerine düşünmeye başladım. Bunu da yine yaşadıklarımdan ve tanıklığımdan yola çıkarak yaptım. Bugün bana hapishaneler ne üretir diye bir soru sorulsa, bol miktarda paranoyak üretir derim. Eskiden içerde yoğun idare baskılarına maruz kalmış insanlar da görülürmüş; '90 sonrası hapishane içindeki hapishanelerde kalmış mahpuslarda daha trajik biçimler de yaşandı. Örgüt tarafından tutuklanmış, "uygulama" cezasına maruz kalmış birçok insanda bunu görebildim, çok acı örneklerine tanık oldum. Birçoğunun paranoyası öldürülme korkusu idi. Bazıları devlet tarafından bazıları da örgüt tarafından öldürüleceği paranoyasına yakalanmıştı. "Uygulama" denilen cezalandırma biçiminin nelere yol açtığını en iyi paranoyakların durumu öğretir bize.

Hapishane ortamı benzer sorunları yaşamış sonrasında da paranoyak olmuş kişilerle doluydu. Herkesin herkesten korktuğu, görüşmeye çekindiği bir yer olmuştu. Başka bir hapishaneye sevk istemeyi düşündüğümüz bir dönemde, ilginç bir gelişme yaşandı. Hapishanelerden sorumlu örgüt merkezi haber göndermişti. Durumumuzu yeniden değerlendirmişler, Bayrampaşa'da hakkımızda alınan kararı doğru bulmadıklarını söylemişlerdi. Eğer istersek, örgüt merkezinin bulunduğu hapishaneye gidebilirdik. Bu haber bize bir avukat üzerinden ulaştırıldığında Kırklareli hapishanesine geleli bir yılı geçmişti. Habere Serdar çok sevinmişti. Ben ise er geç beklediğim bir haber olduğu için haklı çıkmış olmanın gururuyla yetindim. Ama aklımda soru işaretleri oluşmadı değil. Bizi örgüte katılmaya çağıran merkez örgüt, Bayrampaşa örgüt sorumluları hakkında ne düşünüyor-

du? Bize yapılan tüm bu uygulamalara ne diyordu? Bunları ancak örgüt ortamına vardığımızda öğrenebilecektik. Merkez örgütten arkadaşlara mektup yazdım. Gecikmeden cevap yazdılar. Kısa öz bir mektuptu. Arşivimde hâlâ saklıyorum, o mektubu. Mektubun özeti şuydu: "Durumunuzu biliyoruz, aile içinde olur böyle şeyler, yerleriniz hazır sizi buraya bekliyoruz..." Bir mektupla olacak iş değildi. Daha kapsamlı bilgiler almak için ailelerimizden kişileri, Bursa'ya hapishane ziyaretine gönderdik. Gidip konuştular. Anlattıklarına bakılırsa, merkez örgütteki sorumlular Bayrampaşa'daki örgüt sorumlularından rahatsızlarmış. Bayrampaşa'dan Bursa'ya sevk olanlar, bizim yaşadıklarımızı örgüt merkezine rapor etmişler. İçlerinden bazıları, özeleştiri yapmış, "Aytekin'le Serdar eleştirilerinde haklılardı. Biz yardımcı olamadık!" demişler. Merkez örgütten arkadaşların samimiyetine inanmıştık. Aslında biraz da inanmak istediğimiz şeyler gerçek olmuştu. Bu yüzden hiç düşünmeden, diyaloğa geçmiştik. Tutuklu olduğumuz için, yönetmelik gereği hükümlü statüsünde olan bir hapishaneye sevk olamıyorduk. Bu nedenle mahkemelerimizin sona ermesini beklemeye başladık. Önce benimki sonuçlandı. 1994 yılının bir haziran günü Mahkeme için askerî bir ringle yola çıktık. Mahkeme artık kararını verecekti. Başından beri tahliye beklentisine hiç girmemiştim. Bu nedenle de heyecanlı değildim. Mahkeme hâkimleri, 12 yıl 6 aylık cezayı yüzüme karşı okuduklarında şaşırmadım. Her gün yoldaşlarım dağlarda ölürken, benim üzülmeye hakkım yok diyerek, dik durmaya çalıştığım zamanlardı. 12 yıl 6 ay hapis cezasının yatarı, 9 yıl 4 ay 15 gündü. Hapishaneye döndüğümde, yolun yorgunluğundan da olacak, kendimi 10 yıl sonra uyanacak gibi ranzaya attım. Ne ceza aldığım gün ne de sonraki günlerde, 10 yıl içeride kalmanın benim için ne anlama geleceğini düşündüğümü hatırlıyorum. Sanki bu cezayı hak etmiş gibi yaşadım hep. O

dönemki mahpusluk psikolojim, özellikle yaşadığım sıkıntılar bazı şeyleri düşünmeme engel oluyordu. Sanki önceliğim dışarı çıkmak değil de, örgüt içi sıkıntıları halletmekti. Haksızlığa uğramışlığın refleksi birçok bakımdan esir almıştı beni. Bayrampaşa'da maruz kaldığım haksızlık giderilmedikçe, içimin rahat etmeyeceğini biliyordum. Bunu bildiğim için de bütün enerjimi bu yönde kullanıyordum. Bayrampaşa örgütü ile hesaplaşmak için, mahkeme sonuçlandıktan bir ay sonra Bursa hapishanesine doğru yola çıktım. Bursa'ya vardığımda sevkten yeni gelen her mahpus gibi karşılandım. Bursa özel tip hapishanesi bloklardan oluşuyordu. Önce bir bloka alındım. Dava arkadaşlarımın ilgisiyle karşılaştım. Bayrampaşa'dan tanıdıklar vardı. Hiçbir şey olmamış gibi elimi tutup sarılanlar oldu. Onlara öfkeliydim ama şimdi yeri zamanı değildi. Normal bir tutum içinde geçirdim ilk safhayı. Önce kalacağım hücreye yerleştirildim. Akşam yemeğinden sonra da örgüt sorumlusunun hücresine çağrıldım. Kısa bir tanışmanın ardından Bayrampaşa mevzuuna geçti.

"Öncelikle rahat olmalısınız, belliki sıkıntılar yaşadınız. Olur böyle şeyler, sizinkine benzer birçok arkadaşın yaşadığı yığınla sorun var!" Sakin birine benziyordu. Geçmişte adını duymuştum ama tanışmıyorduk. Hapishanelerden sorumlu merkez birisi ama aynı zamanda uzun yıllar partili birisi. İlk görüşme tanışma gibi oldu biraz. "Yaşadığınız süreci kapsamlı rapor olarak yazın, örgüt yapımızla değerlendirelim. Kendi durumunuzu da görerek ama." "Kendi durumunuzu da görerek..." derken, ne demek istemişti. Sormamıştım ama ne demek istediğini anlamıştım. Parti yayınlarını okuyan, eğitim toplantılarına katılan herkes anlar bununla ne kastedildiğini. Ben fazlasıyla anladım. Ama hoşlanmadım açıkçası. Bayrampaşa'da bize yapılan uygulamalar varken, kendi durumumuzu merak etmiş olması düşündürdü beni. Sorun etmek istemiyordum. Zor günleri atla-

tıp partiyle yeniden buluşmuşken, iki fazla bir eksiğin hesabını tutmak doğru olmazdı. Bu bilinçle oturup Bayrampaşa pratiği dediğim süreci yazmaya başladım. Üç günde bitirip örgüte verdim. İki gün sonra da üç kişilik merkez yönetim beni toplantıya çağırdı. 12 Eylül 1980 döneminden beri hapishanelerde örgüt yöneticiliği yapmış deneyimli üç kişinin yanına oturdum. İlk gün benimle konuşan örgüt sorumlusu, "Raporunu okuduk. Biraz sübjektif olmuş, daha özeleştirel olmanı beklerdik" dedi. Bir diğeri ise, "Bayrampaşa'daki arkadaşları tanıyoruz, yıllarca birlikte kaldık, nasıl öyle olabilirler. Biraz abartmışsınız gibi geldi bana." Belli ki Bayrampaşa'da olup bitenlerden yeterince bilgi sahibi değillerdi. "Yaşadıklarımı, tanık olduğum durumu anlatmaya çalıştım. Hatta inanmazsınız diye anlatmadığım şeyler oldu." Bu kez diğeri, "Fazla abartmayın siz de, geçmişe fazla takılmamak lazım. Dönem oldukça yakıcı, örgüt içi meseleler bizi geri bırakan şeylerdir. İleriye bakalım, doğru parti tarzını yakalamadığınızda bu tür sorunların içinde boğulursunuz. Bayrampaşa örgütü haksız ama peki sizin yönteminiz, duruşunuz ne kadar kazandırıcıdır? Parti tarzından çok uzak olduğunuz anlaşılıyor. Bir partili ne yaparsa yapsın, kendini tasfiye ettirecek duruma getirmemelidir. Bu anlamıyla biraz da kendinizi görmeniz lazım." Toplantı devam ettikçe, neredeyse asıl suçlu ben olacaktım. Neyse ki orta yol bulundu. Toplantı sonucu, Bayrampaşa örgütü haksız, ama biz de yöntemsiz olduk. Bu durumda ben ve benim gibiler çektikleriyle kalacaklar anlamına geliyordu. O gün onlarla orada tartışmadım ama sonraki günlerde olup biten her şeyin izini sürdüm. Bir yandan yeni ortamı tanımaya anlamaya çalışırken, bir yandan da Bayrampaşa'dan gelenlerden, bizden sonra neler olduğunu öğrenmeye çalıştım. Kısa zamanda çok şey öğrendim Bayrampaşa örgütü hakkında. Anlatılanlara bakılırsa, örgüt sorumluları bizden sonra kendileri-

ni ödüllendirmişler. Bizim nasıl parti karşıtı kötü tasfiyeciler olduğumuz üzerinden, örgütü inandırmaya çalışmışlar. Uzun bir süre bunda başarılı olmuşlar. Ama bir süre sonra, koğuşlardan kaçışlar başlamış, bazıları itirafçı olmuş. Bazıları da bizim gibi yeniden örgüte ulaşmaya çalışmışlar. İşte bu örgüte ulaşmaya çalışanlardan bazıları, buraya gelerek hakkımızda merkez örgüte raporlar yazmışlar. "Biz sustuk, onlar direnince böyle oldu!" demişler. Merkez örgüt de bu raporları dikkate alarak bizimle diyaloğa geçmişti. Bu bir anlamıyla özür gibi bir şey olabilir miydi, bu anlama gelir miydi diye kendime sormuştum. Kendime sorduğum bu soruyu ne o gün ne de daha sonraki günlerde örgüte sorabildim. Partinin geleneğinde yaşayanlardan özür dileme ve itibarını iade etme diye bir girişimi hiç olmamıştı. Bunu bilen ben rahatsız olmuştum ama kimselerle de konuşmamıştım. Konuşmadım çünkü daha öncesi olmayan bir şeyi bana uygulayacaklarını sanmıyordum. Bunu bildiğimden dolayı da böyle bir girişimde bulunmadım. O günlerde tek kaygım, bu kadar sıkıntıdan sonra, yeni sıkıntılara yol açabilecek şeylerden uzak durmaktı. Kırklareli'nde kaldığım dönemde yeniden düşünmeye vaktim olmuştu. Artık eskisi gibi örgütün geleceğini kurtarma misyonlarına soyunmak istemiyordum. İstemiyordum ama Bayrampaşa'nın peşini bırakmamaya kararlıydım. Kendime sözüm vardı, Bayrampaşa çetesi dediğim kişilerin peşini bırakmayacaktım. Merkez örgüt henüz durumun tam farkında değildi ama eninde sonunda nasıl bir çeteyle birlikte olduklarını onlar da anlayacaktı. Hayat devam ediyordu, mücadele de devam ediyordu. Köroğlu "Mert dayanırsa namert kaçar" demiş. Serdar'la her konuşmamızda, "Biz sağlam duralım, gerisi zamanla olacak şeydir!" diyorduk.

Bayrampaşa pratiği beni fazla yıpratmış olacaktı ki, oradan tanıyanlar açıkça söylediler. "Biraz yıpranmış gördük

seni, değişmişsin, saçların fazla ağarmış!" "Sayenizde!" diyerek, geçiyordum. Bayrampaşa'da sessiz kalmalarının sonucunda, bu durumlara düştüğümüzü her defasında yüzlerine vuruyordum. Birçoğu mahcup oluyordu karşımda.

Bursa'ya örgüt ortamına gelerek, Bayrampaşa'daki örgüt sorumlusuna söylediğim sözümü tutmuş oldum. "Kapıdan kovsanız, pencereden girerim!" demiştim. Pencereden girdim ama bu pencere benim için bir kırık pencereydi. Kapıdan girdiğim yılların heyecanının kalmadığını hissediyordum. Birkaç yılda ne çok şey yaşadım. Benim için romantizmle eş değerde olan devrimciliğin, meğer ne zalimane yanları da varmış. Kötü uygulamalarına maruz kaldım. Devrimciliğin dışımızdaki iktidara karşıt bir şey olduğunu anlatan tüm romantik anlatılar, hapishanede gördüğüm, maruz kaldığım uygulamalarla yok olup gitti. Bursa hapishanesi yeni bir ortam, burada yeni bir başlangıç yapabilir miyim diyordum içten içe... Örgüt sorumluları da bu yönde şeyler söylüyorlardı. "Burada yeni bir başlangıç yapabilirsin!" diyorlardı. Ama bunun için, yarım kalmış başlangıcın netleşmesi gerekiyordu. Bayrampaşa örgütü hâlâ aynı sorumlular tarafından yönetiliyordu. Bu durumda onlarla aynı parti için, aynı devrim için mücadele ediyordum. Olamaz, kesinlikle olamaz! Zalimlerle, yoldaşlarına işkence yapanlarla ben yoldaş olamam diyordum. Bu nedenle mesafeli yaklaşıyordum her şeye. Bu sorunu netleştirene kadar yeni ortama tam ısınamadım. Yine ne çok içinde ne de dışındaydım. Arada bir yerde durmak istiyordum. Durmak istiyordum ama duramadım. Önce Öcalan'ın bir videosu televizyonlarda gösterildi Ana haber programlarında. İzlediğimde önce inanamadım. Kampta toplantı anında gerillanın biri soru soruyor. Soruyu soranı tanıyorum. Bayrampaşa'dan tahliye olduktan sonra, parti merkez kampına giden biri. Ayağa kalkarak söz alıyor; "Başkanım Bayrampaşa hapishanesinde ciddi sorun-

lar var" deyince, Abdullah Öcalan da, "Sen buraya devrimcilik yapmaya mı geldin yoksa, şikâyet etmeye mi, otur yerine!" diyerek azarlıyor. İnanmak istemiyorum ama gözlerimle görüp, kulağımla duyuyorum. Öcalan o sözleriyle Bayrampaşa örgütünü korumuş oluyordu. Bursa'daki örgüt sorumluları ise, Öcalan'ın söylediklerini öyle anlamamak lazım, Başkan taktiksel yaklaşıyor olabilir diyorlardı. Halbuki sözleri çok net ve anlaşılırdı. İlk o gün bendeki parti önderi imajı farklılaştı. İki yıl önce kendime sorduğum ama ikna olmak istemediğim şey doğru çıkmıştı. Kesinlikle Bayrampaşa örgütü Öcalan tarafından destekleniyordu. Bayrampaşa örgüt sorumlularının bu kadar gözü kara olmaları başka nasıl açıklanabilirdi. Demek ki yetki çok tepeden bir yerdendi. Büyük hayallerle geldiğim Bursa hapishanesinde hayal kırıklığına uğramış oldum. Artık şimdi daha mesafeli durabilirdim her şeye...

Örgüt merkeziyle zaman zaman tartışmalarımız oldu sonraki günlerde. "Bizim de elimiz her şeye uzanamıyor. Örgüt yönetmek öyle kolay değil, yapabileceğimiz şeyler var, yapamayacaklarımız var. Bizi anlamaya çalışın" diyerek, benim sabırlı olmamı, Bayrampaşa konusunda hemen sonuç alıcı şeyler beklememememi söylüyorlardı. Beni anlayan bir örgüt merkezi değil, örgüt merkezini anlayan bir ben istiyorlardı.

İçinde Yaşamak İstemediğim Devrim

Kendi çocuklarını yemeyen devrimler
yapsak ya...

Bütün zorlukları aşarak, örgüt merkezinin bulunduğu hapishaneye gelmiştim ve bazı şeylerin düzelebileceğini sanıyordum. Ama öyle olmamıştı. Bir değil, birden fazla Bayrampaşa'nın olduğunu Bursa hapishanesinde öğrendim. İlk o zaman öğrendim, Bayrampaşa'da yaşananların orayla sınırlı olmadığını. O güne kadar olup biten olumsuzluğu, Bayrampaşa'daki birkaç örgüt sorumlusunun yanlış ve zalimane tutumuna bağlıyordum. Bursa'da bunun ne kadar yanlış bir değerlendirme olduğunu öğrendiğimde bir yılı geride bırakmıştım. Bir yılda gördüğüm, toplantılarda dinlediğim ve yaşam hikâyelerinden anladığım gerçek şuydu: artık siyasi mahpusların bulunduğu hapishaneler de birer Bayrampaşa'dır. Bu geç yüzleşme beni içime kapattı. Merkez örgüt ise bir yıllık zaman içerisinde Bayrampaşa'ya yönelik hiçbir yaptırımda bulunmamıştı. Bir süre sonra artık Bayrampaşa'yla uğraşmaktan vazgeçtim. Sorun artık benim için de kişiler ve örgütler sorunu değil, sistem sorunuydu. Bazı şeyler büyüsünü yitirmişti. Dışa vurmuyordum ama içimde fırtınalar kopuyordu. İnanmak istemediğim meğer gerçekmiş.

Kurmalı bir saat nasıl zembereğinden boşalırsa ben de öyle olmuştum. Günlük yaşamda olup bitenler artık eskisi gibi heyecanlandırmıyordu beni. Örgütlü yapının içindeydim ama artık dışından bakmaya başlamıştım. Bir süre sonra ise aslında bu konuda yalnız olmadığımı fark ettim. Başka hapishanelerde benzer sorunları yaşamış çok insan vardı aramızda. Çoğu benzer nedenlerden ötürü kırılmış, heyecanını yitirmiş benim gibi gün geçiriyordu. İçimizde en çok kırılanlarımız ise, benim gibi mücadeleye katılırken devrime abartılı romantik anlamlar yüklemiş ama hayalindeki devrimin bu olmadığını anlamış kişilerdi.

Yaşadığım sıkıntıların, kurmaya çalıştığımız sistemden kaynaklandığını bana öğreten iki şey oldu. Bunlardan biri Bayrampaşa deneyimi, diğeri Abdullah Öcalan'ın Bayrampaşa'da yaşanan sorunlara yaklaşımı olmuştu. Osman Tim'i öldüren, bana, Serdar'a ve yüzlercesine günlerce ölümü yaşatanların kim olduğunu, bunu nasıl yaptıklarını bilmesine rağmen, hiçbir yaptırım kararı almamıştı. Üstelik Bayrampaşa örgüt sorumluları, yapmış oldukları bu uygulamalardan dolayı ödüllendirilmişlerdi. Üç yıl aynı görevde aynı örgüt sorumlularının devam etmesi başka nasıl açıklanabilirdi.(Sadece üç yıl değil, daha sonra aynı sorumlu kişiler on yıl Bayrampaşa'yı yöneteceklerdir.)

Beni içinde tutan sistemi çözmeye, anlamaya bu iki nedenden başladım ama zaman içerisinde bu nedenler her gün çoğalmaya başladı. Birkaç yıldır teorik okumaların ardından reel sosyalist sistemi eleştiren ben, aslında başka ülke deneyimlerinde beğenmediğimiz, eleştirdiğimiz birçok şeyi içimizde yaşıyoruz noktasına geldim. '90'lardan beri bazı ülkelerde yıkılmaya başlamış bir sistemi biz Ortadoğu'da, Kürdistan coğrafyasında uygulamak istiyorduk. Henüz iktidar olamamıştık ama her örgütün henüz iktidar olamamış bir devlet olduğunu, örgütün hapishane komünlerinde yaşaya-

rak acı çekerek öğrendim. Sovyet sosyalizmini Stalin'in parti içindeki diktatörlüğünü her defasında eleştiren yoldaşlarım, onu 50 yıl geriden taklit eden parti önderlerini yere göğe sığdıramıyorlardı. Eğitim toplantılarında beni en çok zorlayan şeylerden biri de Kürdistan'da önderlik sorunu tartışmalarının yapıldığı toplantılar oluyordu. Abdullah Öcalan'ın eleştirilmez tartışılmaz konumu beni düşündürüyordu. Başka parti ve devletlerdeki tek adam yönetimlerini eleştiren, bizimkine tartışmasız itaat eden bir önderlik algımız vardı. Parti tarihi ve önderlik gerçeği gibi seminerler artık beni fazlasıyla rahatsız ediyordu. Yalan söylememek için susmayı tercih ediyordum. Bu toplantıları yöneten örgüt yöneticileri ise Kürdistan devriminin asıl sorununun önderlik sorunu olduğunu söylüyorlardı. Bunu da "Önderlik olmadan özgürlük olmaz!" sloganıyla formüle ediyorlardı. Ben dışarıdan bakmaya başladıkça örgütten de uzaklaşmaya başlıyordum. Aslında uzaklaşmama neden olan bakış açısını, Kırklareli hapishanesinde sistemin dışında durarak ve çok kitap okuyarak edindim dersem yerinde olacaktır. Kendine, yaşadıklarına dışarıdan bakmak denilen şeyi ilk kez Kırklareli hapishanesinde öğrendim. Felsefe ve ideolojilere dair bağımsız kaynaklar okumanın faydalı olduğunu yine orada, gün gün hissederek öğrendim. Bunun öyle kolay olmadığını, kendi içimde yaşanmışlıklara vura vura test ettiğimi de belirtmem gerekir. Meselenin bu yanını yaşadıklarımı okuduğum kitaplarla test ettim diyerek geçeyim.

Parti içi teorik eğitimlerden, yıllarca ideolojinin özgürleştirici, dönüştürücü gücünü anlatan yayınlardan sonra, aslında ideolojilerin insanı tutucu yapan bir şey olduğunu, ideolojilerin asıl varlık nedeninin de bu olduğunu anladığınızda başka biri oluyorsunuz. Bursa'ya geldiğimde başka biri olduğumu eğitim toplantılarına katılmaya başladığımda anlamıştım. Örgütten birinin mutlak kara dediği şey, benim için be-

yaz görünebiliyordu. Parti yayınlarından bazılarını yeniden okumaya başladığımda, aramızdaki uçurumu daha bariz bir şekilde görebiliyordum. Bütün dünyada tarihin halklar tarafından yapıldığını söyleyen parti yayınlarımız, söz konusu Kürdistan olduğunda işi kahramanlara bağlıyordu. "Parti Önderi" kavramının kurumlaştırıldığını, her şeyin üstesinden gelebileceği mistik bir güce dönüştürüldüğünü artık anlıyor ve görebiliyordum.

Sorun ne teorikti ne de tek başına pratik bir sorundu. İkisini de kapsayan yanlış oluşturulmuş bir sistem sorunuydu. Bu gerçeğin farkına hapishane gibi daraltılmış bir yerde varmış olmanın dezavantajlarını fazlasıyla yaşamaya başlamıştım. Günlük yaşamın kısır döngüsel işleriyle uğraşmak yerine, ranzama çekilip kapsamlı okumalara yöneldim. Çok okuduğumdan dolayı, Bayrampaşa'daki eleştirilerin benzeri burada da yapılmaya başlandı. "Arkadaşta bireyselleşme, ve romantizm özentisi var" denilerek, örgüt yapısına kötü örnek gösteriliyordum. Artık eleştirileri eskisi gibi dikkate almıyor, fazla da dert etmiyordum. Bursa'da da kıymetli kadro ve tercih edilen devrimci tipi, askerî kişilik denilen, örgütün tüm talimatlarını sorgulamadan yerine getiren kişilerdi. Eli kalem tutan ve okuyup yazanların daha kenarda bir yerde durduklarını gözlemledim. Zaman içinde bunun tesadüfi olmadığını, örgüte sindirilmiş bir anlayışın sonucu olduğunu öğrendim. Örgüt ortamımızda bulunan üniversiteli aydın gençlik, örgüt komitelerinde daha atıl dururken, köylü kökenliler daha yetkin bir konumdaydılar. Sadece bu anlamıyla değil, örgüt içi yaşanan sorunlarda hırpalananların çoğunun aydın genç insanlar olduklarını görebiliyordum. Bu durumun neden böyle olduğunu bir gün örgüt sorumlusuna sorduğumda, "Bize akıl veren lafazan tipler değil, iş yapacak fedakâr militanlar lazım" demişti. Bu konu zaman zaman eğitim toplantılarında farklı düzeylerde tartışma ko-

nusu oldu. Parti yayınlarında Kürdistan'da küçük-burjuvazinin başka ülkelerdeki konumundan farklı olarak doğrudan ajan bir konumu bulunduğu, hiçbir ulusal özelliği bulunmadığı söyleniyordu. Küçük-burjuvaziye böylesi ideolojik bir bakış, pratikte üniversiteli gençliğin küçümsenmesine ve dışlanmasına neden oluyordu. Parti saflarında çoğunluğu oluşturan köylüler, gerçek anlamda ulusal mücadelenin sahipleneni ve yürütücüsü konumunda görülebiliyordu. Bazen toplantılarımızda, anlayışlar kendini açığa vuruyordu. Belki de aydın gençliğin ve köylülerin belirgin biçimde ayrıştıkları yerdi burası. Bir Kürdistan'ımız olsun da nasıl olursa olsun muydu? Yoksa illaki sosyalist Kürdistan'ımız mı olmalıydı? Aydın gençlik dediğim üniversitelilerin çoğu sosyalist Kürdistan'ı savunurken, köylüler yeter ki bir Kürdistan'ımız olsun safındaydılar. Parti programına bakıldığında orada da sosyalist birleşik bir Kürdistan isteniyordu. Ama beni daha çok düşündüren şey, parti programında belirtilen, hareketimizin proleter önderlikte bir çıkış olduğunun ileri sürülmüş olmasıydı. Soğuk Savaş döneminde kurulmuş radikal sol örgütlerde de buna benzer abartılı tarifler yapıldığını gözlemlemiştim. Aslında örgüte katılırken, çok araştırıp düşünerek katılmadığımı Bursa'da parti yayınlarını yeniden okuduğumda anladım. Sosyalizme inandığım için katılmıştım ama bunun Kürdistan'da nasıl gerçekleşeceği konusunda bir fikrimin olmadığını anlamış oldum. 1980'lerin sonunda ulusal mücadelenin gelişim göstermesi, birçokları gibi beni de etkilemişti. Kürtleri baskı altında tutan bir devlete başkaldırmak kolay değildi. PKK 15 Ağustos 1984'te bunu yapmıştı. Bu çıkış birçok Kürdistanlı genci etkilemiş ve saflarına çekebilmişti.

Kürt ulusal mücadelesi saflarına katılanların, ilk başlarda göremediği bazı şeyler, bu durumda olanların sonradan kırılmasına yol açtı. Özellikle üniversiteli aydın gençlik çok

yoğun yaşadı bu trajediyi. Metropol üniversitelerinde okurken dağa çıkmış ama örgüt içi yaşamda aradığını bulamamışların sayısının çok olduğunu hapishane yıllarımda öğrendim. PKK tarihi 1973'lerde bir aydın gençlik grubu olarak çıkıyor ama '90'larda, Kürt yoksul köylülerinin mücadelesi haline geldiğini görüyoruz. Kuzey Kürdistan'daki yoksul köylülük PKK içinde etkin oldukça, üniversiteli aydın gençliğin tasfiye edildiğini anlıyoruz. Abdullah Öcalan bir yazısında bu gerçeği şöyle dile getirir: "Bizde '93 yılı aydın gençliğin köylülüğe yenildiği yıldır!" İlk okuduğumda hemen not almıştım. PKK'de kadro sorununu özetleyen bir cümle olduğunu düşünüyorum. Anlatmaya çalıştığım örgüt içi infazlarda öldürülenlerin neredeyse tümünün üniversiteli aydın gençlerden olması tesadüf olabilir mi? Bunun, benim anlatmaya çalıştığım, Öcalan'ın ise bir cümlede özetlediği yaşanmışlıkla ilgili olduğunu düşünüyorum. Öcalan'ın işaret ettiği bu acı gerçek örgüt içerisinde onun tek adam olmasına yol açan bir gerçektir de aynı zamanda. Öyle ki PKK'de köylülük güçlendikçe, aydın gençlik tasfiye oldukça Öcalan'ın tek adamlığı konumu da tartışılmaz olmuştur. 2. Kongre'de (1982) "Ali Arkadaş" olan Öcalan, 3. Kongre'de (1986) "Parti Genel Sekreteri", 4. Kongre'de (1990) "Parti Önderliği", 5. Kongre'de (1995) "Genel Başkan" ve daha sonraki dönemde ise "Kürt Halk Önderi" sıfatıyla anılmaya başlanmıştır. PKK tarihi yakından araştırıldığında bu durum daha iyi anlaşılabilir. Köylülüğün damgasını vurmuş olması, PKK gibi daha kuruluşunda kendisine Marksizmi, Leninizmi rehber edinmiş bir örgütü başkalaştırdı. Öyle ki 1995'e kadar Leninist parti modeline göre (en azından işleyiş olarak) hareket eden PKK, 5. Kongresi'nde hem Leninist partiden, hem de sosyalist argümanlardan uzaklaşmak zorunda kaldı. Yeri gelmişken 5.Kongre raporlarını Bursa'da okuma fırsatı buldum. Yeni kararlara göre, Abdul-

lah Öcalan Parti Genel Sekreterliği'nden Genel Başkanlık'a getirilmişti. Başka köklü değişiklikler de vardı. Reel sosyalizmden uzaklaşma adına orak çekiç bayraktan çıkarılmıştı. Bu durum benim gibi sosyalist olduğu için partiye katılmış olanları düşündürüyordu. Gerçi bana göre PKK sosyalizmden uzaklaşalı çok olmuştu, o nedenle yapılan değişiklikleri çok dert ettiğim söylenemezdi. Ama bu kongrede beni en çok etkileyen, düşündüren şey, parti tarihinde ilk kez parti içi infazlarda yaşamını yitirmiş olanlara iade-i itibarlarının yapılmış olmasıydı. Yaklaşık 50 kişinin isimleri verilerek iade-i itibar yapılmıştı. Ama bu yapılırken infazların gerekçelendirmeleri düşündürücüydü. Nerdeyse tüm iç infazların, tasfiyeci ilan edilmiş, bir biçimiyle örgütün dışında kalmış kişiler tarafından yapıldığı ileri sürülmüştü. Örgüt içi infazlarda yaşamını yitirenler geri gelmeyecekti ama geride kalan aileleri azıcık da olsa sevindirmiş olabilirdi. İlk o zamanlar soru işaretlerim oluşmuştu örgüt içi infazlara ilişkin. Buna yol açan nedenleri sorguluyordum. "Parti içi yaşam" konulu toplantılarda bu gibi konuları tartıştığımız oluyordu. Özellikle savaş koşullarında, bir örgüt için suç ve ceza denilen bir hukukunun olması gerektiği noktasında herkes hemfikirdi ama bunun nasıl gerçekleştirileceği konusunda kafalar karışıyordu. Sorunun çıktığı hususlardan biri, Leninist her partide var olan ilkelerden biri, Rapor ve Talimat sistemiydi. Bu ilkenin bizdeki işleyişine göre, örgüt içinde talimatlar tartışılamazdı. Çünkü talimatlar uygulamak için vardır deniliyordu. Bir talimatın tartışılmaksızın uygulanması sorunlu geliyordu bana. Geçmişte yanlış uygulanan talimatlar, telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğurmuştu. Bu konu örgüt içi sorunlarda canı yanmış olanları düşündürüyordu. Toplantının birinde, "Talimat ya yanlış verildiyse?" sorusunu sorana örgüt sorumlusunun verdiği cevap çok netti:

"Evet. Talimatlar yanlış bile olsalar uygulanmak için vardırlar. Bir talimat önce uygulanacak, bir yanlış varsa sonra düzeltilecek!" Örgüt sorumlusunun bu kesinlik belirten konuşmasına, bu kez bir başkasından cevap gibi soru geldi:

"Yanlış bir talimat sonucu, infaz yapıldı diyelim, öleni geri getiremeyiz ki!" Belli ki örgüt sorumlusu rahatsız olmuştu,

"Her şeyi olumsuz tarafından anlamanız doğru değil heval! Daha gerçekçi ve kazanımcı düşünebiliriz!" diyerek, geçiştirmişti. "İşte mesele bu!" dediğimi hatırlıyorum. Yanlış bir talimatı tartışmaksızın uygulatan ve uygulanmasını zorunlu kılan bir sistem! Bu sistem son derece askerî ve katı kuralları olan bir sistemdi. Leninist partilerde buna çelik disiplin deniliyordu. Rapor ve talimatlarla çalışan savaş yürüten bir örgüt modeli ilk o günlerde bana acayip gelmeye başlamıştı. Raporların merkeze gönderilmesi, bunların değerlendirilmesi ve talimat olarak geri gelmesi ve uygulanması beni düşündürüyordu. Yanlış, yanıltıcı yazılan raporların talimat olarak uygulanmasının, doğru ve adaletli olması mümkün değildi. Bayrampaşa deneyimimizde bu işleyişin nasıl kötü kullanıldığını yaşayarak, haksızlığa maruz kalarak fazlasıyla öğrenmiş oldum. Talimatların tartışılmamasının savaşan ve hiyerarşik bir yapısı olan her örgütlenmede sorunlara vesile olacağının bilincindeydim artık. Bu sistem ve işleyiş olduğu müddetçe örgüt içi infazların devam edeceğini anlıyordum. Tek kişiye bağlı uzaktan kumandalı bir işleyiş beni tedirgin ediyor ve örgütten uzaklaştırıyordu. Daha önceleri neden görememiş, anlayamamışım dediğim şeyler çok oluyordu. Şiddet denilince bunun sadece karşı-devrimci güçlere karşı kullanılacağını anlayan ve yorumlayan bir algıya sahiptim. Bayrampaşa sürecim ve sonrasında duyup okuduklarım, meselenin bir de böylesi bir yanı olduğunu öğretti. Aslında parti yayınlarında ve eğitim toplantılarında zaman zaman Fransız Devrimi'ne gön-

dermeler yapılarak, her devrimin önce kendi evlatlarını yediği söylenirdi. Böylesi bir sözü teorik olarak algıladığınızda pek sorun etmiyorsunuz, ama günlük yaşama uyguladığınızda, dehşet verici sonuçlarını gördüğünüzde ürperiyorsunuz. Ben de ürperdiğim gün, günlüğüme not düşmüşüm: "Kendi evlatlarını yemeyen devrimler yapsak ya!" Örgüt içinde de yeri geldiğinde cezalandırmaların yapılabileceği ihtimalinden söz edilirdi. Bu durum açıkça parti içi sınıf savaşımı olarak formüle edilmişti. Hatta bizde parti içi sınıf savaşımının, başka devrimlerden keskin yaşanacağı yazılıp söyleniyordu. Abdullah Öcalan'ın zaman zaman söyleşilerinde, "Biz % 95 kendi içimizde savaşıyoruz" dediği şey de bu yaşanmışlığın bir özetiydi. Dünya devrimler tarihini okumaya başladığımda, buna benzer sorunların yaşandığını kitaplardan öğrendiğimde tepkimin böyle olduğunu hatırlamıyorum. Ama ne zamanki o gerçekle yaşamda yüzleştiğimde, o uygulamaya maruz kaldığımda, tepkim farklı oldu. Bir şeyi teorik olarak bilmekle, onu birebir yaşamanın aynı olmadığını öğrenmiş olmak beni çok huzursuz ediyordu. Bir haksızlığa isyan ederken, başka haksızlıklara maruz kalmak istemiyordum. Devrimden umduğumla, gerçekte olan şeyin aynı olmadığını anladıkça öfkeleniyordum. Neden böyle oluyor? Sorularımın birçoğu cevapsızdı. Marx sorumun cevabını bir asır önce söylemişti ama ben geç fark etmiştim. Marx "İnsanlar pratikleriyle tarihe etki yaparlarken, umduklarıyla değil, bulduklarıyla yaparlar" diyordu. Sıkıntılı, içinden çıkamaz olduğum durumlarda, kitaplar imdadıma yetişiyordu. Bu biraz düşe kalka acı vere vere oluyordu ama oluyordu. Bizde de teorik olarak idealize edilen o kadar çok şey vardı ki... Ama yaşamda gerçekleşen kitapta yazılı olanla örtüşmüyordu. Günlük yaşamda "Özgürlük mücadelesiyle" başlayan o kadar cümle kuruyorduk ki... ama böylesi bir söylemi günlük ilişkilerde göremiyor-

dum. Komün yaşamımız, bireyin özgürlüğünü savunan bir işleyişte değildi. Kolektivizm adı altında, bireyi hiçleştiren, merkeze tabi kılan bir ilişki biçimi yaşamımızın her alanına sinmişti. Bloklarda 40 kişiydik ama tek kişi gibiydik. Hepimiz bir kişi olmuştuk. Önce ideolojik kişilik, ardından askerî kişilik derken, kendini kurmalı bir saat gibi kuran bir topluluk olduk. Ama insan kurmalı bir saat değildi, olmadığı için de kendini kuranların birçoğu, zaman içinde kurduklarından daha başka bir şey oldular. Aşırı disipline olan komün yaşamımız, birçoğunda kendini gizlemeye neden olabiliyordu. Kurallara uyanların, ortalıkta göz dolduranların kıymetli olduğu bir ortam beni düşündürüyordu. Bu haliyle ortam bana Bayrampaşa'yı hatırlatıyordu. Orada da örgüte yaranmak için, inanmadıkları halde birçok şeyi yapanlar vardı. Şimdi benzerlerini burada gördükçe, daha temkinli olmaya çalışıyordum. Mahpus olmuş insanların da en az köleler kadar maskeli yaşadıklarını biliyordum artık.

Savaşan bir örgütün ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeni kadroların yetiştirildiği bir yer olması nedeniyle, komün yaşamımız buna göre dizayn edilmişti. Eğitim toplantılarımız başta olmak üzere günlük yaşamımızda boş saatimiz yoktu. Yat saati, kalk saati, yemek saati, çay saati, eğitim saati, spor saati, vb. günün her bölümü devrime hizmet eder hale getirilmişti. Komün yaşamının dakik yürümesi için de komite örgütlenmeleri yapılmıştı. Öyle ki 40 kişilik bloğumuzda 20 sorumlu vardı. Herkesin bir diğerinden sorumlu olduğu bir hapishane komününden bahsediyorum. Bu durum sadece buraya özgü bir şey değildi. Parti örgütlenmesinin olduğu tüm alanlar için geçerliydi. Ama hapishane gibi dar sınırlı bir mekânda bunun çok sıkıcı ve insanları bunaltan bir örgütlenme olduğunu söylemem gerekir. Günlük yaşamın bir düzeni olmalıydı ama bizimki oldukça abartılıydı. Bu abartılı durum şöyle gerekçelendiriliyordu: "Bizde

her şey devlette olandan daha disiplinli olmalıdır ki onu alt edebilelim." Böylesi bir durumda devleti taklit etmekle kalınmıyor, onun geçilmesi isteniyordu. Zamanla karşıt olduğumuz devlete benzedik. Devletinkinden daha güçlü, daha itaatkâr, disiplinli bir örgüt yaratma projesinin nelere yol açtığını bir olayla özetleyeyim. Bir gün eğitim odası dediğimiz hücrede oturmuş televizyondan haberleri izliyorduk. Reklama girince, kanalın değiştirilmesi gerekiyordu. Bir baktık ki kumanda sorumlusu ortalıkta yok. Kumanda ise ortada duruyor. Kimse cesaret edip kumandayı almak istemedi. Herkes bir diğerine söylüyor. Ama kimse cesaret edip kumandayı alıp da kanalı değiştiremiyor. Çünkü örgüt talimatı var. Televizyon kumandası sadece kumanda sorumlusunda olacak. Kumanda sorumlusu aynı zamanda televizyon sorumlusuydu. Ondan izinsiz hiç kimse televizyonu açıp izleyemezdi. O gün o tablodan çok etkilenmiştim. Gidip günlük defterime not düşmüşüm: "Bir televizyon kanalını değiştirebilme cesaretinden yoksun olanlar, koca bir düzeni nasıl değiştirebilirler!"

Komün yaşamımızın aşırı disiplinli oluşunu ve sıkıcı bir hale geldiğini, o yılki hapishane konferansı toplantısında açıkça dile getirenler oldu. Bursa'da örgüt sorumlularını eleştirenleri gördükçe seviniyordum. Örgüt sorumlularının yapıdakilere bu imkânı tanımış olduklarını gözlemledim. Toplantıda eleştiri ve özeleştiri yapan bazı yoldaşlarımız, son sözlerinde, "Devrime kadar sizinleyim ama devrim gerçekleştikten sonra başka ülkeye gideceğim!" diyordu. Bunu söylerken bir şeylere tepkili oldukları anlaşılıyordu. Bu sözleri örgüt sorumluları espriyle geçiştiriyorlardı, "Hele bir devrim yapalım sonrasına bakarız" diyorlardı. Bana kalırsa, devrimden sonra başka ülkelere gitmek istemek çok ciddi bir söylemdi. Üzerinde tartışılması gerekirken geçiştirilmişti. Bunu söyleyen kişiler açıkça diyordu ki, aslında hapisha-

nede bulunduğum için mecburen katlanıyorum, dışarıda olsam katlanmayabilirim. İlk kez o günlerde sorgulamaya başlamıştım devrim denilen şeyi. Yoksa içinde yaşamak istemediğimiz bir devrim mi yapıyorduk? Henüz ikna olmamıştım ama içten içe de kendime sormadan edemiyordum.

Devrimi Nasıl Boğdular!

Devrimciler devrimi boğdular...

Bursa'ya geldikten sonra, toplu eğitim çalışmalarına başladığım günlerdi. Geçen yıl burada feci bir örgüt içi infaz yapıldığını öğrendim. Eğitim tartışmalarına konu edildiğine göre, tartışmalı bir şeyler vardı. Bazılarına göre, Devrim (Şerif Mercan) infaz edilmeyebilirdi. Ama edilmişti. Merak edip izini sürdüm. Örgüt merkezinin bulunduğu bir hapishanede infaz yapılmıştı. "Ne demek şimdi bu?" diye sormaya başladığımda, merkez sorumluların o dönem henüz bu hapishaneye gelmedikleri söylendi. Bu nedenle Devrim'in infazını üstlenmemişlerdi. Peki, kim onaylamıştı? Peşini bırakmadım, üstelik örgüt merkezi de infazın konuşulmasını Bayrampaşa gibi yasaklamamıştı. Bunu da bir imkân sayıp, izini sürdüm. Anlatılanları bir araya getirip notlar aldım. Araştırdığım kadarıyla örgüt içi infazlar arasında bana göre anlatılması en zor olanıydı. Devrim de birçoğu gibi Kürt ulusal mücadelesinin yükselmeye başladığı '93 yılında, üniversiteden ayrılıp dağa çıkar. Şerif Mercan (Devrim) da Osman Tim ve Betül Cici gibi Parti Merkez Eğitim kampında bir süre bulunduktan sonra, şehir faaliyetleri için İstanbul'a gelir.

Bir süre sonra da örgüte yönelik bir operasyonda yakalanır. Polis sorgusunda işkencelere dayanamayıp çözülür, bildiği birçok şeyi anlatır. Bu itiraflar sonucu başkaları da yakalanır. 14 günlük bir polis sorgusundan sonra, Bayrampaşa hapishanesinde yer olmadığından dolayı Bursa hapishanesine getirirler. Polis, Devrim'e, eğer örgütün içine gidecek olursa, öldürülebileceğini söyler. Polisin bu uyarısını ciddi ciddi düşünür Devrim. Önce inanmak istemez ama polis Osman Tim'in durumunu hatırlatınca, Devrim de polislerin söylediklerini dikkate alır. Bursa hapishanesine geldiğinde İdarecilere, "Ben ayrı kalmak istiyorum!" der.

Bir dilekçe isterler. Devrim de yazıp verir. Can güvenliği olmadığı için, idare Devrim'i dosya arkadaşlarıyla birlikte bağımsız kısım denilen bloklardan birine kapatır. Ama Devrim'in içi rahat değildir. Uğruna ölümü göze alıp dağlara çıktım ama düştüğüm şu duruma bakın der durur kendi kendine. Bütün yoldaşlarım aynı yerde, ben ayrı bir yerdeyim. Bir türlü içi razı olmaz ama gel gör ki bir de polislerin söyledikleri vardır. Devrim polis sorgusu sonrası içinde bulunduğu durumu çözmede zorlanır. O kendi içinde cebelleşirken, örgüt operasyonda Devrim'le birlikte yakalananlardan her bir şeyi öğrenir. Arkadaşlarından bazıları "Devrim çözüldü her şeyi söyledi, bizi yakalattı!" derler. Aynı operasyonda yakalanan iki kadın da Bayrampaşa hapishanesinde diğerlerine benzer şeyler söyler. Tüm bunların üzerine aşağı kısımda örgüt bir değerlendirme yapar, bu değerlendirme sonucu Devrim'in ikna edilip örgüt ortamına getirilmesi kararlaştırılır. Örgüt temsilcisi idareden izin alarak, yukarı kısma Devrim'le görüşmeye gider. Bunu duyan Devrim çok heyecanlanır. Günlerdir örgütlü ortamdan uzak kalmıştır. Artık örgütün kendisini gözden çıkardığını düşünmekteyken, birden örgüt temsilcisinin görüşme isteğini duyar. Gardiyan Devrim'in kaldığı bağımsız Blok'un kapısına gelerek, "Görü-

şü kabul ediyor musun?" diye sorar Devrim'e, o da hiç düşünmeden, "Evet, kabul ediyorum" der.

"Bir dilekçe yaz o vakit." Devrim hemen yazar dilekçesini ve kapıaltı denilen yerde görüşürler. Anlatılanlara bakılırsa, o görüşmede örgüt temsilcisi, "Durumunu biliyoruz, arkadaşlar anlattı. Olabilir böyle şeyler. Senin gibi bir arkadaşımızın burada tek başına kalmasını kabul edemiyoruz. Senin yerin örgüt ortamıdır. Böylesi hassas bir dönemde örgütten ayrı kalmanı doğru bulmuyoruz. Güzellikler ortamını bırakıp, idarenin denetiminde kalman doğru değildir!" gibi sözlerle, Devrim'i etkilemeye çalışmıştır. Devrim'in kafasının karışık olduğunu anlayan örgüt temsilcisi, "Hemen şimdi gel demiyoruz, düşün taşın ama devrimci düşün, büyük düşün. Böylesi bir zamanda, partiden ayrı durmak ne kadar doğru bir tutum olur. Bunu da iyi düşün ama..." der. Devrim'in kafasını karıştıran son sözleri bu olur. Hisleri o an ona olması gereken yer örgütün içidir demektedir. Ama aklı başka bir şey demektedir: "Osman Tim'in durumu da benimkisi gibiymiş. Onu öldürdüler, ya beni de öldürürlerse?" Kocaman bir soru işareti aklını kemirmektedir. Görüşme sonrası Devrim'in uykuları kaçar. Gece gündüz tek başına günlerce volta atar. Bir bilene danışmak ister ama kimseler yoktur. Bu arada örgüt aşağı kısımda boş durmamaktadır. Gardiyanla haberler gönderilir Devrim'e. Bir ihtiyacı olup olmadığı sorulur. Paket paket sigara ve yiyecekler gönderilir. Devrim tüm bu iyi niyet yaklaşımlarına karmaşık duygular içinde yanıt vermektedir. Örgütün bu ilgisinin tam olarak ne olduğu konusunda kafası karışıktır. Bir hafta sonra örgüt temsilcisi tekrar görüşmek ister. Devrim yine kabul eder. Kapıaltı denilen maltada görüşürler. Yine benzer şeyleri söyler örgüt sorumlusu. Kafası karışık olan Devrim'i etkilemeye çalışır. İkinci görüşme sonuç verir. Son görüşmeden birkaç gün sonra Devrim idare-

ye dilekçesini yazarak, aşağı kısma, örgütün içine gelir. Aşağı kısımda onu kapıda bekleyen yoldaşları hafifçe gülümsemektedirler. Devrim ise karmaşık duygular içinde, kısa boyuyla olup bitenleri anlamaya çalışmaktadır. Devrim daha gelmeden yeri hazırlanmıştır. Onu C Blok'un üst katına en dip hücreye alırlar. Oraya kadar kendi ayaklarıyla gitmiştir. Hücreden içeri girdiğinde karşılaştığı manzara bir anda yıkılmasına neden olur. Çünkü hücresinde sadece bir ranza vardır. Ve hücrede çıplak bir masanın dışında hiçbir şey yoktur. "Hücren burası!" derler. Ve akşam sayımdan sonra kendisine ihtiyaçlarının karşılanacağı söylenir. Devrim buz gibi olmuştur. Örgüt temsilcisi tarafından aldatıldığını anlamıştır ama artık çok geçtir. Örgüt temsilcisi görevini fazlasıyla yerine getirmiştir. Artık bundan sonrasını başka örgüt sorumluları yürütür. Devrim boş, çıplak ranzasının üzerine oturup kalır öylece. Bir süre sonra örgüt sorumlularından iki kişi yanına gelir. Yapması ve yapmaması gerekenleri bir bir söylerler. Çok resmî ve oldukça tehditkâr bir üslupla. "Şu andan itibaren tutuklusun! Hücreden dışarı hiçbir durumda çıkmıyorsun. Koridorda nöbetçi arkadaş olacak. Sakın yanlış bir tavır içine girmeyesin!" Devrim için o an bir yıkım olmuştur. Artık olacakları beklemenin dışında yapılacak şey yoktur. Her anının, Devrim için zülüm olduğu zamanlar başlamıştır. Örgüt sorumluları Devrim'den polis sorgusunda neleri itiraf ettiğini rapor etmesini söylerler. Devrim oturup bir bir yazar. "İşkenceye dayanamadım çözüldüm. Hata yaptım, partiye layık olamadım," der. Her şeye rağmen, partiye bağlı olduğunu, partinin adaletine sığındığını yazar ama örgütte karşılık görmez. Örgüt durumunu değerlendirmek isterken, dışarıdaki örgütten Devrim'in infaz edilmesi yönünde talimatlar gelir. Örgüt yönetimi bu kararı uygulamak için hazırlıklara başlar. Örgüt talimatı tartışılmaz olduğundan kimseler cesaret edip tartışamaz. Bu-

nun için en uygun zaman kollanmaya başlanır. Blok içinde hazırlıklar yapılır. Hapishanede olası bir iç infazda idarenin yaklaşımı ne olabilir? Bir süre infazın yöntemi üzerine tartışırlar. Ağırlıklı görüş, intihar süsü verilmesi yönündedir. Bunun için taktikler geliştirilir. Ama her ne olacaksa bir an evvel olmalıdır. Dışarıdan gelen talimat bu yöndedir. Bu baskıyı üzerinde hisseden hapishane örgütü, infaz faaliyetine hız verir. Devrim ise kurbanlık bir koyun gibi ranzasına hapsedilmiş, yaklaşan felaketi beklemektedir. Bir gece öncesi artık iyice anlamıştır başına kötü şeyler geleceğini. "Ben anladım, parti beni cezalandırmak istiyor!" der. Bu sözlerine karşılık örgüt sorumlusu tepki vermeyince, Devrim artık tamamen ikna olur. "İnanamıyorum" der. Kâğıt kalem ister, kısa bir not yazar, örgüte verir. O notunda açıkça, "Eğer hakkımda ölüm kararı varsa, bu eylemi kendim yerine getirebilirim. Yeter ki parti beni hain ilan etmesin. Ben hain değilim!" yazar. Bu sözleri bile örgüt sorumlularını düşündürmemiştir. Kendi hayatına son verecek kadar partiye bağlı olduğunu söyleyen biri, örgüte ihanet ettiği gerekçesiyle idam edilmeye hazırlanmaktadır. Son sözlerinden bir gece sonra, infaz timleri Devrim'in bulunduğu hücreye gelirler. Boş masanın etrafında dikilirler. Devrim ranzasına oturmuş, olacakları beklemektedir. Örgüt sorumlularından biri, yatak çarşaflarından sökülerek yapılmış bir yumak ipi Devrim'in yanına, ranzasına bırakır. Üç kişi Devrim'in tavrının ne olacağını beklerler. Devrim oturduğu yerde, başını ellerinin arasına alıp, hıçkırıklar içinde, sinir krizleri geçirir. Sesi dışarıdan duyulmasın diye ellerini ısırır: "Çok erken yoldaşlarım, daha çok erken. Hani partinin adaleti büyüktür demiştiniz. Hiç beklemediğim bir son bu! Müsaade edin, ailemle son bir defa görüşeyim." Bir yandan da hıçkırıklarla ağlamaktadır. Örgüt sorumlusu ise kendi görevini yerine getirmenin derdindedir:

"İsteğini yerine getiremeyiz ama Partinin senden bir isteği daha var. Son görevini yerine getiren bir rapor yazmanı istiyor."

Devrim'in son isteği yerine getirilmiyor ama o partisinin kendisinden isteği olan son görevi de yerine getiriyor. Kalem kâğıdı alıp istenen şeyleri yazıyor. "Halkıma partime ve yoldaşlarıma layık olamadığım için yaşamıma kendim son veriyorum!" sözleriyle biten mektubunu önce alıp okuyorlar, okuduktan sonra da pantolonunun cebine koymasını söylüyorlar. Her şey en ince ayrıntısına kadar düşünüldükten sonra, örgüt sorumluları hücreden dışarı çıkıyorlar. Artık Devrim son eylemini de yerine getirebilir. Hücresinde yalnız kalan Devrim, son eylemi için çalışmalara başlıyor. Hücresinin tuvalet ve banyo kısmına geçiyor. Örgütten kişiler koridorda bir yandan volta atıyorlar, bir yandan da hücreden gelecek müjdeli haberi bekliyorlar. Bekliyorlar ama haber gecikiyor. Çünkü Devrim tek başına gerçekleştiremiyor eylemini. İlk girişiminde ip kopuyor. Hücre kapısından dışarıya bırakıyor ipi. Bu kez yıldırım hızıyla bir değil, iki ip birden yapılıp, Devrim'e veriliyor. Devrim sinir krizleri geçirmektedir. Bir yandan da inat etmiştir. Hedefe kilitlenip, eylemi başarıyla gerçekleştirmenin telaşı içindedir. O geceye dair buradan ötesinin nasıl sonuçlandığı konusunda iki farklı anlatım vardır. Birinci anlatıma göre ikinci defada da ip kopar ama üçüncüsünde başarılı olur. Diğer anlatıma göre ise, Devrim tek başına başaramaz bu eylemi. Kapıya çıkıp yoldaşlarından yardım ister. "Yoldaşlar, partiye son görevimi yapmak istiyorum, yardımınıza ihtiyacım var" dedikten sonra, içeri girerek yüzüstü ranzasına uzanmıştır. Ve böylece yarım kalan bir eylemin, yoldaşlarının dayanışmasıyla amacına ulaştığı söylenir.

15 Haziran 1994 gününün sabahı sayıma gelen gardiyanlar, Devrim'i kalmakta olduğu hücresinin tuvaletinde ölü

bulurlar. Örgüt temsilcisi bunun bir intihar olduğunu, kendilerinin haberinin olmadığını söyler. Bir gün sonrası ise gazetede küçük bir haber çıkmıştır. O haberde Devrim'in intihar ettiği söylenmektedir. Birkaç gün sonra da hapishaneden sorumlu başsavcının, bu yönde bir açıklaması olur.

Benim gibi hapishanedeki birçok insanı etkileyen bu dehşet infaz çok konuşuldu. Günlüğüme bununla ilgili tek cümle yazmışım: "Devrimciler devrimi boğdular!" Bursa'ya gittiğim günlerde birçok soru işareti vardı insanların kafasında. Hapishane konferansında birkaç saat Devrim'in durumu konuşuldu. Birçok insan "Devrim'in infazı engellenmeliydi!" diyordu. Partiye sığınmış, üstelik ayrıldığı halde geri gelmiş birinin infazını anlamakta zorlananlar vardı. Bunlardan biri de bendim. Kesinlikle iade-i itibar yapılmalıdır önerisinde bulunduk. Bu hapishaneye benim gibi sonradan gelmiş, örgüt merkezindeki sorumlular, "Bizim haberimiz olsaydı engel olurduk" diyorlardı. Peki, infaz talimatını veren kimdi? Partinin hangi örgütüydü? O dönem izini sürdüm, dışarıdaki parti merkezi kararı denilmişti. Ama yıllar sonra Devrim'i infaz eden talimatın, Bayrampaşa hapishanesi örgütünden geldiğini öğrendim. Bursa hapishane örgütü bu talimatı yerine getirmişti ama onların da işin içinde Bayrampaşa örgütü olunca, kafaları karışmıştı. Ama olan olmuştu. Artık ne yaparsak yapalım, Devrim'i geri getiremezdik. Ölümünden sonra onun hakkında da çok şey söylenmişti. Çözülmesine rağmen partiye bağlı biri olduğu söyleniyordu. Anlatılanlara bakılırsa ailesi hapishane ziyaretine geldiklerinde örgüt sorumlularına yalvarmış, "Onu bize bağışlayın, evimizin direğidir," demişler ama hiçbir şey infaz kararını değiştirememiş. Partinin adaleti bu kez Devrim için tecelli etmişti.

Bursa birçok bakımdan Bayrampaşa hapishanesinden farklıydı. Örgüt yapısı daha deneyimli ve kendine özgüveni

olan insanlardan oluştuğu için birçok konuyu tartışabiliyorduk. "Devrim'i nasıl boğdular?" sorusunu sorabildikleri için uzun bir süre tartışıldı. Birçoğu benim gibi başka hapishanelerde ciddi sorunlar yaşayıp buraya gelmişti. Devrim'in durumuyla empati yapabilen çok insan vardı. Bunun bir yaptırımı olması gerektiğini söylemeye başladık. Her yapanın yanına kaldığı bir örgüt olmamalıyız diyorduk. Bir dönem partide suç ve ceza üzerine okumalar tartışmalar yaptık. Toplantının birinden notlar almışım, partide birinci derece suçlar şöyle tarif edilmişti: "Ordudan ve savaştan kaçmak. Eylem esnasında emirlere uymamak ve eylemden kaçmak! Gerilladan ve halktan birini öldürmek veya yaralamak! Halkın ve insanların namusuyla oynamak! Partinin taktik çizgisi ve savaş kurallarının uygulanmasını bilinçli olarak sabote etmek. Doğru yönetememe ve hatalı emir vererek yersiz çatışmalara, toplu kaçışlara ve büyük maddi kayıplara yol açmak! Bu tür suçlara karşı idam veya uzun süreli hapis cezaları verilir. İyi hal ve pişmanlık durumunda bu cezalar değişik cezalara çevrilebilir" Partinin bir suç ve ceza hukuku vardı. Bu tarife bakılırsa Devrim'in cezalandırılmaması gerekirdi. Çünkü Devrim hatalarını kabul etmekle kalmamış, parti kararı denilen talimatı, kendine kıyabilecek bir halde uygulamaya kalkmıştı. Tartışmalar sonucunda, Devrim'in iade-i itibarının yapılması önerimiz parti merkezine gönderildi. Bursa'da 5. Hapishane konferansının aldığı bu kararın dışarıda parti merkezi tarafından dikkate alınıp alınmadığını öğrenemedim. Devrim'in son derece trajik biçimde infaz edilmesi, birçoğumuzu çok etkilemişti. İlk kez o zaman partinin suç ve ceza hukukunu yazılı bir metinden öğrenmiş oldum. Öğrenmiş oldum ama yazılı metni kimselerin dikkate almadığı anlaşılıyordu. Küçük beylikler gibi herkes bulunduğu bölgede krallığını ilan etmiş, astığım astık kestiğim kestik diyordu. Benzer infazların '93 yılında İzmir Buca'da,

Urfa Kadın Kapalı hapishanesinde, Diyarbakır E Tipi hapishanesinde de yapıldığını araştırmalarım sonucu öğrenmiş oldum. Her bir iç infazın, diğerinden daha beter diyebileceğimiz uygulamalarla yapıldığını ayrıca vurgulamam gerekir. Daha ne kadar yapılacağının garantisi ise yoktu.

Bursa hapishanesi tüm hapishanelerin merkezi konumundaydı. Partinin hapishane merkezinde bulunan sorumluların Antep hapishanesinden bir yıl önce buraya sevk olmalarıyla birlikte, Bursa hapishanesine, örgüt merkezinin bulunduğu hapishane deniyordu. Başka hapishanelerde örgüt içi sorunlar yaşayanlar burada toplanmışlardı. Bu anlamıyla örgüt içinde sorun yaşayanların her çeşidi vardı. Kırılgan bir birleşimdi. İlk geldiğimde 60 kişi olan sayımız, bir yılın sonunda 120'leri bulmuştu.

Berfin'in Küçük Odası

"Adın her anıldığında 13 yaşımda oluyorum."

Soru işaretlerimin çoğalmaya başladığı bir dönemde, Urfa Kadın hapishanesinden gelen raporlar birçoğumuzu yıktı geçti. Ajan olduğu gerekçesiyle infaz edilen Berfin'in (Mülkiye Doğan) trajik sonu, kadın yoldaşlara bakış açımızı değiştirdi. Birçok 'ilk'lerime bir yenisi daha eklendi. Berfin'in infazını detaylı öğrendiğimde, aslında işkencenin, zalimliğin, cinsiyetle bir ilgisinin olamayacağını, birçok konuda olduğu gibi bu konuda da asıl sorunun sistemden kaynaklandığını bir kez daha anlamış oldum. Daha önceleri, kadınların erkek egemen bir toplumda, sistem tarafından ezildikleri için daha merhametli, hal bilir olabileceklerini düşünüyordum. Ama öyle değilmiş. Örgüt merkezine gelen raporlara ve sonradan yapmış olduğum araştırmalara bakılırsa, Berfin 18 yaşında Mardin bölgesinde Kürt ulusal mücadelesine katılıyor. Şehir faaliyetlerinde yaklaşık bir yıl bulunduktan sonra, örgüte yönelik bir operasyonda birkaç kişiyle birlikte yakalanıyor. Yoğun polis işkencesine dayanamayıp çözülüyor. 14 günlük polis sorgusunun ardından çıkarıldığı mahkemede tutuklanıp Mardin hapishanesine gönderiliyor. Ha-

pishanedeki PKK'li kadınlar koğuşuna gittiğinde, onu bekleyen örgüt sorumluları her şeyi hazırlamıştır. Bayrampaşa'da olduğu gibi polis sorgusunda çözülen birine ne yapılıyorsa Berfin'e de o uygulamalar yapılır. Koğuş içinde örgüt tarafından tutuklu olduğu söylenir. Berfin, yaşından dolayı, hapishane gibi bir yerde koğuş içinde arkadaşları tarafından tutuklu olmanın ne anlama geldiğini anlayamayacak bilinçte olduğu için her şeyi normal karşılar. "Eğer yoldaşlarım böyle diyorsa bir bildikleri vardır" diye düşünmektedir. Böyle düşündüğü için de adeta kendini örgüt sorumlularına emanet eder. Örgüt sorumluları Berfin kadar rahat değillerdir. Berfin'in polis sorgusunda ajanlaştığını ve kaçıp devlete sığınabileceğini düşünmektedirler. Bu nedenle koğuşta ve hapishane içinde özel güvenlik tedbirleri alınır. Berfin için zor günler başlar. Koğuşta tecrit edilmiştir ve hiçbir faaliyete katılmamaktadır. Tüm örgütten arkadaşları alt katta toplantı halinde eğitim çalışması yaparken, o üst kattaki ranzasından inememektedir. Bu durum Berfin'i üzmektedir ama örgüt öyle uygun gördüğü için de bir şey yapamamaktadır. Berfin'in tutuklandığını duyan annesi, hapishaneye Berfin'i ziyarete gelir. Berfin örgüt sorumluları tarafından uyarılır. Ziyaret yerinde görüşmecisine burada olup bitenler hakkında hiçbir şey söylememesi tembihlenir. Aksi bir durumda kendisi için iyi olmayacağını, örgüt talimatını boşa çıkarmak anlamına geleceği hatırlatılır. Berfin de örgüt talimatına uyacağının sözünü verir. Bu sözleşmenin ardından Berfin örgüt sorumlusunun eşliğinde görüşe çıkarılır. Ziyaret kabininin diğer tarafında annesi, bu tarafta ise Berfin ve örgüt sorumlusu vardır. Berfin annesine, "Sorumlu Heval" diye tanıştırır. Heval olduğu için annesi bu durumu garipsemez ve üç kişilik görüş yaparlar. Örgüt talimatı gereği Berfin o günkü ziyareti kısa keser ve koğuşa dönerler. Görüş sonrası koğuş Berfin için cehenneme döner. Her gece örgüt

sorumlusunun yeni sorularına cevap vermeye çalışır ama Berfin için kabullenmesi basit şeyler değildir. Her defasında partiye bağlı olduğunu, parti ne derse o karara uyacağını söyler ama ondan daha başka şeyleri kabul etmesi istenir. Berfin direnir, suçlamaları kabul etmez. Berfin'in her suçlamayı kabul etmemesi örgüt sorumlularının işini güçleştirir. Tam o günlerde, istemeleri halinde birkaç kişinin Urfa hapishanesine sevk edilebileceği idare tarafından örgüt sorumlusuna söylenir. Örgüt sorumluları bu durumu fırsata çevirmek isterler. Çünkü Mardin hapishanesinde bulunan örgüt sorumluları, kendilerini bazı yaptırımları uygulamaya yetkili görmemektedirler. Bunun için bu gibi konularda daha deneyimli bir hapishaneye sevk olması istenir. Örgüt sorumlusu, "Parti talimatı var, Urfa hapishanesine gitmen isteniyor. Orada deneyimli yoldaşlar var. Sorunun çözülmesine yardımcı olurlar," der. Berfin, "Parti ne diyorsa ben uyarım," dedikten sonra sevk dilekçesini yazıp idareye verir. Sevk izni beklenirken, ilginç bir şey olur. Berfin'in diş ağrısı başlar. Revire çıkıp ağrıyan dişini çektirmek ister. Ama bu öyle hemen yerine getirilecek bir şey değildir. Örgüt sorumlusu kadınlar, Berfin'in tek başına revir doktoruna çıkmasını doğru bulmazlar. Berfin'in polisle işbirliği içinde olabileceği şüphesini taşımaktadırlar. Bu nedenle tek başına revire çıkmasını doğru bulmazlar. Örgüt sorumlularından biri gönüllü olarak, sağlam dişini bahane ederek, aynı anda Berfin'le revire çıkar. O gün Berfin çürük dişini, örgüt sorumlusu Jiyan ise sağlam dişini çektirir.

Örgütsel kaygı ve paranoya bir insana neler yaptırabiliyordu. Duyduğumda inanmamıştım. Ama gerçekmiş. Örgüt sorumlusu Jiyan parti görevi diyerek, diş doktoruna sağlam dişini çektirmişti.

Beklenen sevkler hızlandırılmış bir halde çıkar. Örgüt sorumluları Berfin'e talimat verir: "Sevkini çıkardık, herkese

yapmayız bu iyiliği ona göre. Unutma, yukarıdan parti talimatı var. Sakın bir hata yapayım deme!"

Berfin bir kez daha parti talimatı doğrultusunda emirlere itaat ederek, birkaç yoldaşıyla (sevk olanlar arasında sağlam dişini çektiren Jiyan da vardır) Urfa hapishanesine gelir. Artık burada deneyimli partili yoldaşları olduğu için, kendisine yapılan suçlamaları boşa çıkarıp aklanacağını düşünmektedir. Ama öyle olmamıştır. Berfin büyük umutlarla geldiği Urfa hapishanesinde, hayal kırıklığına uğramıştır. Gelir gelmez deneyimli yoldaşlarım dediği örgüt sorumlusu kadınlar tarafından tutuklanır. Örgüt sorumlusu, "Yukarıdan parti talimatı var. Şu andan itibaren tutuklusun, partinin adaletine karşı gelmemelisin!" deyince Berfin, "Tamam!" der.

Yukarıdan gelen parti talimatı söz konusu olduğunda, partiye inanmış kişilerin tümü 'Parti adaleti' denilen şeye nasıl teslim olmuşlarsa, Berfin de öyle teslim olmuştur. Çünkü partiden anladığı tek şey mutlak surette ona inanmak ve itaat etmektir. Berfin de Urfa'daki örgüt sorumlularına öylece itaat eder. Eder etmesine ama soruşturma seansları başladığında, çok ilginç suçlamalarla karşılaşır. Yakalandığında ajanlığı kabul ettiği, bir süre Jitem'de çalıştığı, Musa Anter cinayetinde görev aldığı, Jitem'li bir subaydan hamile kalıp çocuk doğurduğu vb. Bu iddialar, bir aylık örgüt sorgusu sürecinde Berfin'in yüzüne söylenir. Berfin bu iddiaları kabul etmez. Örgüt sorumlularına direnir. Örgüt sorumluları bu kez, Berfin'in konuşup bu iddiaları kabullenmesi için işkence yöntemlerine başvururlar. O güne kadar, örgüt içinde işkencenin yapılamayacağını, bunun suç olduğunu biliyordum. Meğer bazıları son derece aktifmiş bu konularda. Hele bir de bunu 60'a yakın örgütten kadın mahpusun bulunduğu bir koğuşta yapmış olmaları, birçok şeyi sorgulamama neden olmuştu. Raporlardan ve sonraki tanıklardan öğren-

diğime göre, Berfin kendisine yapılmış olan suçlamaları ilk başlarda kabul etmiyor.

Bunun üzerine 60 kişinin bulunduğu koğuşta Berfin'i 'Küçük oda' denilen bir odaya kapatıyorlar. Bu oda koğuş kapısından içeri girişte tek kişilik hücre büyüklüğünde bir yerdir. Örgüt sorumluları bu odayı Berfin'i kimseler görmeden, rahat rahat sorgulayabilsinler diye hazırlıyorlar. Berfin o odaya kapatıldığı günden itibaren, işkenceli günler başlar. Koğuştaki yoldaşları için o, halkına ihanet etmiş, düşmanla işbirliği yapmış bir haindir. Bir haine ne yapılması gerekiyorsa, örgüt sorumluları da onu yaptıklarına inanmaktadırlar. Onlar için en büyük devrimcilik, halka bağlılık, düşman tarafından ajanlaştırılmış birini halk adına yargılayıp devrimci adaleti yerine getirmektir. Bu bilinçte olan koğuştaki örgüt yapısı, küçük odada olup biten uygulamalara sessiz kalmaktadır. Örgüt sorumluları küçük odada görevini yapmaya çalışırken, ters giden bir şey vardır. Sanık konumundaki Berfin suçlamaları kabul etmemektedir. Bu durum Berfin'i iyice sıkıntıya sokar. Örgüt sorumluları yaptırımlara başlarlar, yemek vermezler, bazen gün boyu su vermezler. "Önce yemeği, suyu hak etmen lazım!" derler. "Halkına ihanet edenler yeme içmeyi değil, başka şeyleri hak ederler!" gibi şeyler söyleyerek baskı altına almaya çalışırlar. Bu baskı bazen darp etme biçiminde uygulanır. Berfin işkenceci yoldaşlarının yumruklarına karşı kendini savunmaya kalktığında, "Karşı gelme! Parti talimatı var, örgüte karşı gelmek suçtur!" derler. Kendisine yapılanların birer Parti talimatı olduğuna inandırmaya çalışırlar. Berfin bu uygulamalar karşısında, ne yapacağını bilememektedir. Çok çaresiz kalmıştır. Polis sorgusunda polisler, şimdi burada yoldaşları Berfin'in yapmadığı şeyleri kabullenmesini istemektedirler. Günler Berfin için aç susuz bırakılarak, bazen darp edilerek geçmektedir. Berfin'in, örgüt sorumluları için stres topu ol-

duğu söylenir. Her akşam yemeğinden sonra, canı sıkılanlar küçük odaya gidip, kedinin ağına düşmüş faresiyle oynaması gibi onunla oynamışlardır. Yaklaşık bir ayın sonunda, Berfin'in artık yapılan işkencelere dayanamadığı söylenir. Örgüt sorumlularına tepki olarak "Evet ben Jitem'de çalıştım. Musa Anter'in öldürülmesine katıldım. Vedat Aydın'ın öldürülmesine katıldım. Polisle işbirliği yapıp birçok operasyona çıktım! Birçok gerillanın ölümüne sebep oldum" gibi yalanlar söyleyerek kendi sonunu hazırlar. Durumunun kötüye gitmeye başladığı günlerde olur bu yalan itiraflar. Berfin'in bu itirafları üzerine koğuşta sevinç halayları çekildiği söylenir. Örgüt sorumluları ise savaşta bir mevzi daha kazanmış komutanlar gibi böbürlenmişlerdir. Her şey hazırlandıktan sonra, sıra Berfin'den rapor almaya gelmiştir.

"Parti talimatıdır, işlediğin ve kabul ettiğin bütün suçları bir bir partiye yazacaksın!" derler. İlkokul mezunu Berfin kötü bir el yazısıyla, çaresizlik içinde kendisinden istenen son parti talimatını da yerine getirir. Artık hakkında tüm söylenenleri kabul etmiş, bunu rapor halinde yazmıştır. Bir Jitem işbirlikçisine ne yapılması gerekiyorsa o yapılacaktır. Berfin suçlamaları kabul ettiğinde, partinin yüce adaletinin kendisini affedeceğine inanıp inanmadığını bilemiyoruz. Ama başından beri birçok kere parti talimatlarına uyan Berfin böylesi bir beklenti içinde olmuş olabilir. Ama devrimin adaleti birçokları gibi ona da adil davranmadı. 11 Nisan 1993 gecesi küçük odada son gecesi oluyor. Örgüt sorumlularından oluşan Ecaniler infaz timi her gece olduğu gibi o gece de odasına geliyorlar. Berfin yaklaşık 40 gündür bu küçük odada tutularak, aç susuz bırakıldığı için zayıf düşmüştür. Üzerine çullandıklarında, Berfin'in slogan atmaya başladığı söylenir. Ama çok direnemez. Önce boğmak isterler, Berfin'in müthiş direnciyle karşılaşırlar. Bu kez kafasını duvara vurup, yere sererler. Berfin son çırpınışlarında iki eli-

nin parmaklarıyla zafer işareti yapar. İnfazcılardan biri daha sonra, "Alçak hain bir de, slogan atıp zafer işareti yaptı!" diyecektir. O gecenin sabahı koğuş kapısı açılır açılmaz Berfin'in cansız bedeni kapı önüne konulur. Gardiyanlar sabah sayımı için geldiklerinde, cesedi kapı önünde bulurlar. Ama görünen manzara inanılmazdır. Hain diye öldürdükleri Berfin'in iki eli de zafer işareti yapılmış bir halde kilitli kalmıştır. Yaklaşık 60 kişiden oluşan Urfa hapishanesi kadın örgütü, devrimci bir görevi yerine getirmiş olmanın gururuyla, ranzalarına çekilip hapishane idaresinin nasıl bir tepki vereceğini beklemeye koyulurlar. Hapishane idareleri bu gibi infazlarda genellikle, "Kim yaptı?" sorusunun peşine düşerler. Burada da öyle olmuştur. Hapishane savcısı infaz eden failin ortaya çıkmasını ister. Ama bu olayda daha önce rastlamadığımız bir durumla karşılaşırız. Çünkü Berfin'in infazını bir değil, dört örgüt sorumlusu birden üstlenir. İnfazı neden topluca üstlendikleri konusunda birinci elden anlatımlara ulaşamadım. Ama Urfa hapishanesindeki örgüt sorumlusunun kişisel tasarrufu olabileceği ihtimali üzerinde konuşulduğunu sonraki günlerde duydum. 113 kod isimli kadın sorumlunun, Urfa'da bulunan örgütün birinci derecede sorumlusu olduğunu, hapishane içinde başka kadın mahpuslara da işkence yapmakla meşhur olduğunu, Bursa'da merkez örgüt raporlarından öğrenmiştik. Ama aynı 113 kod adlı sorumlu, infazı üstlenmemiştir. İnfazı üstlenen dört kişinin içinde adı yoktur.

Berfin'in haksız yere infaz edildiğini, 113 kod adlı kadın sorumlunun kişisel husumeti sonucunda gerçekleştiğini dile getirenler vardı. İnfaz '93 yılında gerçekleşmiş olmasına rağmen, merkez örgütün gündemine benim de Bursa'da olduğum '95 yılında yeniden getirilmişti. Berfin'in infaz kararına yoğun tepki vardı. 19 yaşında genç bir kızın, ajan olduğuna birçoğumuz inanmıyorduk. Durumunun yeniden göz-

den geçirilmesi, merkez örgütün olaya el koymasını istiyorduk ama ya merkez örgüt bu infaza onay vermişse? Bu sorumun cevabını o gün kimseden alamamıştım. Yirmi yıl sonra, "Adın her anıldığında 13 yaşımda oluyorum!" diyen Berfin'in kız kardeşi M. Şimşek'le İstanbul'da buluşup, ona soruyorum.

"Berfin'in ölüm emri merkez örgütün kararı mı, yoksa Urfa'daki kadınların kararı mı?"

İlginç bir cevap veriyor:

"Bunun cevabını tam alamadık. Örgüt merkezinden kişilere birkaç kez sorduk ama kesin bir şey söylemediler."

Buluşmuşken, merak ettiğim başka şeyleri de sordum.

"Berfin Urfa hapishanesine sevk olduğunda, görüşüne giden oldu mu hiç ailenizden?"

Üzülerek, hayıflanarak, "Yok" deyip devam ediyor sözlerine: "Annem en son Mardin hapishanesinde ziyaret ediyor. Berfin tam o günlerde Urfa'ya sevk oluyor. Bizim haberimiz olmuyor bundan. Urfa'da örgüt sorumluları Berfin'in haber göndermesine izin vermiyorlar. Zaten her şey kırk günde olup bitiyor."

"Berfin için yapılan suçlamalara ne diyorsunuz?"

"Hepsi yalanlandı. Jitem'li biriyle evlendiği söylenmişti oysa adli tıp raporunda ablamın bakire olduğu yazılıydı."

"Gazete haberinde, başına sert bir cisimle vurulduğu yazıyordu. Otopsi raporunda nasıl açıklanmıştı bu durum?"

"12.04.1993 tarihli otopsi raporuna göre vücuttaki tek ölüm belirtisinin boyundan boğma diye tabir edilen iple boğma dışında vücudunun hemen her yerinde ekimozlara yani şiddetli darp izlerine rastlandığı ayrıca iç organlarında yoğun kanamalar tespit edildiği yazılıydı. Bu da demek oluyor ki ölüm öncesi yoğun işkence yapılmış. İç organlarından bazılarının parçalandığı belirtilmişti. Ayrıca midesine uzun bir süre (üç hafta kadar) katı ve sıvının girmediği yazılıydı."

"Berfin'in infazından sorumlu olan örgüt sorumlularının sonraki akıbetleri hakkında bilginiz oldu mu?"

"İnfazı dört kadın üstleniyor. Jiyan (örgütü koruma amaçlı sağlam dişini çektiren örgüt sorumlusu) Berfin'in infazından bir süre sonra koğuştan kaçarak itirafçı oluyor. Biri tahliye olduktan sonra dışarıda psikolojik sorunlar yaşıyor."

"Ben hapishanedeyken, iade-i itibar yapılması yönünde, merkez örgüte baskı yapıyorduk. Sonra ne oldu öğrenemedik. Berfin'i geri getirmez ama itibar yapıldı mı sonradan?"

"Evet yapıldı. Annem merkez örgüt tarafından, Bursa hapishanesine çağrıldı, orada ona söylediler."

"Şiir kitabını Berfin'e armağan etmişsin, bir de onun için yazdığın şiirler var..."

"Evet."

"'Adın her anıldığında 13 yaşımda oluyorum!' demişsin, Berfin öldüğünde 13 yaşında mıydın?"

Duygulandı, gözleri doldu.

"Evet. O bizim her şeyimizdi. Yedi kardeşiz, o en büyüğümüzdü. Berfin'den sonra biz hep eksik kaldık."

Günah Heçileri

"Sadece sözün bittiği değil, vicdanların donduğu yer!"

'96 yılının Ağustos ayında, çok düşünüp taşındıktan sonra kararımı verdim. Partiden değil ama örgüt ortamından ayrılmak için uygun zamanı bekledim. Örgüt merkezinin kabul edebileceği bir gerekçem olmalıydı. Zaten sıkıntılı olduğumu, Bayrampaşa'dan kaynaklı sorunların aşılamadığını onlar da biliyordu. Ama o günlerde beni en çok düşündüren şey, örgüt ortamının sıkıcı, kısır döngüsel bir biçimde tekrar ediyor olmasıydı. Oysa ben okuyup yazmak istiyordum. Önümde kalem ve kılıç vardı. Bunlardan birini tercih etmenin zamanı gelmişti. Ya örgütün içinde kalıp kılıç kuşanacaktım, (çünkü uzun süre böylesi bir duruşu olanı, örgüt sistemi kabul edemezdi. Bu kadar yaşanmışlıklardan sonra kılıç bana çok itici geliyordu. Çünkü kılıç içe dönmüştü. Yoldaşım dediğim birine hayatta kılıç çekemezdim) ya da kalemi tercih edecektim. Kalem beni değiştiren, kendimi bulduran bir şeydi. İşte bunun için "kalem" dedim ve çıkıp konuştum örgüt sorumlusuyla. "Çok düşünüp taşındım, partiden değil ama bir dönem ortamdan ayrılıp, okumak istiyorum." Bu sözlerim karşısında, gayet sakin bir refleksle,

"Senin gibi bir arkadaşın ortamdan gitmesini istemeyiz. Doğru da bulmayız ama madem çok düşünüp taşındım diyorsun, örgüt olarak değerlendiririz," dedi.

Ertesi gün de toplantıda, ayrılma isteğim değerlendirildi. Örgüt sorumlusu toplantıda hakkımda ılımlı, kabul edilebilir bir açıklama yaptığı için, yapıdan sert tepki gelmedi. Toplantı sonucu, önerim kabul edildi, ama örgüt kapısının bana açık olduğu, istediğim zaman geri gelebileceğim söylendi. Örgüt sorumlusunun konuşmasından etkilenmiştim açıkçası. Böyle normal, sıkıntısız gidebileceğimi düşünmemiştim. Sanırım bunda benim direnişçi geçmişimin payı büyüktü. Bir diğer neden ise benim ayrılmamla birlikte Bayrampaşa kamburundan kurtulmuş oluyorlardı.

O günün öğleden sonrası önce yukarı kısımda bulunan bağımsızlar bloğuna, bir ay sonra ise sol örgütlerden birkaç arkadaşın oluşturduğu komüne geçtim. Örgüt ortamından ayrılmama (Serdar'ın bir ay önce mahkemesi sonuçlanmış, sevk isteyip Bursa'ya gelmişti) en çok Serdar üzüldü. Ayrılacağımı ona da söylememiştim.

Bursa hapishanesi aşağı ve yukarı olmak üzere iki kısımdan oluşuyordu. Her kısımda 6 blok bulunuyordu. Aşağı kısımda PKK'li ve birkaç Rizgari'li mahpus vardı. Yukarı kısımda ise yaklaşık on sol örgütten mahpuslar kalıyordu. Ayrıca iki ayrı blokta ise, örgütlerden ayrılan bağımsızlar vardı. L Blok'ta üst katta komünümüz altı kişiden oluşuyordu. Sayımızın az olması birçok bakımdan aşağı kısma göre daha iyiydi. Aşağıda bir hücrede dört kişi kalıyorduk, burada ise iki kişi. Yoğun ve yıpratıcı dört yılın ardından, biraz nefes almıştım. Artık günümün tümü bana aitti. Örgüt ortamında yoğunlaştırılmış eğitim toplantıları günümüzün büyük bölümünü alıyordu. Bireysel okumalarımı istediğim gibi yapamıyordum. Ama şimdi bu imkânım vardı. Kitap sıkıntısı da yoktu. Önce polis sorgusunda işkence, sonra Bay-

rampaşa, ardından Kırklareli süreçleri derken, meğer epey yıpranmışım. Bu durumum o dönem, yeni komün arkadaşlarımdan bazılarının dikkatini çekmiş olacak ki, yıllar sonra dışarıda karşılaştığımızda, "Bizim Blok'a ilk geldiğin zaman, çok yıpranmıştın ve tutuktun, kimselerle konuşmuyordun," demişlerdi.

Tutuktum çünkü büyük hayallerle çıktığım devrim yolunda yarıda kalmıştım. Yeni yerimde ilk bir yılı sakin geçirdim. Hem okuyor hem de yazıyordum. Günün tamamını insan kendine ayırınca, nasıl da verimli olabiliyordu. Kırklareli'nde yarım bıraktığım teorik araştırmalarıma devam ettim. Ettim etmesine ama tarih ve felsefeye dair okumaların sonunun olmadığını anladım. Dipsiz bir kuyu misali, herkes o kadar çok şey söylemiş ki, hangi birini derinleştireceğimi bilemiyordum. Ama tuttuğum günlük ve notlarımın yeri zamanı geldiğinde bana lazım olacağını biliyordum.

Yukarı kısım bayağı hareketli bir kısımdı. Birçok sol örgütün yanı sıra bu örgütlerden ve PKK'den ayrılan bağımsız mahpuslar vardı. Bağımsız bloğunda kalanlardan bazılarını tanıyordum. PKK'den ayrılanlar M Blok'ta, sol örgütlerden ayrılanlar ise onun karşısındaki H Blok'ta kalıyorlardı. Buna kalıyorlar demek eksik kalabilir, kalmaya çalışıyorlardı demek daha doğru bir tarif olurdu. Çünkü örgütler kendilerinden ayrılmış olan bu kişilerden rahatsızlardı. Bunların bağımsız bir blokta oluşları, örgüt ortamında olanlar için kötü örnek teşkil ediyormuş, en azından örgütler böyle düşünüyordu. Buna benzer nedenlerden ötürü aslında çok da bağımsız oldukları söylenemezdi. Örgüt temsilcileri tarafından sürekli denetleniyorlardı. Günlük yaşamlarına müdahale ediliyordu.

PKK'nin bağımsızları değil ama sol örgütlerden ayrılmışlar, daha sıkıntılı durumdaydılar. Özellikle DHKP-C ve TİKKO'dan ayrılmışlar hiç rahat değillerdi. '92'deki Dursun Kara-

taş-Bedri Yağan ayrışması sürecinin etkileri sürüyordu. TİKKO'nun '96 başlarında başlattığı 'Kardelen Hareketi' örgüt içinde infazların yapılmasına neden olmuştu. Bu örgüt içi infazlar sadece dışarıda dağda değil, hapishanelerde de yapılmaya başlanmıştı. Önce İstanbul'da ardından da Ankara Ulucanlar Hapishanesi'nde infaz yapılmıştı. Sol örgütlerin içinde bulundukları durum iyi değildi. Örgüt sorumluları söylemiyordu ama bağımsız kalan mahpuslarla konuştuğumda durumun vahametini anlayabiliyordum. İlk o zamanlar sol örgütleri yakından tanıma fırsatım olmuştu. Özellikle örgüt içinde bölünme yaşayanların, bölünmenin nedenlerini iyi tahlil edemedikleri sonucuna ulaşmıştım. O günkü görüşüme göre, sol örgütler, gerek reel sosyalizmin çöküşünü gerekse mücadele ettikleri zemini sağlıklı tahlil etmekten uzaklardı. Dönüşüme direndikleri oranda tutuculaşıp eski geleneklerine dört elle sarılmaya başladılar. Günlük eğitim programlarından bu anlaşılıyordu. Pratik açıdan ise dışarıda polisle girdikleri silahlı çatışmalarda sürekli kayıplar verdikten sonra güçsüz bırakıldılar. Devletin, bu örgütlerin örgütsel varlığına son vermeyip, sürekli kontrol edilebilir bir dengede tuttuğu anlaşılıyordu. Bu dönem '90'ların başlarında başlayıp, ortalarına doğru amacına ulaştırılması hedeflenen bir dönemdi.

Yani teorik ve pratik olarak kendilerini yenilemeyenler, sürekli tekrarın kısır döngüsünde küçülmeye başladılar. Dışa doğru genişleyip büyüyemeyenler, daralarak içe kapandılar. Bu içe kapanma çözülmelere ve bölünmelere neden oldu. Bu durum şiddeti mücadele yöntemi olarak benimsemiş örgütler için kolay kabul edilebilir bir şey değildi. Örgüt içi demokrasi işletilmeyince, farklı düşünüp ayrılmak isteyenlere kapılar kapatıldı. Örgütü koruma refleksi, zamanla örgüt içinde 'günah keçisi'[1] aramaya kadar gitti. Örgüt içinde

1 Günah keçisi, suçsuz olduğu halde başkalarının suçunu yüklenen kişi ya da topluluğa verilen isimdir.

zorla günah keçisi yaratma çabası hemen hemen tüm örgütlerde görülen bir şeydi. Sol örgütlerin bu konudaki tutumlarının çok acımasız olduğunu anlatmaya çalışıyorum. Aşağıda anlatacağım yaşanmışlık, örgüt içindeki günah keçilerine iyi bir örnektir.

Bu olay Ortaçağ'da ya da 19.yüzyılda değil, 8 Şubat 1995 gününün akşamı Bartın hapishanesinde yaşanmıştır. Heval Hüseyin H. örgüte yardım ettiği için 3 yıl 9 ay hapis cezası almıştır. Aile sorunları vardır. Örgütün aşırı disiplinli yaşamı ona ağır gelmektedir. Ailesine yakın bir hapishaneye gitmek ister. Ama bunu örgüte söyleyemez. Örgüt o günlerde aile sorunlarından dolayı kimsenin sevk istemesine müsaade etmediğinden dolayı, kendince bir çözüm bulur. Bir akşamüstü koğuştan çıkıp idareye sığınır. "Beni İzmir'e yakın bir cezaevine gönderin!" der. İdare, "Gönderemeyiz ancak pişmanlık yasasından yararlanırsan sevk ederiz seni!" deyince, Hüseyin hiç düşünmeden koğuşuna geri dönmek istediğini söyler. O günkü nöbetçi başgardiyan, "Sen bilirsin," der ve Hüseyin tekrar koğuşuna geri döner. Örgüt bu durumu devrim meselesi yapar. Örgüt sorumlularına göre, Hüseyin idareye sığınarak ihanet etmiştir örgüte. Peki, ne yapılmalıdır? Örgüt saflarından kaçıp düşmana sığınmak birincil derece savaş suçu olduğundan Hüseyin'in de bu suçu işlediğine karar verirler. Onlara göre normalde cezası ölümdür ama örgüt sorumlusu bunu yeterli görmez. "Ölümden beter ede-

---

Günah keçisi kavramına çeşitli toplumlarda değişik zamanlarda rastlanır. Eski Ahit'deki Kefaret Günü ayinlerinde Yahudi kavminin günahları simgesel olarak bir erkek keçiye yüklenirdi. Bu keçi kurayla seçilir ve Azazel adlı kötü ruhu yatıştırmak için Yahudi kavmini günahlarından arındırmak üzere Kudüs dışında bir uçurumdan aşağıya atılırdı. Antik Yunan'da veba ve benzeri afetleri hafifletmek ya da önlemek amacıyla günah keçisi olarak insanlar kullanılırdı. Atinalılar, Thargelia Şenliği'nde bir kadın ve bir erkek seçerler, şölenden sonra bu çift kentte dolaştırılır, ince yeşil dallarla dövülür sonra da kent dışına sürülür, orada büyük olasılıkla taşlanırdı. Böylece kentin bir yıl boyunca kötü talihten korunacağına inanılırdı!

lim ki, başkaları için ders olsun!" der. Ve herkese ibret olacak planlarını uygulamaya koyarlar.

Örgüt sorumlusu, Hüseyin'in kolundan tutup, koğuşları gezdirir. 4 koğuşta toplam 180 kişi kalmaktadır. Koğuşlarda "U" düzenine geçilir, Hüseyin orta yere atılır, herkesin bir tekme atıp tükürmesi talimatı verilir. Bazıları hıncını alamaz daha fazla vuranlar olur. Bu toplu linç seansı dört koğuşta da uygulanır. Hüseyin linç edilmiş bir halde koğuş kapısının önüne bırakılır.

O gün orada bulunan eski mahpuslardan yazar M. Taşdemir'e 18 yıl sonra İstanbul'da buluşup yaşananları sordum.

"Hüseyin H.'ye yapılanların, örgütlü bir linç girişimi olduğu anlaşılıyor. O gün orada gördüklerini nasıl değerlendiriyorsun?"

"Bartın cezaevine sevk edildiğimin ilk gününün akşamı Hüseyin H. olayıyla karşılaştım. Sanırım bir benzeri daha yoktur. Bartın cezaevine adım attığımda zaten boğucu bir atmosferle karşılaşmıştım. Bu boğuculuğun sebebi ne yazık ki cezaevi idaresi değildi! Koğuşa adım attığımda ilk duygum 'yağmurdan kaçarken doluya tutulmak' biçiminde olmuştu. Geldiğim cezaevine geri dönme şansım da yok ki döneyim. Sekiz yıl boyunca kalacağım Bartın cezaevinde bir kuyunun dibinden hayata baktım. Hüseyin H. meselesi vahşi kabilelerin ilkel ayinlerini bile aratır bir vakaydı. Daha ilk günümde şöyle bir açıklamayla karşılaştım: Ortamımızdan kaçmaya çalışan unsuru koğuş koğuş gezdireceğiz. Her yoldaşın bir tekme vurma ve yüzüne tükürme hakkı vardır. Hüseyin H. benim verildiğim koğuşa getirildiğinde suratı bir kan külçesi gibiydi. Saçından, kaşlarından, çenesinden, bıyıklarından, gömlek yakasından balgamlar sarkıyordu. Koğuştaki altmış kişi çember olmuş, Hüseyin H.'nin önlerinden geçirilmesini bekliyordu."

"Peki, o kadar kişinin içinde bu linçe katılmayan, itiraz eden kimse çıkmadı mı?"

"Örgüt sorumlusu yanındaki adamlarıyla bu sahneyi elleri arkasında izliyordu. Bu sahnenin ancak romanı yazılabilir, filmi çekilebilir. Hüseyin, yaşayan bir ölü gibi yürümeye zorlandı altmış kişinin önünden. Bir elin parmak sayısı kadar insan ancak denileni yapmadı. Diğer koğuşlardan da sanırım birkaç kişi bu uygulamaya katılmamış. Kendi kararlarına katılmayanlara karşı örgütün tavrını uzunca anlatmama gerek yok sanırım. Nedenine gelince; 'Taksim meydanında sallandıracaksın birkaçını, bak o zaman nasıl yola geliyor herkes' demenin 'Kürtçesi' işte bu Hüseyin'e yapılanlar oluyor galiba... Kör bir akıl vicdansızlık üretir. Dar grupların mizacında 'adalet' bile vicdansızlıkla sağlanır. Hegemonya ilkel bir öfkeyle kurulur. Örgüt kutsandıkça, yaşayan ölüler çoğalır. Hüseyin meselesi bunun bir sonucudur."

Hüseyin'e yapılan bu toplu örgütsel linç, sadece sözün değil, vicdanların donduğu yerdir! Ona bu linci reva gören örgüt sorumlusunun, 12 Eylül 1980 darbesinde Diyarbakır hapishanesinde kaldığını, 20 yıl hapis kaldıktan sonra ise dışarı çıktığında örgütten ayrılıp, bir Avrupa ülkesinde restoran çalıştırdığını öğreniyorum.

Yoldaş Cemal'in Kör Bıçağı

"İyi niyeti onun sonu oldu..."

Ankara Ulucanlar hapishanesinde gerçekleştirilen infaza bakılırsa, örgüt kendini temize çekmek için, günah keçileri yaratmak istiyordu. Kardelen Hareketi kapsamında örgüt içinde öldürülenlerin birer günah keçisi olduklarına şüphe yok. Örgüt dışarıda bazı infazlar yaptıktan sonra bu kez kurbanını Ankara Ulucanlar Hapishanesi'nden seçmişti. İşte hapishanelerin günah keçilerinden biri de, Ramiz Şişman olmuştur. O da birçokları gibi, üniversiteyi yarıda bırakıp dağa çıkar, bir süre örgütün kırsal faaliyetlerinde bulunduktan sonra yakalanır. Polis sorgusunun ardından tutuklanarak Ankara Ulucanlar Merkez Kapalı'ya getirilir. İdamla yargılanır ama mahkeme iyi hal uygulayarak, cezasını müebbet hapse çevirir. Devrime inandığı için devletin vereceği hiçbir ceza onu mücadelesinden alıkoyamamıştır. Hapishanede aynı davadan üç kişidirler. Ramiz aynı zamanda örgüt temsilciliği görevini yürütmektedir. '96 yılı Ramiz için sorunlu geçmeye başlar. Dışarıda durumlar iyi değildir. Anlatılanlara ve yazılanlara bakılırsa merkez örgüt, dışarıda adını 'Kardelen Hareketi' koyduğu bir girişimle, örgüt içinde tasfiyeler gerçek-

leştirmektedir. O güne kadar dışarıda, dağda, içlerinde merkez komiteden kişilerin de olduğu birçok kişi, devletin ajanları oldukları gerekçesiyle infaz edilmişlerdir. (örgüt yayınları infaz edilenlerin 13 kişi olduğunu yazıyor. Bunlar içinde 15 yıl dağda olanlar da vardır.) Örgüt içi temizlik girişiminin bir ucu Ramiz'e de uzanır. Çünkü Ramiz, infaz edilenlerin ajan olduklarına inanmamaktadır. Bu düşüncesini merkez örgütle de paylaşır. Örgüt merkezi bu kez Ramiz'in de ajan olduğunu açıklar. Bunu hapishanedeki diğer iki kişiye bildirir, İki kişiden biri Cemal'dir. (Cemal Ç. 12 Eylül 1980 darbesinde işkenceleriyle bilinen Diyarbakır Hapishanesi'nde de kalmıştır.) Cemal öncelik olarak, kendini örgütün yeni temsilcisi ilan eder ve bunu diğer örgüt temsilcileriyle paylaşır. Görevinden ayrılan Ramiz'i zor günler beklemektedir. Yoldaşı Cemal, ondan halkına hesap vermesini ister. Örgütün Ramiz hakkında bazı suçlamaları vardır.

Cemal: "Bir rapor yazmanı istiyor merkez, örgütle geçen tüm zamanlarını anlatan bir rapor olmalıdır."

Ramiz, "Benim kimseye verecek hesabım yoktur" diyerek reddeder rapor yazmayı. Bu durum örgüt merkezine aktarılır. Gelen cevabın ne olduğu bilinmemektedir. Ama Cemal yoğun bir faaliyete başlar. Bu faaliyet, Ramiz Şişman'ı, diğer örgütler karşısında itibarsızlaştırmadır. Daha sonra ise infaz hazırlığına başlanır. Cemal ve yanındaki arkadaşının işi bir hayli zordur. Ulucanlar Hapishanesi'nin birleşimi ve mimari yapısı Cemal ve yoldaşını düşündürmektedir. Bir süre plan yaparlar, kendilerine yakın olan örgüt temsilcilerinden bazılarına açıklarlar durumu. Bu örgüt temsilcilerinden bazıları bu konuda yardımcı olabileceklerini söylüyorlar. Bu durumu 15 yıl sonra o gün orada mahpus olan PKK temsilcisi C. Yıldırım'a sordum.

"Sizin haberiniz oldu mu, Cemal'in bu planından?"

"O bize söylemedi. Biz başkalarından duyduk. Ben Ce-

mal'le konuştum, eğer böylesi bir girişiminiz olursa müdahale ederiz. Biz buradayken yapamazsınız."

"Sonra?"

"O günlerde sevkim çıktı, Bursa hapishanesine geldim. İnfaz gerçekleştiğinde ben yoktum."

PKK'li mahpusların sayısı çok olduğu için, Cemal koğuş içinde infaz yapmaktan vazgeçer. Bu kez başka bir plan yapar. Koğuşta değil ama görüş yerinde, bir ziyaret günü olabilir der. Sadece küçük bir sorun vardır. Gardiyanların bulunduğu idare kapısı onu düşündürür. Ya elimizden kaçıp idareye sığınırsa veya gardiyanlar müdahale ederse? Eğer buna bir çözüm bulabilirse, eylemin başarıyla gerçekleşeceğine inanmaktadır. Bunun için de kendisine yakın bulduğu bazı örgüt temsilcilerine gider.

"Biz bu işi yaparız ama sizin yardımınıza ihtiyacımız var."

Onlar da:

"Madem bir hain işbirlikçi cezasını bulacak, bizim de küçük bir katkımız olsun!" diyerek, örgütsel dayanışmalarını sunarlar.

Bütün planlar yapılır, ziyaret günü beklenir. Her şey beklendiği gibi olur. Ziyaret günü Ramiz görüşe çıkar, o gün ziyarete sevgilisi gelmiştir. Ramiz için herhangi bir görüş gündür. Hiçbir şeyden şüphelenmemektedir. Görüş kabinlerinde başka örgütlerden kimseler de görüş yapmaktadırlar. Ama bir ara görüş yeri sakinleşir. Görüşünü yarıda bırakanlar olur. Bir oldubittiye getirilip Ramiz görüş kabininde kıstırılır. Arkadan birkaç bıçak darbesiyle sarsılır. Kendini savunmaya başlar ama saldıranlar iki kişidir ve ara vermeden saldırı halindedirler. Ramiz direnir ikisine de. Aldığı darbelere rağmen kendini kapıya atmayı başarır. Kapıyı tutanlara seslenir:

"Yoldaşlar bir devrimciyi öldürüyorlar izin vermeyin bu alçaklığa!" der ama kapıyı tutanlar duymamaktadırlar bu

çığlığı. Saldırgan iki yoldaşı örgüt talimatını yerine getirebilmenin telaşı ve hıncıyla Ramiz'in üzerine çullanırlar. Birkaç bıçak darbesinin ardından Ramiz çaresiz kalıp yere serilir. Ve sonra sayısız bıçak darbeleri... En son olarak da kaşık sapından yapılmış kör bıçağı böğrüne saplı halde bırakırlar.

Ramiz kimlerin gözleri önünde öldürüldü? Yaklaşık 10 civarında sol örgütün. Başka kimin? Onun can güvenliğini korumakla görevli hapishane personelinin. Ramiz yerde kıvranırken, gardiyanların kapının öbür tarafından izlediği söylenir. Başka kim vardı görüş kabininin öbür tarafında? Ramiz'in sevgilisi...

20 yıl sonra, o gün orada bulunan eski mahpuslardan tanıdık birini bulup sordum:

"Ramiz öldürülürken sloganlar attığı söyleniyor, bu durum sizleri rahatsız etmedi mi?"

Hiç duraksamadı:

"Biz birey olarak bir şey yapamazdık. Örgütün iç meselesi olduğu söylendi. Bizi ilgilendiren bir mesele değil denildi."

"Peki, Ramiz tahmin edemiyor muydu olacakları?"

"Örgütün kendisi hakkında iyi şeyler düşünmediğini biliyordu. Koğuşta örgütün iki adamı vardı ve onlarla baş edebileceğini düşündüğü için rahattı. Bir de on tane yakın örgütün olduğu bir koğuşta böylesi bir yönelime ihtimal vermiyordu."

İnfaz sonrası koğuşa dönen Cemal örgüt talimatını yerine getirmiş olmanın haklı gururuyla böbürlenir:

"Kör bıçağım bir türlü girmiyordu, ama en sonunda yarıya kadar sokunca teslim oldu alçak!"

Ramiz'i örgüt içi hesaplaşmada infaz eden Cemal birkaç yıl yattıktan sonra, tahliye olur. Bu kez kırsalda mücadele etmek için Dersim dağlarına çıkar. Gazetelerin yazdığı haberlere bakılırsa 2005 yılının 19 Haziran günü askerî bir operasyonda bir grup arkadaşıyla birlikte öldürülür.

Örgüt içi infazları yazmaya karar verdiğimde, bazı şeylerin izini sürdüm. O dönem bu infazlara tanık olanları dinledim. 10 yıl hapis yattıktan sonra dışarı çıkmış, bir dönem Bursa'da birlikte kaldığım mahpus arkadaşım, C. Yıldırım'a 2013 yılının Ekim ayında Ankara'daki buluşmamızda soruyorum:

"Ramiz Şişman durumunu yakından biliyorsun, başka infazlar da yapıldı. Aradan 20 yıl geçti. Şöyle arkaya dönüp baktığında neler söylemek istersin?"

"İnsanın içi acıyor tabii. Beni tanıyorsun, ben o dönemde de eleştiriyordum örgütleri. Ailesinden benzer biçimde infaz edilmiş olanların olduğu bir insanım. Bizim kaldığımız dönemde yapılan infazlar birer katliamdı. İnfaz edilenlerin ajan olduklarına inanmadım hiçbir zaman. Örgütler bu infazlarla örgüt içi ayrışmaların önüne geçeceğini düşündüler ve yaptılar."

"Ramiz Şişman 5 Kasım 1996 günü Ankara Ulucanlar'da, Hasan Hüseyin Er ise 5 Aralık 1996 günü aynı gerekçeyle, aynı örgüt tarafından infaz ediliyorlar. '98 yılında Bursa hapishanesi'nde Mehmet Çakar'ı benzer nedenden dolayı infaz ediyorlar. İnsan böyle düşündüğü zaman infazların çok organize biçimde yapıldığı anlaşılıyor. Devlet bu infazların neresinde sence?"

"Devletin hapishanelerinde oldu bu infazlar. Bir düşünmek gerekiyor gerçekten de. Bildiğim kadarıyla bazı aileler hapishane idarelerine çıkıp söylüyor. Hatta Adalet Bakanlığı'na gidenler bile oluyor. Ama hiçbir şey yapmadılar. Ramiz Şişman idare kapısına dayandığında, gardiyanların kapıyı kapattıkları söyleniyor. İsteselerdi içeri girip müdahale edebilirlerdi. O dönemki devlet örgüt içi infazlara müdahale etmedi, dolaylı olarak örgütleri desteklediğini düşünüyorum."

"Ramiz Şişman'ı tanıyordun, hatta sevkin çıkmadan önce Ramiz'i uyarıyorsun dikkatli olması için, Ramiz sence neden tedbir almadı?"

"Uyardım kendisini, başka hapishaneye sevk iste dedim. O 'ben devrimciyim, bir devrimciye korkmak kaçmak yakışmaz' gibi şeyler söylemişti. Hem örgüte hem de kendine abartılı iyi niyetle yaklaşıyordu. Bu iyi niyeti onun sonu oldu."

Ramiz Şişman'ın yakınlarına ulaşmak için uğraştım ama ulaşamadım. Ailesinden tanıyan kimselere rastlayamadım. Arşivlerde aradığımda ise, gazetenin birinde kayıp kimlik ilanı kadar üçüncü sayfadaki ölüm haberine rastladım. '90'lı yıllarda hapishanelerde infaz edilenlerin o dönemin günlük gazetelerinde, kayıp kimlik ilanı kadar yer aldığını araştırmalarım sonucunda öğrendim.

Kurbanlık Koyun

Kutsalları olanların kurbanları çok olur!

'Kardelen Hareketi'nin bir diğer günah keçisi Mehmet Çakar'dı. Örgüt üyeliğinden 12 yıl 6 ay hapis cezası almıştı. Ajan, işbirlikçi olduğu gerekçesiyle öldürüldü. Tanıyan hiç kimse inanmadı bu yalana. Sevilen bir insandı. Bir yıl örgütlerle kaldı, daha sonra kendi isteğiyle bağımsızlara geçti. Üniversite mezunuydu, İzmir'de güzel sanatlar okumuş, yazan, çizen bir arkadaşımızdı. Çok güzel karikatürler çizerdi, dergi ve gazetelerde yayımlanırdı. "Sosyalistim" derdi. Bir eşi vardı, İzmir'den ziyaretine gelirdi, rastlarsak bir merhaba derdik kendisine. Çok sık yanına uğramazdım ama haftada bir mutlaka görürdüm. Eğer uğramazsam kendisi arardı. Sohbeti sevilirdi, sözünü esirgemezdi.

Gelenekçi sol örgütlerin birinde olmak istemezdi ama devlete muhalifti. Tüm direnişlere katılırdı, hep solda kalmak isterdi. Hayatı çok severdi, kendine sevdalı bir insandı. Çoğu zaman kıskanırdık onu. Rahatına düşkündü, "Bu işler fazla sıkmaya gelmez" derdi. Hep yakınında bir insan arardı, "Yalnızım" derdi. Bazen seslice, "İnsan yok mu, insan?" derdi. Bu, yaşadığı ortama eleştirisiydi, çünkü reel durumu ka-

bullenemiyordu. Başka bir hapishanede daha uygun bir ortam bulabilseydi oraya giderdi. Ama o da biliyordu tüm hapishanelerin benzer durumda olduğunu. Son görüşmemizde iyice daralmıştı, sol grupların baskısından rahatsız oluyordu. "Her şeyimize karışıyorlar, üç kişi bir araya gelemiyoruz, örgütler bırakmıyorlar" demişti. O gün en son görüşmemiz olmuştu. Tutuklandığı haberini duyduğumda çok öfkelendim, "Olamaz!" dedim. Çılgınlık olarak değerlendirdiğim o günleri günlüğüme yazmışım:

> "Artık kaygı maygı yok bundan sonra. Bu oportünistlik böyle devam edemez. Her şey orta yerde, apaçıkken bu kaygılarımız neyin kaygısıdır? Devrimci insanlar bir bir boğazlanırken sessiz kalmak neyin devrimciliğidir! Yazıp anlatmak yetmez, pratikte engel olmak gerekir. Eğer ciddi bir tavır konulmazsa bu arkadaş öldürülecek. Bana anlatılanlara bakılırsa Ankara hapishanesinde öldürülen Ramiz Şişman'ın durumuna benziyor bu durum. Yönelim, dışarıdan başlatılmış bir tasfiye hareketinin içerideki uzantıları olarak görülüyor. Ne anlamamız gerekiyor bu olaylardan, devrimciler devrimcileri öldürüyor. Devrimciler devrimcileri öldürür mü? Hem dışarıda öldürüyorlar, hem de cezaevlerinde. Hızla bir karşıtına dönme var, karşıtı olduğun şeye benzemek!"

Devrimlerin böylesi trajik yanları var işte. Fransız Devrimi sırasında Madam Jullien oğluna yazdığı bir mektupta, "Sevgili dostum, hep kurtlar koyunları yemiştir, bu kez koyunlar mı kurtları yiyecek?" demiştir. Oysa koyunlar etyemezdir, aslında yememesi lazım! İşte sorun da tam buradadır. Devrimler dönüşüm zamanlarıdır, onca zaman savunmasız olanlar aniden dişlerini göstermeye başlarlar. Bunu nerede yaparlar? 'Kurtarılmış' iktidar alanlarında. Hapishaneler kurtarılmış birer iktidar alanı olarak görülüyor, yoksa hapishane içindeki hapishane kurulamazdı.

Şimdi de Mehmet kurbanlık bir koyun gibi içerideki hapishanede, o geçmişte üyesi olduğu örgütün bloğunda bir ranzaya bağlandı. Örgüt temsilcileri diğer örgütlere bir açıklama yapmış, araştırılıp sorgulanacakmış. Mehmet örgütten ayrılalı beş yıl oluyor, bu neyin araştırması! Örgüt temsilcisiyle görüştüm, uyardım. Kendisine "Ankara'daki gibi olursa yazık olur, siz kaybedersiniz dedim. Eğer cezalandırma olursa kimse inanmaz, başta da ben gezdiğim her yerde teşhir ederim, bir devrimci vurdunuz derim" dedim. Diğer gruptan insanlarla da konuştum, "Devrimciler kurbanlık koyun gibi koğuşlara kapatılıp ranzalara bağlanmamalı" dedimse de kimse pratik bir adım atmadı. Ortak söylenen şey şu oldu: "Örgütün iç sorunları o örgütü ilgilendirir." Dışarıdan karışmanın doğru olmayacağı söylendi.

Bizim temsilci arkadaşla da konuştum. "Yukarı kısımda olup bitenler bizi ilgilendirmiyor" gibi bir yaklaşımla geçiştirdi. "Kürt mahpusların yukarı kısımdaki sol gruptan mahpuslarla ilişkileri yok denecek kadar azdı. Ama yukarı kısımda 10 civarında sol örgüt vardı ve eğer isterlerse bu sorunu çözebilirlerdi. Fakat öyle anlaşılıyor ki koyun kurban olacağı günü bekleyecek! Bunun bir vahşet olacağı bilinmesine rağmen artık sol gruplar alıştı bu tür olaylara. Peki, neden böylesi bir olay karşısında suskun kalınıyor? Çünkü benzer şeyleri birçoğu yapıyor. Yarın buna benzer bir tasfiyecilik, grupçuluk olayında benzer şeyleri kendileri yapacak. Bu yüzden tıpkı devletlerarası hukukta olduğu gibi, bir örgüt başka bir örgütün iç sorununa karışmıyor. Türk devleti birinin haklarını ihlal ettiğinde Avrupalı devletler tarafından eleştirilir. Buna karşılık Türk devleti de bir açıklama yapar, 'Bu bizim iç meselemizdir' der ve çıkar işin içinden. Şu an buradaki örgütlerin durumu da buna benziyor. Bağımsızlarda kalan diğer mahpuslarda bir panik var. Anlatılanlara bakılırsa Mehmet zorla götürülmüş. Hücresine gidil-

miş ve hemen hazırlanması söylenmiş. On kişilik bir grupla gidilmiş. Kapı, dış kapı, idare kapısı, her taraf tutulmuş. Birçok cezaevinde olduğu gibi bu cezaevinde de idare kapısına kadar iç kısmın güvenliği örgütlerin denetiminde. Ama idare şu an biliyor, o blokta bir kurban saklı. Görünen şu ki kısa bir zaman sonra Mehmet öldürülecek, örgüt de 'devrim mücadelesinde bir mevzi daha kazandık' açıklamasında bulunacak. Benim gibi biçareler de yazacaklar kara kaplı defterlerine: "Bir devrimci daha öldürüldü,' öldürenler yazılmasa da olur!"

Yaklaşık iki ay sonra cinayet işlendi. Ölüsünü koridora atmışlardı. Eski bir idare battaniyesine sarılıydı. Ailesine haber verildi. Gelip aldılar. Ölüm nedeni soruldu; idare, "Arkadaşları tarafından öldürüldü" dedi. Cezalandırma yapan örgüt resmî açıklamasını yaptı: "Ajan-işbirlikçi unsur partimiz tarafından cezalandırılmıştır." Mehmet'i tanıyan hiç kimse inanmadı bu yalana. Ama onu yaşatmak için bir şey de yapmadılar. Mehmet'in infaz edildiği gün, bağımsızlarda kalan iki mahpus sinir krizi geçirdi. Biri hastaneye kaldırıldı, geri dönmedi. Bir başka cezaevine sevk oldu. Ertesi gün bir başka bağımsız, "Can güvenliğim yok" kaygısıyla idareye sığındı. O da sevk oldu. Sonraki günlerde bağımsızlar toplu-ca sevk isteminde bulundular, sevkler kabul edilmedi. İdare artık normal sevkle kimseyi göndermiyordu, idareye sığınıp "Can güvenliğim yoktur" demen lazımdı.

Mehmet'in öldürüldüğü gün oturup yazmışım günlüğüme:

> "Bir devrimci daha azaldık. Hızla öldürülüyoruz, öldürüldükçe azalıyoruz. Bu kez örgüt öldürdü. Öldürenlere 'devrimci' diyemiyorum. Artık bazı şeyler birbirine karıştı. Kim devrimci kim karşı-devrimci, bu gibi kavramlar Türkiye'de yeniden tanımlanmalı. Ama şunu net olarak söyleyebilirim, bu cezalandırmayı yapanlar devrimci değillerdir. Gözleri-

mizin önünde, yakınımızda dipdiri bir devrimci öldürüldü. Bir cinayet işlendi. Hiçbir mantıklı gerekçeye dayanmadığı halde. Ve bizler hiçbir şey yapamadık. Seslice engel olmak istemedik. Hiç bu kadar çaresiz kalmamıştım. Gittim gördüm. Ölüsünü battaniyeye sarıp koridor kapısının önüne bırakmışlardı. Açıp bakamadım. Gardiyanların söylediklerine göre vücudu demir şişlerle delik deşik edilmiş. O ölü bir süre kaldı orada. Örgütlerden insanlar gelip geçti oradan. Bakan gözler görmek istemedi, eğer baksa yerde yatan ölüde kendisini görecekti. İçlerinde yaşadılar o duyguyu. Söylemeseler de içten kırıldılar, paramparça oldular. Mehmet'le ölen hepimizdik. Ölen geleceğimizdi, gelecekte kuracağımız projemizdi. Yaralanan, ölen, örgütlerin adaletiydi. Adaletin bu mu örgüt! Nasıl bir mahkemede yargıladınız? Sanığı kim savundu? Ölüm kararı nasıl çıktı?

On beş gün önceydi, Mehmet'in tutulduğu bloka gittim, görmek istedim. Durumunun iyi olduğunu, sürekli hücresinde kitap okuduğunu söylediler. Tabii ben biliyordum bir hücrede ranzaya bağlandığını. Günde iki defa havalandırmaya çıkarıldığını, havalandırmada gözetim altında tutulduğunu biliyordum. O gün oturduğumuz hücreye geldi, kapıdan bir merhaba dedikten sonra arkasına bakmadan gitti hücresine. Çünkü kendisine öyle tembihlenmişti. Çok zayıflamıştı, zor günler yaşadığı her halinden belliydi. Örgüt bireyleriyle biraz konuştum, sol örgütlerin adaletli olması gerektiğinden bahsettim, hatta Mao'nun Çin devriminde ordudaki cezalandırmaları kastederek, 'insan başı pırasa değil ki yeniden yeşersin' demiş olduğunu, her kesilen başın kendi başımız olacağını üzerine basarak söyledim. Konuşmamdan sıkıldıklarını anladım ve kalktım. O günden sonra bir daha konuşmadım o örgütün bireyleriyle.

Sabahtan beri başım çatlıyor, çok öfkeliyim. Yazınca rahatlarım belki diyordum ama iyice kötü oldum. Hiç bu ka-

dar çaresiz kalmamıştım. Ölümlerin sıradanlaştığı bir yerde hayat da yaşanmıyordur artık. Burada da yaşanmıyor, çünkü her şey bizim dışımızda yaşanıyor. Her şey acı veriyor ve bu acının uzun süreceğini biliyorum. Yazmak bile gelmiyor içimden. Sözün bittiği an bu an olsa gerek!"

Mehmet'in ölümünden üç yıl sonra ben tahliye oldum. Diğerlerinde olduğu gibi bu olayın da izini sürdüm. Mehmet'in eşiyle 2003 yılında İzmir'de buluştuk. Ona sordum:

"Mehmet örgüt tarafından tutuklandığında görüşebilmiş miydiniz?"

"Evet, o günlerde iki ya da üç defa geldim. Bana hiçbir şey belli etmedi. Görüş kabininde sürekli yanında birileri vardı. Kaş göz ediyorum, bir sorun mu var diyorum. Ama Mehmet her defasında, küçük bir sorun, yakında hallederiz, gibi şeyler söylüyordu."

Anlaşılan Mehmet'e bir şey yapılmayacağına dair sözler verilmişti. Kötü bir son beklemiyordu. Çünkü infaz öncesi onu görmek için tutulduğu bloğa gittiğimde, hücresinden çıkarak, mutfağa geçip çayını aldıktan sonra, tekrar hücresine gitmişti. Oysa onunla görüşmeye gitmiştim ama görüştürülmemişti benimle. İlk o gün şüphelendim kötü bir şey olacağından. Birkaç gün sonra da infaz gerçekleşmiş oldu. Örgüt içi infazlarda ölenler ölüyordu ama geride aile yakınları kalıyorlardı.

1990'ların sonuna doğru öyle bir dönem başladı ki hapishanelerde, bağımsız koğuşları az geldi, bağımsızların kalabileceği hapishaneler açıldı. Örgütlerin olmadığı, örgütsüz mahpuslardan oluşan birkaç hapishane çıktı ortaya. Bunlardan en trajik olanı Eskişehir Özel Tip hapishanesinin açılmasıdır. Eskişehir Özel Tip 1988'de ilk açıldığı zamanlar direnişle karşılaştı, tabutluk hücrelere kimse girmek istemedi. İçeriden ve dışarıdan bir direnişle 1990'da kapatıldı. Son-

ra ne oldu? 12 Eylül kuşağının direnerek kapattığı Eskişehir hapishanesini 1990 sonrası kuşak, örgüt içi yanlış uygulamalar sonucu açtırdı. Örgütlerin baskılarına maruz kalmış bağımsız mahpuslar, gönüllü olarak dilekçe yazıp Eskişehir'e sevk istediler. Mahpuslar artık hapishane değil, "hapishane içinde hapishane"nin olmadığı bir hapishane arar oldular, öyle ki her bağımsız bir süre de olsa kalmıştır bu hapishane içindeki hapishanede.

Mektuplar geliyor dışarıdan. Bir mektup aldım eski bir dosttan. Yakınmış bana: "Neler oluyor içeride, ölen kim, öldüren kim?" Ben anlıyorum ne demek istediğini. Bir mektubu yazıp da gönderemiyorum, çağırsam gelemez, anlatsam inanmaz. Desem ki içeride hapishanelerimiz var. İnanır mı? Kaygılardan, sansürden dolayı yazmak istediğimi yazamıyorum. Sadece "Başkaydı, başka oldu" demekle yetiniyorum.

Daha mektubu aldığım gündü, bağımsızların bloğunun basıldığı gün. Baskını yapanlar bu kez gardiyanlar değil, sol bir örgüte mensup militanlardı. Ne zamandan beri fırsat kolluyorlardı, bağımsızlarda olup biten her şeyden şüphe duyuyorlardı. Onlar "bağımsız"lardı, kendi adlarına bir şey yapmamalıydılar. Her ne yapılacaksa örgüt yapmalıydı, idareye gidip gelmemeli, üç kişi bir arada olmamalıydılar. Grupçuluk olurdu bu. Giyim kuşam örgütün istediği gibi olmalıydı, saçlar uzun olmamalı, keçisakalı bırakılmamalıydı.

İşte bu yüzden ilk önce Gündüz'e yöneldiler. Gündüz aykırı bir insandı, kendi olmaya çalışan, hapishanenin bir "öteki"siydi. Beş kişiydiler. Önce yere yatırdılar, sonra da bir makasla saçlarını kestiler. Gitar çaldığı için tırnak uzatmıştı, tırnağını kırmak istediler. Gitar çalan elini de kırmak istemişler, epey de çaba sarf etmişlerdi ama o elini koruyabilmiş. Çıkarlarken tehditler savurmuşlar devrim lehine. Duyar duymaz bağımsızlar bloğuna gittim. Hepsi bir yerde toplanmış, üzgün ve öfkeli bekliyorlardı. Gündüz ve birkaç ki-

şi eşyalarını topluyorlardı. Saçı kesilmişti, hırpalandığı her halinden belliydi. Artık bu hapishanede kalmayacaktı, gidecekti nereye olursa. Ama örgütler olmamalıydı. Çılgınlıktı yapılan her şey.

Bir süredir bağımsızlara baskı yapılıyordu. Saçı uzun olanlardan saçlarını kesmeleri istenmişti. Anarşist mahpus istenmiyordu bu hapishanede. Suçları: Örgüt yapılarına kötü örnek teşkil etmek!

O gün yirmi civarında bağımsız vardı. Yarısı eşyalarını topladı, idareye çıktı. Dilekçelerini yazdılar, "Can güvenliğim yoktur" diyen dilekçeler! O gece götürüldüler, nereye? Eskişehir Özel Tip Cezaevi'ne.

Her şey nasıl da bozuldu. Hızla devam eden bir çözülme var. Dışarıda başlayan bir çözülme bu. İçeride olan birçok şeyin dışarıdan bağımsız olmadığını biliyorum. Şu an yaşadığım, tanık olduğum şeyler dışarının aynasıdır. Eğer bu örgütsel yapılar bir gün iktidar olurlarsa benzer uygulamaları daha da geliştirerek egemen kılacaklardır. Tarihten biliyorum, muhalefetteyken kendinden olmayana, farklı olana yaşam hakkı tanımayanlar iktidar olduklarında zulüm yaparlar. Bu örgütsel yapılarda "öteki" kültürü yoktur. "Biz"den olmayan mahkûm edilmiştir. Ya merkeze benzeyecek ya da dışlanacaktır. Tek tek dışlanıyorlar zaten. Karşıtına benzemek budur işte. Bu yüzden de çok trajik olaylar yaşandı, yaşanıyor. Bazen görüyorum, dışlayanlar bir süre sonra dışlanıyor. Çok kötü konumlara düşenler oldu, önce vurdu, sonra aynı yöntemle kendisi vuruldu. Devamlı söylüyorum, her zaman söyleyeceğim: Şiddetin iki gözü de kördür, çünkü eninde sonunda vuranı da vurur!

Şimel'in Son Gecesi

"...Her şey çok güzel olacak."
– Şimel

Hapishane yıllarımda bana "Bu da mı oldu!" dedirten şey, 17 yaşında Şimel Aydın adında bir kız çocuğunun Bayrampaşa hapishanesinde infaz edilmesi olayıdır. Bunu ilk duyduğumuzda yıllardır can çekişen sol bitmiştir artık dediğimizi hatırlıyorum. Bayrampaşa'dan gelenlerin anlatımlarına bakılırsa, Şimel Aydın İstanbul'da DHKP-C örgütüne yönelik operasyonda yakalanır. Yaşı henüz 17, liseli bir kız çocuğu. Polis sorgusunda işkencelere dayanamaz konuşur, korkar, paniğe kapılır. İyi polis kılığına girmiş ablalardan birine bildiği, duyduğu, gördüğü birçok şeyi anlatır. Sorgu sonrası mahkemeye çıkarılan Şimel'le birlikte birkaç kişi mahkemece tutuklanırlar. Şimel hapishaneye geldiğinde herkese yapılan ona da yapılır. Polis sorgusu sürecini rapor etmesini isterler. O da sorgu sürecinde olup bitenleri yazıp örgüt sorumlularına verir. Birkaç gün koğuş yaşamına katılır, ters giden bir şey olmamıştır. Koğuş yaşamında herkes gibidir. Bir süre sonra (bu sürenin yaklaşık 20 gün olduğu tahmin ediliyor) Şimel birden koğuşta örgüt sorumluları tarafından gözaltına alınır. Ajan olduğu iddia edilir. Bunun için koğu-

şun uygun bir yerinde ranza hapsine alınır. Şimel, ilk başlarda bu ranza hapsinin ne anlama geldiğini bilemediği için normal karşılar. Şimel normal karşılar ama örgüt sorumlusu ablaları iddialarında çok ısrarcıdırlar. Şimel'i ürkütmemek için "Sen ajansın!" demezler ama suçlamalar bu yöndedir. İlk başlarda koğuş ranzasında sorgulanan Şimel, daha sonraki günlerde geceleri alt kata yemekhaneye indirilir. Koğuş uyurken, örgüt sorumluları, Şimel'i sorgulamaya başlarlar. Hakkında ileri geri birçok suçlama vardır. Şimel bu suçlamaların bazılarını kabul eder, bazılarını etmez. Ama örgütçü ablaları üsteler. Şimel "Vallahi öyle değil, abla yemin ederim doğru söylüyorum!" diyerek yalvarır yakarır ama nafile. Abla dediği örgüt sorumlusu, onu bunaltıncaya kadar sıkıştırır. Her gece saat 03'ten sonra sabaha kadar devam eden sorgu süreci Şimel'i canından bezdirir ve kendisine yapılan bu kötü uygulamayı protesto etmek için intihar girişiminde bulunur. Bir kesici cisimle iki kol bileğini keser. Yatağından akan kanlar fark edilince koğuştakiler müdahale edip kan kaybetmesini durdururlar. İntihar girişimi başarısız olunca Şimel için daha zor günler başlar. "Ölüp kurtulacağını sanıyorsan yanılıyorsun, önce örgüte hesap ver bakalım!" Şimel o küçücük yaşıyla ne yapacağını bilemez. Ranzasında ağlama nöbetlerine tutulur ama derdinden anlayacak hiç kimseler yoktur. Yazın Ağustos ortasında kestiği bilekleri belli olmasın diye uzun kollu gömlekle dolaşır. Görüş günü anne babası ziyarete gelirler. Bir fırsatını bulup söyleyemez çünkü aynı kabinde örgütten ablası da yanındadır. Şimel ağlamaya başlar. Örgüt sorumlusu hemen araya girip, "Sıkılıyor biraz, zamanla alışır. Örgüte daha açık olabilir..." türünden şeyler söyler. Şimel'in babası örgüte sempati duyan, hatta kızının devrimci olmasını istemiş biridir. Ama Şimel'in neyle suçlandığını, Şimel'in neler yaşadığını bilmemektedir. İyi niyetli temenniler dileyip ayrılırmış her görüş günü. Günler böy-

le geçerken bir gün Şimel'i koğuşta serbest bırakırlar. Örgüt sorumlusu koğuştakilere,

"Soruşturma henüz bitmedi, ama Şimel'in gözaltısını kaldırıyoruz. Normal yaşantıya dönebilir, ilişkiler mesafeli olacak" talimatını verir. Şimel gözaltından çıkar ama hâlâ korku ve endişeleri vardır. Koğuşta Şimel için üzülen ama o koşullarda yardımcı olamayan kimseler de vardır. Şimel onlardan birine yaklaşır, ona sarılmak ister. Yaklaştığı kişi,

"Bileklerin nasıl oldu, geçti mi?"

"Geçti sayılır, zaten ben korktuğum için oldu o şey, sonra beni kurtardılar."

"Moralini iyi tut, şu anki durumun ne, soruşturman bitti mi?"

"Bitti sayılır, zaten ben kendimden eminim. Aslında soruşturma daha çabuk biterdi ama ben başta çok heyecanlandım. Ailemi ve özgeçmişimi anlatırken bile çok heyecanlandım. Bu yüzden bu kadar sürdü. Artık bundan sonra benim için de yeni bir yaşam başlayacak, her şey çok güzel olacak."

"Başından geçen şeyleri anlıyorum, sonra yine sohbet ederiz."

"Zaten çok fazla bozmuyorum moralimi. Arkadaşlar sadece yapılması gerekenleri yaptılar. Onlar doğru olanı yaptılar ama ben gereksiz heyecanlandım. Onlar doğru olanı yaptılar."

Şimel'i serbest bıraktıkları bir hafta içinde hiçbir şey olmamış gibi koğuş yaşamına katarlar. Komün nöbeti yaptırıp, herkesin yaptığı toplu çalışmalara katılır. Ama bu normalleşme bir hafta sonra yerini yeniden sorgulanmak üzere, ranza hapsi günlerine geri döner. Bu defaki sorgulama daha şiddetli geçer. Önce eski nöbetçilerini değiştirirler, bu kez daha deneyimli örgütçüler üstlenir nöbetleri. Örgüt bununla birlikte Şimel'in ranzası etrafındaki 8 kişinin yerlerini değiştirir. Bu kez Şimel'in komşuları daha örgütçü ve bu ko-

nularda ağzı sıkı olanlardır. Şimel'in sorgu sürecinde görev alan bu kişiler örgüte bağlılıklarını göstermek için, örgütün onlardan istediği bütün görevlerini pürüzsüz biçimde yerine getirmek için adeta yarışırlar. Her şey hazırlandıktan sonra, Şimel için o korkunç günler başlar. O gün orada bulunan Ş. T. ile 19 yıl sonra İstanbul da görüştük, bana Şimel'e yapılan işkenceyi anlattı.

"Şimel'in ikinci defa koğuşta gözaltına alındığı günlerdi. Bir gün sabaha karşı bir çocuk çığlığıyla uyandım. Aslında tam uyanamadım, yarı uyku halinde, 'Bu çocuk da kim, niye gecenin bu vakti böyle bağırıyor' diyordum. Ses sanki uzaktan, koridordan geliyordu. Gardiyanlar çocuğunu yanında getirdi, gece vakti huysuzluk çıkardı, bağırıyor zannettim uyku sersemliğinde. Ama bu ses, gerçekten bir çocuk sesi idi. Üstelik yakarışları da çocuk yakarışlarıydı. Birden kendime geldim. Uyandığımda sesin bizim yemekhaneden geldiğini fark ettim. Etrafıma baktığımda koğuşun hemen hemen tümünün uyandığını ama hiçbirinin yataklarından kalkmadığını, herkesin öylesine gözleri açık yataklarından kalkmadığını gördüm. Hiç kimse bir şey yapmıyor, birbirlerine garip garip bakıp, sesleri dinliyorlardı. Ses Şimel'in sesiydi. O geceyi hayatım boyunca hiç unutmayacağım. Sadece Şimel'e işkence yapıldığı için değil, o yatakhanede yatan insanlardaki yüz ifadeleri, işkenceden daha korkunçtu. Otuza yakın örgütten kadın mahpus vardı ama hiçbiri 'Ne oluyoruz, işkence bize yakışır mı' diyememişti.

Şimel'in sesi sadece bir çığlık değildi. Önce acaba dövüyorlar mı diye düşündüm, çünkü ses duruyor, sonra yavaş yavaş başlıyor ve birden korkunç çığlığa dönüşüyordu. Sonra tekrar duruyor birden aynı şekilde devam ediyordu. Bir ağlama sesi de değildi. Kesik kesik 'Anne' diyor, hızlanıyor en sonunda yeniden 'Anneeeeee!' diyerek avazı çıktığı kadar bağırıyordu. Dövülüyor olsa hemen ardından ağlama sesi

olması lazım. Yoksa çıldırdı mı? Sese iyice kulak kabarttım. Sanki kendisine bir şey yaklaşıyor, o zaman yavaş yavaş bağırıyor, iyice yaklaşınca da avazı çıktığı kadar... En sonunda uzaklaşınca da sakinleşiyor, birden susuyordu."

"İdareden gardiyanlar duyuyordur bu çığlığı, ama bir tepkileri olmuyordur muhtemelen?"

"Olmadı, olamazdı da zaten. Tüm hapishane uyanmıştı. Karşı koğuşta kalan diğer sol örgütten kimseler, pencerelere çıkmış bakıyorlardı. Bunu fark eden Şimel'in sorgucuları, telaşla perdeleri kapadılar. On dakika sonra da, Şimel'i yukarı çıkarmaya başladılar ama Şimel yürüyemiyordu. Arada bir tekme sesi geliyordu. 'Yürü yürü bakalım, bir şeyin yok, o kadardan bir şey olmaz!' diyorlardı. Yukarı çıktıklarında Şimel tanınacak gibi değildi. İki kolundan tutmuş sürüklüyorlardı. Ayakları yere basmıyor, kendinden geçmiş gibi bir hali vardı. Yüzü gözü şişmiş, ağzından salyalar akıyordu. Bu kadar alenen yapılan işkencenin tekrarlanmayacağını düşünüyordum. İkinci gece bu kez başka bir sesle uyandım. Saat sabahın dördüydü. Şimel'i tuvalete götürmüşlerdi. Başındaki sorgucu sivil yaşamda hemşirelik yapmış biriydi. Şimel'e hem vuruyor hem de bağırıyordu. 'Bunun için mi beni çağırdın ha, bunun için mi!' Bu diyalogdan anladığım kadarıyla Şimel fenalaşmıştı. Şubedeki doktor polisler ona, o da orada öğrendiklerini örgüt adına Şimel'e yapıyordu.

İkinci gözaltı başladığından beri gece sabahlara kadar sorgu bahanesiyle hiç uyutmuyorlardı zaten. Saat gece on ikiden sabah altıya kadar yemekhanede tutuyorlardı onu. Başlarda bu zaman içinde hep onunla konuştuklarını sanıyordum. Oysa hiçbir zaman işkence saatine kadar konuşma olmuyormuş. Sadece uyutmama yöntemleri... Aşağıdan sorgucu kadının sesleri geliyordu.

'Şimel, Şimel, Şimeeel! Şimel uyuyor musun? Kalk, kalk, uyuma!'

Bir sessizlik oluyor arada, bu sefer daha sert bir ses tonuyla: 'Kalk kalk kalk diyorum sana...! Uyuyor musun? Hişşşt uyuyor musun? Şimeeel kalk uyuma...!'

Bir süre daha devam ettikten sonra yine beklenen çığlıklar başladı. Bir önceki günkü çığlıkların elektrikten dolayı olduğunu birtakım konuşmalardan şahit olan ve elektrik kablosunu gören arkadaşların anlatımlarından öğrenmiştim. Zaten epeydir erkekler koğuşunda güvercinlere ve lağım farelerine elektrik akımı verdiklerini duyuyorduk. O zaman bunun nedenini bilmiyor, zalimce bir oyun zannediyordum. Oysa orada tatbikat yapıyorlarmış. Ertesi geceler takipçisi oldum. Yeni sesler duydum. Önceki gece çok ses çıkardığı için bu kez Şimel'in ağzını bantlamışlardı. Çığlıklarından belliydi. Yine aynı ritimde ama oldukça boğuk, anlaşılmaz çığlıklar atıyordu. Yine tüm hapishane duyuyordu. Çığlıklar arasında belli bir düzenek içinde tıkırtılar geliyordu. Tık, tık.. tıkır, tıkır...tık, tık, tıık, tıkıır, tık tık. Bir manyeto mu dönüyordu. Bunu nasıl yapmışlardı, o kadarını bilemiyorum. O gün yine sabah erkenden Şimel'i yukarı taşıdılar. Taşıdılar diyorum çünkü bu sefer Şimel yarı yarıya baygındı. Eli yüzü, eşofmanları ıslaktı. Belki de bayılınca su dökmüşlerdi yüzüne."

"Peki, bunlar yapılırken, diğer örgütlerden kimse tepki göstermiyor muydu?"

"Onlara 'bu bizim iç işleyişimiz, sizi ilgilendirmez, Şimel işbirlikçi, o yüzden sorguluyoruz' diyorlardı."

"Peki, Şimel'in çığlıklarını duyduklarında, 'yaptığınız işkencedir' diyen birileri yok muydu?"

"Soranlar olmuş, 'Şimel in psikolojik sorunları var, sarası tutuyor, o yüzden bağırıyor' demişler."

"Koğuştakilerin, yani sizlerin tavrı nasıldı? Böylesi bir zulme nasıl dayanabildiniz?"

"Dayanılır gibi değildi, onu bir de bana sor ne çektiğimi,

orada kalmak zorunda olup da bir şey yapamamak, bir şeyler yapmaya niyetlendiğinde bir bahane ile (ki Şimel meselesi onlar için iyi bir bahane idi) öldürülme riski vardı. Diyeceksin ki ölüm de olsa insani bir duruma nasıl sessiz kaldın. Aslında kalmadım, o koşullarda benim durumumdaki birinin yapabileceği birçok şeyi yaptım."

Bunları söylerken, sesi kısılıp titredi.

"Ailesinin tavrı ne oldu, örgütün Şimel'i infaz edeceğine inanmıyorlardı sanırım?"

"İnanmıyorlardı, çünkü her görüş günü Şimel'e örgüte yardımcı olmasını tembihliyorlardı. Örgüt sorumluları da aileye Şimel'e bir şey yapmayız gibi şeyler söylemiş olabilir. Çünkü ailesi örgüte sempati duyan, varlıklı demokrat bir aile idi. Hatta Şimel'in devrimci olmasında babasının da desteği olduğu söylenmişti."

"Şimel henüz 17 yaşında bir çocuk, işkence edilirken, 'Anneee!' diye bağıran bir kız çocuğunun ajan olabileceğine nasıl inanıyorlardı örgüt sorumluları?"

"Birçoğunun psikolojisi sağlam değildi, poliste çözülen hemen hemen herkese ajan gözüyle bakıyorlardı. Bir de o dönem örgüt bölünmüştü. Kişisel sürtüşmeler, kin gütmeler, birbirinden hesap sormalar yaşanıyordu. Şimel için de benzer şeyler söylenebilir. Örgüt sorumlularından kafayı takanlar vardı. Bir süre darbeci dedikleri Yağancılarla uğraştılar, ardından koğuş içi muhaliflerle uğraştılar. Bu gibi durumlarda ajan işbirlikçi ilan etmek, cezalandırmak için daha kabul edilebilir suçlama olduğu için, örgütün işini kolaylaştırıyordu. Şimel'in ajan olduğuna, öldürenlerin de inandıklarını sanmıyorum."

Şimel'in koğuşta ikinci defa tutuklanıp işkence edilerek sorgulanması uzun sürmez. Çünkü artık duymayan kalmamıştır. İdare bildiği halde hiçbir şey yapmaz. Örgütler bildiği gördüğü duyduğu halde bir şey yapmaz, yapamazlar, çün-

kü benzer şeyleri birçoğu kendi koğuşunda farklı biçimlerde yapmaktadırlar. Şimel bütün işkencelere rağmen poliste çözüldüğünü kabul eder ama ajanlık suçlamasını kabul etmediği söylenir. Ama örgüt kendi mahkemesinde onu ölüm cezasına çaptırır. Artık sıra infazın gerçekleşmesine gelmiştir. İnfaz için uygun zaman beklenir.

Şimel gecelerden bir gece yarısı yatağında uyumaktadır. Belki de rüya görüyordur. Ama o gece uzun sürmüştür. Günlerdir onu sorgulayan, işkence yapan yoldaşları Ecaniler sessizce, Şimel'in ranzasına gelirler. Koğuşun diğer sakinleri (içlerinde birkaç çaresiz kalmışın dışında) o an alt katta yemekhaneden birazdan gelecek müjdeli haberi beklemektedirler. Şimel, tatlı uykusundan uyandırılmadan ve son isteği sorulmadan, 21 Ağustos 1994 gecesi toplu linçle, bir dönem kadın yoldaşı olanlar tarafından boğulmak suretiyle infazı gerçekleştirilir. O gece Şimel'in son gecesi oldu ve bir daha hiç uyanmadı...

Ertesi gecenin sabahı koğuşta devrim halayı çekildi. Halayın başında muhtemelen Şimel'in abla dediği yoldaşı vardı. Şimel'i infaz edenler halay çekerken, kapının öbür tarafında iki kadın gardiyanın ağladığını yıllar sonra öğrendim. Otopsi raporunda işkence izlerine rastlandı.

Şimel öldürüldüğünde 17 yaşında bir kız çocuğuydu. Anlaşılan yaşının büyümesini bile beklemediler. Şimel'in öldürüleceğini hem devlet hem de 11 sol örgüt biliyordu. Ne devlet ne de örgütler engel oldular. Her yıl yaşı büyütülerek idam edilen Erdal Eren'i ananlar, Şimel'i görmedi, duymadı, bilmedi. Oysa Şimel'in yaşı büyütülmemişti. O hep 17 yaşında öylece kaldı.

2001 yılında hapisten çıkınca, Şimel Aydın'ın da izini sürdüm. İHD çevresinden bazı aktivistler, Şimel Aydın öldürüldüğünde, o dönem İHD İstanbul Şübesi Başkanı Av. Ercan Kanar'ın bu infazı kınayıp, eleştiren bir açıklaması olduğu-

nu söylediler. 2012 yılında "Sol içi şiddet" konusunda benimle söyleşi yapan *Taraf* gazetesi muhabirine, Şimel Aydın'ın henüz 17 yaşında infaz edildiğini, bu konuda demokratik kamuoyunun duyarsız kaldığını söyledim. Söyleşi yayınlandığında epey tepki geldi. Eskiye nazaran tepkiler daha olumluydu. 2000'li yıllarda bu konuda yazıp konuştuğumda, ne dönekliğim ne de hainliğim kalıyordu. Ama 2012 yılında bazı şeylerin değiştiğini gördüm. Sol içi şiddet, örgüt içi infazlar artık konuşulabiliyordu. Şimel Aydın'ı yazarken, o dönem Bayrampaşa Hapishanesi'nde mahpus olan kişilerle görüşmek istedim. Aradan çok zaman geçmesine rağmen o günleri ve Şimel Aydın'ın infazını unutmayanlar vardı. Bunlardan biri yazar ve siyasetçi Recep Maraşlı'ydı. 2012 yılında, Şimel Aydın'ın öldürülmesiyle ilgili gazetedeki söyleşimde "Şimel Aydın öldürüldüğünde, kimseden tepki gelmedi" demiştim. Bu sözlerim üzerine Recep Maraşlı kısa bir cevap yazdı. "Ben ve arkadaşlarım ordaydık ve tepkimizi koymuştuk" dedi. Bu açıklaması üzerine, Şimel Aydın ve o dönemde Bayrampaşa'da olup bitenlere ilişkin görüşlerini yazmasını istedim. O da yazıp gönderdi. İşte Recep Maraşlı'nın Şimel Aydın ve o dönemde hapishanelerde olup bitenlere ilişkin yazdığı mektup:

> "Değerli Yılmaz,
> Öncelikle çok teşekkür ederim. Böyle önemli ve aynı zamanda hassas bir konuya ilişkin bir kitap çalışması yapmanıza sevindim. Dilerim etkili olur ve amacına ulaşır.
>
> Şimel Aydın hadisesini çok iyi hatırlıyorum. Çocuk yaştaki genç bir kızın böyle acı bir infaza kurban gitmesi hepimizi çok incitmişti.
>
> Hem İHD Başkanı hem de Avukatımız olan Ercan Kanar'la başka birçok tutuklu arkadaşla birlikte bu konuyu tartıştığımızı hatırlıyorum. Olayı kınadığımızı ve Dev-

Sol'a bu nedenle tavır aldığımızı da kendisine bildirmiştik. Kanar da o günlerde *Özgür Gündem* veya başka sol yayınlardan birinde olabilir, bu infazı kınayan bir yazı yazmış, devletin bile somut gördüğü suçlarda 'yaş küçüklüğünü' göz önüne alarak indirim yaptığından; sol içi infazda bunun bile dikkate alınmamış olmasından bahsettiğini hatırlıyorum. (Bu yazı belki kendisinden bulunabilir). DHKP-C ise kendi yayın organlarında Ercan Kanar'ın yazdıklarını açık bir tehditle yanıtlamış ve eğer 'devrimci güçler yargılarsa kendisinin yaş indiriminden de yararlanamayacağını' belirtmişlerdi.

Eğer Şimel Aydın olayına ezil olarak yer vereceksen, ve dosyada bunlar yoksa hem Ercan Kanar'ın yazısını, hem DHKP-C'nin cevabını, hem de İHD'nin açıklamalarını bulup eklemekte fayda var.

Değerli Yılmaz,
Ben 1994 Temmuzunda tutuklanmıştım, 1995 Ekim veya Kasım ayına kadar da Bayrampaşa'da tutuklu kaldım. Bu zaman içinde Şimel Aydın olayı dışında, birisi Dev-Sol, diğeri TİKKO olmak üzere iki infazın daha olduğunu hatırlıyorum. İsimleri sizin yazdıklarınız olabilir, eğer bu tarihler arasındaysa... Kendim iyi hatırlamıyorum, başka arkadaşlara da danışıp doğrulatmam lazım.

Burada yaralayıcı olan şeylerden biri de infaz edilen kişinin belli bir süre 'iç tutukluluk', 'ranza tutukluluğu' geçirmeleri, koğuştaki arkadaşlarından, ziyaretçilerden, avukatlarından tecrit edilmeleri. Havalandırma, televizyon, basın yayın araçlarından mahrum bırakılmaları. Bunu çok iyi bilmiyorum ama belki de dayak atılıp işkence de ediliyorlardı.

O tarihlerde (1995) kısa bir süre de olsa Bayrampaşa'da kalan Avukat Eren Keskin, kadınların kaldığı hücreler kısmında bir kıza tecrit ve sorgulama uygulandığını fark etti-

ğini anlatmıştı. Yine yaralayıcı olan başka bir ayrıntı da bir sabah kalktığınızda koridorda battaniyeye sarılmış halde infaz edilmiş arkadaşlarının cesedini bıraktıktan sonra, sloganlar atarak, cezaevi idaresine ve tüm koğuşlara bir zafer müjdesi gibi bu infazın ilan edilmesiyle karşılaşmaktı. Bu olay 'devrim halayları' çekilerek kutlandığı gibi, diğer koğuşlara da tatlılar gönderilerek kutlamaya ortak edilmek isteniyordu. Benim bulunduğum koğuşta bu 'infaz tatlılarını' kabul etmeyip geri çevirdiğimizi hatırlıyorum.

Bu yüzden Dev-Sol'a karşı hep çok mesafeli ve soğuktum. Beni asıl şaşırtan ise TİKKO içinde de böyle bir olayın yaşanmasıydı. TİKKO-Partizan davasından arkadaşlarla uzun yıllar cezaevlerinde kaldım, direnişlerine tanık oldum. İdeolojik olarak çok farklı düşünmekle birlikte bu arkadaşlarda her zaman daha insancıl, daha hoşgörülü ve demokratik bir özellik bulunuyordu. Dolayısıyla Bayrampaşa'daki arkadaşlarla da böyle sıcak ilişkilerimiz vardı.

TİKKO'nun bulunduğu koğuşla aynı havalandırmaya çıkıyorduk, fakat onlar karşı cephedeydiler. Gece havalandırma kapısı kapanıyordu fakat camlardan birbirlerimizin yatakhane ve kantin kısımlarını görebiliyorduk. Yatakhanelerdeki ranzalar battaniye ve çarşaflarla bezenmiş olduğu için çok net olmamakla beraber arada gidip gelenler fark edilebiliyordu. Kantin kısmı ise çok rahatlıkla görülürdü ve oradan birbirimizle seslenerek konuşabilirdik de...

1995 yılı yaz aylarında olmalı, bir gece bu arkadaşların kantin-yemekhane kısmındaki pencerelerin battaniye ile kapatılmış olduğunu fark ettik... Bu her zaman olan bir şey değildi. Birkaç arkadaş kendi aramızda bunun nedenini konuşurken, kendi aralarında toplantı yaptıklarını ve dışarıdan izlenmesini istemedikleri için kapattıkları yorumu yapıldı. Anmalar için oyun, gösteri vb. hazırlıyorlar yorumu yapanlar da oldu.

Aynı davadan (Rizgari) yargılanan bir arkadaş sadece bana 'bunlar da bir iş çeviriyor, yargılama yapıyorlar, göreceksin' yorumunda bulundu. Bu ürkütücü yorum o an bana abartılı geldi. TİKKO'cuların hadi yargılama yapsalar bile infaz yapabileceklerine hiç ihtimal vermedim.

Ne yazık ki sabah olduğunda bu arkadaşın öngörü ve sezgisi doğru çıktı. Koridora battaniyeye sarılı bir cesedi de TİKKO'cular bıraktı. Farklı olarak slogan atma ve tatlı dağıtma işi olmadı. TİKKO-Partizan çevresinde o yıl ve daha sonra 'Kardelen Operasyonu' adıyla birçok infaz olayı yaşandığını öğrendik ve bu gruba bakışım da artık eskisi gibi olamadı.

Ankara Ulucanlar'da yaşanan bir iç infazda kendisine aylarca özel bakım yapan yoldaşını, ziyaretçi kabininde kıstırarak, diğer arkadaşları da kaçamasın diye kapıyı tutarlarken, ziyaretçisinin gözleri önünde şişleyerek öldürme olayını dinlemiştim.

Bütün bunlar çok acı ama maalesef yaşanan gerçekler. Aynı insanların kuşa, çiçeğe, böceğe duyarlı olmaları; ağıtlar yakıp sevda türküleri dinlemeleri; ama adalet söz konusu olduğunda bir noktaya gelip bu kadar katı-acımasız olabilmeleri anlaşılır değil. Belki de 'dost-düşman' tespiti, 'düşmana karşı acımasız olmak'; 'iç düşmanın daha tehlikeli olması' gibi temel kodlardan hareketle, içerdeki ayrılıklar, sorunlar kolaylıkla çizginin bu yanına atılabiliyor ve gözlere perde inebiliyor.

Bu anlayışın iç muhalefeti yok etmek için 'kötü amaçla' kullanıldığı eleştirisinin sorunu çözmeye yetmediği düşüncesindeyim. Temeldeki bu 'dost-düşman' anlayışının ve bir çözüm aracı olarak "şiddet"in sorgulanması gerektiğine inanıyorum.

İnsan sol içi de olsa, mahkûmlar arasında gerginlikler olup cana kasteden saldırılar olmasını, birinin diğerine şid-

detli bir tartışmanın ardından saldırmasını veya bir nedenle kinlenip öç almak üzere saldırmasını anlayabiliyor. Sivil mahkûmlar arasındaki kadar olmasa da bu tip münferit hadiseler duymuştum. 14 yıllık cezaevi yaşantımda ise bulunduğum koğuşlarda böyle cana kasteden olaylara tanık olmadım.

'Aklı başında', siyasi ve felsefik olarak düşünebilen bir dolu insanın kendi arkadaşlarını aralarında işkenceli sorgulamalı bir 'yargılama'dan sonra ortak karar alarak hep birlikte infaz etmelerini; birilerinin bu arkadaşlarını boğmaya ya da diğerlerinin, ses çıkmasın gürültü duyulmasın diye gözcülük yapmalarını; sabahleyin de bunun halay çekip kutlamasını yapmalarını aklım almıyor. Bu hem ruhsal hem düşünsel bir bozukluk olmalı.

Değerli Yılmaz,

O döneme ilişkin şu anda aklıma gelenler ve düşüncelerim bunlar. Umarım çalışmanıza faydası olur. Tanıklık ve görüşlerimi olduğu gibi kullanabilirsiniz.

Bu vesileyle içten selam ve başarı dileklerimi yolluyorum.

Recep Maraşlı
10 Kasım 2013"

Recep Maraşlı ve arkadaşlarının tepki verdiklerine inanıyorum ama kendisinin de dile getirdiği gibi bir etkisinin olmadığı anlaşılıyor. Hapisten çıktıktan sonra İHD'li aktivistlerle zaman zaman tartışmalarım oldu. Bu konuda yeterince etkili olamadıklarını söyleyenler oldu. Hatırlıyorum Mehmet Çakar'ın durumunu İHD'ye iletmiştik, ama bir sonuç alınamamıştı. İnfaz sonrası ise herhangi bir açıklamaları olmamıştı. Arşivlere baktığımda Ercan Kanar'ın Şimel Aydın için yapmış olduğu kınama açıklamasının dışında bir açıklamaya rastlayamıyoruz. Sol örgütlerin infazları söz konusu olduğunda sessizleşen bir İHD'yle karşılaşıyo-

ruz. Bu sessizlik İHD ile sınırlı değildir. Başta dönemin basını ve medyası olmak üzere, insan hakları savunucusu kurum ve kişiler örgüt infazları söz konusu olduğunda sessiz kalmışlardır.

Ölümlerden Devrimler Yapmak

Ölümden sonra özgürlük değil, mezarlık gelir.

Hapishanelerde '96 yılı ölümlerin yoğun yaşandığı bir yıldır. Örgüt içi infazların dışında bir de 12 siyasi mahpusun yaşamını yitirdiği ölüm orucu yapıldı. Ölüm orucu sürecinde 3 kişinin yaşamını yitirdiği Bursa Hapishanesi'ndeydim. '96 ölüm orucu hapishane yıllarımın en sıkıntılı dönemlerinden biridir. Bir yandan yapılan örgüt içi infazlar, diğer yandan ölüm orucu eylemleri hapishaneleri iyice yaşanmaz kılmıştı. Hiç unutmuyorum, karşı blokta ilk ölüm olduğunda, bizim koğuşta sinir krizleri geçirenler olmuştu. Her gün gördüğümüz, birbirimize baktığımız bir insan ölüm orucu eyleminde, gün gün saniye saniye eriyerek yaşamını yitirmişti. Birçoğumuz ilk kez böylesi bir ölüm biçimine tanık oluyorduk. "Olmaz, mutlaka bir çözüm bulunur" diye düşündüğümüz günlerde yaşandı bu ölüm. Ardından başka hapishanelerden geldi ölüm haberleri, sonra Bursa'dan iki ölüm daha çıktı. Bu ölümlerden ikisinin ölüm orucunun son gününde gerçekleşmiş olması, tüm hapishaneyi derin üzüntüye boğmuştu. 69. gün son gündü, devletle örgütler ara bir çözümle anlaşmışlardı. Ama

bu anlaşma bir iki gün önce olmuş olsaydı bu ölümler yaşanmayacaktı.

Bir mahpus olarak 10 yıllık hapishane yaşamımda ölüm orucu eylemi deneyimim olmadı. Bir eylem biçimi olarak açlık grevi değil ama bunun ölüm orucu biçimini hiçbir zaman savunmadım. Bir insanın kendi kendisinin yaşamına (siyasi, insani amaçları hedeflese bile) son verebilecek eylem biçimleri beni düşündürmüştür her zaman. '96 ölüm oruçları eylemine süreli dönüşümlü açlık grevleri yaparak destek olmaya çalışan grupların içinde bir yerde oldum. Ölüm orucu eylemi hem o dönem, hem de sonraki yıllarda çok tartışıldı. O dönemki Adalet Bakanlığı'nın yaklaşımı çok kötüydü. Soruna çözüm bulunması yerine eylemcileri tahrik eden açıklamalar yapıyorlardı. Bizzat o dönemin Adalet Bakanı Şevket Kazan, "Koğuşlarında yemek yediklerini biliyoruz" diyebilmişti. Ne zamanki hapishanelerden ölüm haberleri gelmeye başladı, geri adım atmak zorunda kalan bir devletle karşılaştık. 12 kişinin ölümünü bekleyen bir devlet gördük. Bu anlamıyla dönemin hükümet yetkilileri bu sorumluluktan kaçamazlar. Birçok bakımdan '96 ölüm orucu başka olaylar gibi yüzleşilmesi, hesap verilmesi gereken, bir devlet ödevi olarak duruyor...

'96 ölüm orucu Türkiye hapishanelerinde 7 sol örgütün 20 Mayıs tarihinde başlattığı, 45. günden itibaren ise ölüm orucuna dönüştürdüğü bir eylemdi. Şimdi değil, daha ilk başladığı dönemde bile, hapishanelerde ölüm orucu yapılacak bir durumun olmadığını savunanlardandım. Hatta hapishanelerin, o gün itibariyle sol örgütler için hiçbir dönem bu kadar avantajlı olmadığını söylüyordum. O dönem 23 hapishanede siyasi mahpuslar kalıyordu. Neredeyse tümünde de örgütler koğuşlara hâkimlerdi. Bunu nereden biliyoruz, başka nedenlere gerek yok, koğuşlarda yapılan örgüt içi infazlar bunun en güçlü belgesidir. Bayrampaşa zaten ayrı

bir cumhuriyetti, o dönem kaldığım Bursa yine öyle idi. Çanakkale, Aydın, Bartın, Buca vb. hapishanelerde gardiyanlar sayım dışında koğuşlara zaten giremez, koğuş kapısına örgüt temsilcisinden izinsiz gelemezdi. Taleplere bir bakacak olursak, en radikal talep tabutluk denilen, Eskişehir Hapishanesi'nin kapatılmasıydı. Örgütler geçmiş uygulamalardan kaynaklı olarak bu hapishanenin açılmasına karşıydılar. Bir diğer şey, Bayrampaşa hapishanesine siyasi mahpusların verilmemesiydi ki, bence asıl sorun buydu. Örgütler İstanbul'da tutuklananların Bayrampaşa'ya (Sağmalcılar) getirilmesini istiyordu. Bu talebe karşı çıktığımda, koğuştan bazı arkadaşlar bana tepki göstermişti. Oysa ben Bayrampaşa'nın dağıtılmasından yanaydım. Sadece ben değil, Bayrampaşa'da benzer sorunlar yaşayanlar böyle düşünüyorduk.

Sonuca gelecek olursak, ne oldu? 69. günde orta yol bulundu. Eskişehir Hapishanesi'ni yeniden açmak isteyen genelgeden devlet vazgeçti. Bunun için 12 insan yaşamını yitirdi. Ama iki yıl sonrası ölüm orucu yapan örgütlerden bazılarının Bursa hapishanesinde bağımsız mahpuslara yapmış oldukları baskılardan ötürü, bağımsızlar örgütlerin kötü uygulamalarına bir tepki olarak, Eskişehir Özel Tip Hapishanesi'ne sevk istediler. Bu başvuruları dikkate alan Adalet Bakanlığı bu kez Eskişehir Hapishanesi'ni siyasi mahpuslara açmış oldu.

Bu ve buna benzer nedenlerden ötürü, '96 ölüm orucunun hapishanelerdeki kötü uygulamalara karşı yapıldığını düşünmedim hiçbir zaman. Bu eylemin asıl iki büyük amacı vardı. Bunlardan biri, iktidar oldukları Bayrampaşa hapishanesi gibi bazı hapishanelerde var olan durumu korumak, dışarıda ise sürekli polis operasyonlarıyla darbe yiyen, örgüt içi bölünmeler sonucunda ise küçülen ve dağılma noktasına gelmiş olanların, içeriden direnerek (gerekirse bunun için ölerek) dışarıdaki örgütü kurtarma girişimi olarak de-

ğerlendirmek bana daha gerçekçi gelmiştir. Bu konuda ölüm orucu yapan örgütlerden kişilerle zaman zaman tartışmamız oldu. "Biz burada direneceğiz, gerekirse öleceğiz. Ama halkımız bu mücadeleyi yükseltecek!" inancını taşıyorlardı. Ölümler üzerinden siyaset yapmayı geçmişten beri alışkanlık haline getirenler, '96 ölüm orucu eyleminde bunu fazlasıyla yapmış oldular. Ölüm orucu sonrası ise "Devrim şehitleri ölümsüzdür!" üzerinden yapılan siyasi propagandalar anlatmaya çalıştığım şeyleri fazlasıyla belgelemiş oluyordu.

'96 ölüm orucunda gözlemlediğim bir diğer önemli şey ise, sol örgütlerin direniş yarışına girmiş olmalarıydı. En çok direnenin en iyi devrimci olduğu yarışıydı bu yarış. Oysa tek başına direnişle devrim yapılsaydı, bütün dünyada devrimlerden geçilmezdi. Ölüm orucu eylemcilerinin nasıl bir direnişçi oldukları noktasında bir kaygım olmadı. İyi direnmediler gibi bir eleştiri yapmıyorum onlara, çok fazla direndikleri için bu konuda fazla zorlama yaptıkları için eleştiriyorum. İnsanın yaşamına son veren direnişlere güzelleme yapmak istemem ama kabul edelim ki, hapishaneler söz konusu olduğunda, müthiş direnenlerin olduğunu, direnerek ölenlerin olduğu inkâr edilemez. Ama "nasıl bir direniş?" konusunu her zaman tartıştım örgütlerden kişilerle. Benim için insan yaşamını gözetmeyen bir direniş, özgürlükle, mutlu sonla bitemez. Çünkü ölümden sonra özgürlük değil mezarlık gelir, dediğimde beni hümanistlikle, reformistlikle suçlayanlar, sonraki zamanlarda çok kötü durumlara düştüler. Hiç unutmuyorum, Bursa'da ölüm orucunun 68. gününde, elinde demli bir bardak çayla malta'da volta atan, M. Y. ile yıllar sonra İstanbul da buluştuk. Eski günleri konuştuk, ölüm orucunu konuştuk, elinde bir bardak demli çayla ölüm orucunun 68. gününde nasıl ayakta durduğunu hatırlatınca, "Orada o gün durduk durmasına ama dışarıda zamana karşı duramadık. Devrim derdinden geçim derdine

düşmüş insanlar olduk," dedi. M.Y. çok doğru bir şey söylemişti. Devlete direnmek ama zamana direnememek! Hapishaneden tanıdığım birçok direnişçiyle yıllar sonra dışarıda karşılaştım ve birçoğu hayatın içinde kayboldu. İnsanın bazen keşke hiç olmasaydı dediği şeyler o kadar çok ki. Ölenleri geri getiremiyorsunuz. '96 ölüm orucunda hiç unutamadığım Hicabi Küçük vardı. Daha çok gençti, 24 yaşındaydı. Onu Bursa'da ölüm orucu günlerinde tanıdım. Ölümünden birkaç gün önceydi. Ziyaret yerinde görüş kabinlerimiz yan yanaydı. Ablası ile görüşüyordu, çok zayıf düşmüştü, bir deri bir kemik derler ya hani. Arada bir kalkıp çöp kutusuna iç organlarından parçalar tükürüp tekrar geri geliyordu. Bir ara kan tükürdüğünü görünce yanına yaklaşıp, yardımcı olmak istemiştim. O tekrardan görüş kabinine ablasının karşısına geçti. Ablası Hicabi'nin ağzından akan kanı görünce, bir çığlık attı, hapishanenin her tarafında yankılandı. Hicabi ölüm orucunun 69. günü, yani bittiği gün yaşamını yitirdi. Hicabi'nin öldüğü gün, günlüğüme şunu yazmışım: "Devlet ve örgütler için ölümsüz olan şehit çocuklar, anne babalar için ölümlüdür!" Sonraki zamanlarda ne Hicabi'yi ne de ablasının çığlığını hiç unutabildim.

Ölüm oruçları söz konusu olduğunda, bana en çok sorulan sorulardan biri, "Örgütler militanlarını ölüm orucuna zorla mı sokuyorlar?" oldu. Ölüm orucu gibi bir eylem biçimini başka eylemlerle karıştıranlar bu konuda fena halde yanılıyorlar. Bir insana başka eylemler yaptırabilirsiniz ama ölüm orucu yaptıramazsınız. Ölüm orucu eylemi, tarif edilmesi, anlatılması çok zor bir şeydir. Ne anlatırsanız anlatın, bir insanın aç kalarak bedenini ölüme yatırması çok derin bir moral ve inanç gerektirir. Örgütler de bunu bildiği için her isteyen kişinin ölüm orucu eylemine girmesini istemez. Çünkü dönüşü olmayan bir eylemdir ölüm orucu. Amacına ulaşmadan geri dönülmesi, yarıda bırakılması eylemi sabote edece-

ğinden dolayı örgütler sıkı tutarlar, ciddiyetle yaklaşırlar soruna. Bu nedenle arada bir kara propagandalara inanmamak gerekir. Bunda ısrar edenlere şunu diyorum: "Üç gün açlık grevi yapın görelim." Üç gün açlık grevi yapmış olanların bu türden basit yaklaşımlar içine gireceğini düşünmüyorum.

Ölüm orucu gibi bir direnme biçiminin bendeki kodu inançtır! Bu nedenle bir insanın kendi hayatına son verecek kadar inançlı olmasını zalim buluyorum. Bu durum Cioran'ı haklı çıkaran bir şeydir aynı zamanda, Cioran, "...eğer bir insan inancı uğruna öldürüyorsa, onun için pekâlâ ölebilir de..." demektedir ki çok yerinde bir değerlendirmedir. Hapishane yıllarımda bu da test edildi, aynı idealler uğruna öldürenler, yeri geldiğinde ölmesini de bildiler. '96 ölüm oruçlarında bunlar fazlasıyla yaşandı. Davaya aşırı inancın, bağlılığın bir insanı nasıl kör ettiğini ölüm orucundan sonraki zamanlarda gördüm. '96 ölüm orucuna Bursa hapishanesinde örgütünü temsilen tek başına katılmış Sefa, aşırı inancından dolayı kör ve sağır olmuştu sanki. Bursa hapishanesinde örgütünün tek kişisiydi. Tek kişilik örgüt derdik kendisine. Ölüm orucundan önceydi, bir gün bizim koğuşa örgütünün ayda bir yayınlanan dergisini getirmişti. "Savaş hükümeti kuruyoruz, bu hükümette yerimizi alalım!" dedi. Dergiyi aldım baktım, kapakta aynen şöyle yazıyordu: "Devrimci savaş hükümeti için görev başına." Donup kalmıştım. Adı sanı bilinmeyen oldukça küçük bir örgüt böyle bir şeyi nasıl yazabilirdi? Hadi diyelim birileri yazdı, bir başka insan buna nasıl inanabilir! Aradan çok zaman geçmemişti, bir gün duyduk ki Sefa'nın örgütüne operasyon yapılmış, dışarıda kalan 20 kişi de İstanbul Bayrampaşa hapishanesine konulmuşlardı. Daha sonra ise, öğrendik ki örgütün tümü o kadarmış. Sefa özel inceleme gerektirecek bir kişilik olarak aklımda kaldı hep. Ne zaman '96 ölüm orucu aklıma gelse Sefa'yı düşünmeden edemiyorum.

Hapishane yaşantımda tanık olduğum iç acıtan şeylerden biri de, şiddetin insanları kör, sağır ve dilsiz yaptığıydı. Bu en çok aşırı inançlı olanlarda görülüyordu. İçlerinde aşırı inançlı olanlar, en zalim olanlarıydı. Bir ideal için gözünü kırpmadan öldürenler, yeri zamanı geldiğinde hiç tereddüt etmeden ölebildiler. Öldürürken, ölenin ardından tatlılar yiyerek, halay çekebilmişlerdir. Hatırlıyorum, Bayrampaşa hapishanesinde '92 yılında gerillanın karakol basıp onlarca askeri öldürdüğü eylemler sonrasında bu kutlamalar yapılabilmiştir. Yine hapishane koğuşlarında arkadaşlarını öldürüp ardından tatlı dağıtan, halay çekenler, aralarında devrime örgüte en inançlı olanlarıydı. Her türlü empati yapabilme yeteneğinden yoksun olanlar, ölmek, öldürmek söz konusu olduğunda, safları hemen sıklaştırabilmişlerdir. Birilerinin ölümüne sevinenler, öbür tarafta ağlayanların olduğunu düşünemeyecek kadar kör sağır olabilmişlerdir. İster cennet uğruna, ister devrim adına, ölümü isteyen çocuklar büyümezler. Bu durum yeri vakti geldiğinde savaşan herkes ve her taraf için geçerli olabilmiştir. Buna benzer birçok nedenlerden dolayı, içinde ölüm barındıran bir amacın zulüm olduğunu düşünürüm. İçinde ölüm olan hiçbir proje mutlu sonla bitemez. Bitmediğine bütün savaş ve devrimler tanıktır. Şiddet kullanılması ardından hangi devrim, özgürlük getirmiş ve insanların mutlu olduğu bir devrim olmuştur? Şiddet kullanarak güç olabilirsiniz, hatta devrim de yapabilirsiniz ama daha mutlu bir geleceğin yaratılması meselesi tartışma götürür... Şiddet üzerinden örgütlenenlerin birçoğu büyük özgürlük vaatleriyle yola çıkmıştır ama iktidar olduklarında eskisinden beter olduklarını ya da pek farklı olmadıklarını tarihten biliyoruz. Ama şiddetin başka şiddetlere yol açtığına çok kere tanıklık edilmiştir. Bırakalım devrimleri, henüz iktidar olamamışların kendi iktidar alanlarında uyguladıkları şiddete bakıldığında, bunun

gelecekte de mümkün olamayacağını daha şimdiden anlamış oluyoruz.

Unutmayalım ki, bütün devletler yaşayan yöneticilerini değil de ölmüş olanlarını sever ve kutsar, kendisini var edenler safında görür. Üstelik bu ölü kişiliğin üzerinden statükonun yürümesini sağlar. Devleti var edenlerin şehitler olduğuna dirileri inandırırlar. Diriler her şeylerini şehitlere borçludur algısı yaratılarak, yeri geldiğinde onlar gibi olabilmenin psikolojik arka planını hazırlarlar. Bu durum yani "Şehitlik mertebesi" devletlerde şiddetin yeniden üretilmesini kurumlaştıran bir şeydir.

Devletlerde olduğu gibi her türlü özel ideolojili sol örgütler de varlık gerekçelerini şehitlere, yani ölülere borçlu olduklarını söylerdi. Bunu "Biz şehitlerin partisiyiz" diyerek yaparlardı. Örgütün gerçek sahiplerinin her daim şehitler olduğu gerçeği yaşayan dirilere hatırlatılırdı. Hapishanelerde tanıdığım tüm sol örgütler böyle yapıyordu. Yaşayanlar bir gün hata yapabilir, hatta her an hain olabilir. Ama bu örgütlere göre, devrimin gerçek sahipleri şehitler, ne hata yapabilir ne de hain olabilirdi. Bu nedenle olsa gerek, yaşayanlardan hiç olumlu bahsedildiğini duymadım. Ölüler her şeyin sahibi gibi anlatılıp kutsanırken, diriler birer hain adayıdır. Ölülerini sevip, sağlarını döven bir devrim gerçekleşmese de olur!

Çıkış Kapısı

Hapishaneden çıkabilirsiniz ama
dışarıdan çıkıp gidebileceğiniz bir yer yoktur...

- 1 -

Dokuz yıl dört ay on beş günlük mahpusluğun ardından dışarı çıktım. 10 yıl önce, ilk tutuklanıp hapishane kapısına teslim edildiğimde, polisin bana söylediği, "10 yıl sonra görüşürüz" temennisi gerçek olmuştu. 25 Temmuz 2001 günü Gemlik hapishanesinin kapısından dışarı çıktığımda, bu sözlerin sahibi polisleri aradım, benim 10 yıl yatacağımı bilen polisin işi belli olmazdı. Kapıda etrafıma bakındım ama yoklardı.

Hapishaneden ilk çıktığımda, bu on yıl nasıl geçti diye soranlar çok olmuştu. Bu soruya kendimce bir cevap bulmuştum. "Bazen bir gün uzayıp bir yıl oldu, bazen de bir yıl kısaldı bir gün oldu" diyordum. Benim için biraz böyle geçti günler ve yıllar. Aslında bu sorudan rahatsız oluyordum. Çünkü bununla içeride devletin bana yapmış olduğu baskıları kastediyorlardı. Hapishane içinde kurulan hapishanelerden haberleri yoktu. Bazen anlatmaya çalışıyordum ama bundan hoşnut kalmayan bir toplum vardı dışarıda. Bir bu

yönüyle, bir de dışarıda yıllar sonra bir şeyi anlamış oldum, o da şuydu: Hapishanede 10 yıl kalmış birinin içeride yaşadıkları değil, dışarıda olamadığı için yaşayamadıkları daha çok düşündürmüştür beni. Mesela hapis olduğu için neleri yaşayamamaktan yoksun bırakılmıştır? Bunu benim gibi başka eski mahpuslara sormuş, onlardan da benzer cevaplar almıştım. Çünkü yaşanmamış bir geçmişin telafisi yoktur. Peki yaşanmış olanın var mı? Olmadığını, bu kitapta anlatmaya çalıştıklarımdan anlayabiliriz. Şimdi kim geri getirebilir, Berfin'i, Devrim'i, Şimel'i? Benim gibi 10 yıl cezası olanın dışarıya çıkması mümkündür ama koğuşlarında arkadaşları tarafından infaz edilen hiçbirini geri getiremeyiz. Tabii ki devlet operasyonlarında öldürülen onlarcasını da.

Hapishaneden çıktım ama çıkamadım. Bazı tanıdıklarım dışarı çıkınca çok erken izini kaybettirdi ama ben yapamadım. Kaçamadım bir yere. Hapishaneden çıkabilirsiniz ama dışarıdan çıkıp gidebileceğiniz bir yer yoktur. Çaldığım birçok kapı, eski bir mahpus olduğum için yüzüme kapatıldı. Kendimi bir yılkı atı[1] gibi hissediyordum. Böylesine ağır bir geçmişle ben nereye gidersem gideyim hafiflemeyeceğimi biliyordum. O yüzden ne uzaklara kaçtım ne de kendimi saklama gereği duydum. Yaşadığım kâbus gibi bir geçmişi inkâr etmek yerine, onunla yüzleşmek, eğer yapabilirsem barışmak bana daha mantıklı geldi. Buna kendimi ikna etmek kolay olmadı ama zaman içinde başardım. İlk zamanlarda beni çok yordu bu mahpus geçmişim, içeride hayalini kurduğum birçok şey dışarı çıkınca elimde kaldı. Büyük hayallerle başlamak istediğim birçok şey, eski mahpus oldu-

1 Köylüler yılkı atlarını bütün yaz işlerinde kullanırlar. Kış gelince saman yem masraf olmasın diye kar kış demeden doğaya bırakırlarmış. Bir kış boyu soğuklara kara fırtınaya, kurda kuşa yem olmadan kurtulanlar olursa baharla birlikte ovaya inerlermiş. Kıştan fırtınadan, kuştan kurttan kurtulan bu atları aynı köylüler tekrar eve alırlar ve bütün yaz işlerinde kullanırmış... ve bu yılkı atlarının kaderi böyle devam edermiş...

ğum gerekçe gösterilerek yarım bıraktırıldı. O yüzden her daim kurdun boynundaki çıngırakla yaşamaya başladım.

Ve hepsinden önemlisi de hapiste kendime verdiğim sözü tutmak oldu. Hapishanede yaşadığım tanık olduğum şeyler vardı. Yazdıklarım vardı onları yayınlamam gerekiyordu. Bunun araçlarını, imkânlarını yaratmak için yola koyuldum. Yazmazsam sanki hiçbir şey yapamayacağım kaygısı taşıyordum. Nasıl ki hapishanede Bayrampaşa'ya saplanıp kalmıştım, dışarıda da Bayrampaşa'da bana ve başkalarına yapılanları yazıp yayınlatmaya saplanıp kaldım. Gözüm başka şey görmez olmuştu. Geçmişim sırtımda kambur, içimde bir ağrıydı. Yazmak ve yayınlatmak bu kamburun, ağrının yegâne ilacı olacaktı. Sözümde durdum, içerde tuttuğum günlüklerden yola çıkarak, yaşadıklarımın ve tanıklığımın bir kısmını anlatan ilk kitabım 2003 yılında *Labirentin Sonu: İçimizdeki Hapishane* yayınlandı. Kitap yayınlandığında sol örgüt çevrelerinden tepki alacağımızı hem ben hem de yayınevi biliyorduk. Benim ne hainliğim ne de dönekliğim kaldı. Sol örgütler yayın organlarında hakkımda linç kampanyası yürüttü. Böyle olacağını bildiğim için pek şaşırmadım. Gittiğim, katıldığım her yerde yazdıklarımın arkasında durdum. Kitabı okuyanların birçoğu ilk zamanlar, kitapta yazdıklarıma inanmıyordu. Oysa soranlara bunun sadece küçük bir başlangıç olduğunu anlatmaya çalışıyordum. Kitap hakkında konuşarak, tartışarak değil, susarak, onu görmeyerek sansür yolunu seçtiler. Öyle ki bugün bile, Türkiye'de birçok yüzleşme konusu tartışılırken, halen daha '90'lı yıllarda sol örgütlerin yapmış olduğu iç infazlar konuşulamamaktadır. Sol içi şiddet denilince, ya Sovyetler'de Stalin dönemi, ya da Çin'de Mao'yu konuşmayı tercih etmektedirler.

Ne zaman Türkiye somutunda sol içi şiddet üzerine konuşup yazdıysam, birçok kişi ve sol çevreler her defasında, "Şimdi sırası değil, süreç çok hassas!" diyerek, yanlış bir

şey yaptığımı söylediler. Yazın yaşamım bu türden tepkilere karşı mücadele ederek geçti dersem abartmış olmam sanırım. Bunu sadece sol örgütlerden kişiler değil, kendine aydın yazar misyonu biçmişlerden, insan hakları aktivisti, sivil toplumcu olduğunu söyleyen kişilerden de çok kereler duydum. Bu bakımdan "insan hakları mücadelesi" denilen şey, bu ülkede başından beri sorunlu olmuştur. Ben bu kitaba çalışırken, eski bir mahpus arkadaşıma söz ettim. O da bana dönüp, "Şimdi sırası mı bu kadar sorun varken!" dedi. Aynı kişi 20 yıl önce de, ben hapishanede örgütleri eleştirdiğimde, "Şimdi sırası mı, devletin işine yarar," demişti. Biliyorum ki yüz yıl daha geçse, benzer kafada olanlar aynı savunmacı refleksle cevap vereceklerdir. Bu bakımdan bu ülkede eleştirinin sol saati hiçbir zaman gelmeyecek.

Hapishanede örgütün kötü uygulamalarına karşı çıktığımda, bana karşı örgüt ve örgütlerin yanında yer alanlar, dışarıda bu kez susarak, yazdıklarımı görmeyerek farklı biçimlerde örgütlerin yanlışlarına destek oldular.

- 2 -

Örgütlerin hapishanelerde yapmış oldukları infazları yazmam bu örgütleri çok rahatsız etti. Onlar işbirlikçi cezalandırdıklarını iddia ediyorlardı. Cinayet sonrası açıklamaları bu yöndeydi. Daha da trajik olanı, örgütlerin öldürdüğü kişilerin kayıtlarının tutulmamış olmasıydı. Soruşturduğum birçok insan hakları kuruluşunda böyle bir çalışma yoktu. Kayıt dışı infazlar diyorum buna. Araştırmalarım sonucu sadece hapishanelerde 30'un üzerinde kişinin ismine ulaştım. Benim öfkem biraz da bunadır. Devlet öldürdüğünde cinayet, katliam oluyor; örgüt öldürdüğünde devrimcilik oluyor. Sonraki yıllarda örgüt infazlarında öldürülenlerin bazılarının ajan olmadığı, yanlışlıkla öldürüldüğü, bu infazı yapan

örgütler tarafından açıklandı. Öldürülen kişilerin bir an ajan olduklarını düşünelim. Bu durum öldürülmelerini gerektirir mi? Soruyu böyle sorduğumuzda birçok şeyin açıklamasız kaldığını görüyoruz. Hapishane sonrası zamanlarımda, sol içi şiddet üzerine çok düşündüm. Koğuşlarında ajan olduğu gerekçesiyle öldürülenlerin birçoğunu yeniden araştırdım, birçok tanık dinledim. Örgüt içi infazlarda 'şu ajandı' diyen kimseye rastlamadım. Bu konuda araştırma yaparken, birçoğunun ailesine ulaşamadım. Ulaştığım bazıları görüşmek, konuşmak istemedi. Nerdeyse tümünde bir kabullenmişlik vardı. Çocuğu devlet tarafından öldürülen, kaybedilen aileler, İHD gibi kurumlarda, Galatasaray gibi meydanlarda devletten hesap sormaya çalışırken, yakını, çocuğu örgütler tarafından öldürülmüş olan aileler hiçbir yerde yoklardı. Bunu yıllar önce Bursa hapishanesinde öldürülen Mehmet Çakar'ın eşine sorduğumda, "Gidip hesap sorulacak bir yer yok!" demişti. Bunun üzerine İHD'ye gidip aktivistlerden biriyle konuştum. Devlet tarafından öldürülenlerin bir listesi olduğunu ama örgütler tarafından öldürülenlerin bir listesinin kendilerinde bulunmadığını söylemişti. Bir bu anlamıyla, yani bu sorundan dolayı gidebilecek bir kurum yok. Diğer anlamda ise failler ortada yok. Örgüt içi infazlar sorun edildiğinde örgütlerin tavrı bir tavırsızlık olarak, bir muhatapsızlık olarak çıkıyor karşınıza. En iyisi, "Evet öyle bir tatsız olay olmuştur ama o olayda yetkisi olanlar sonradan davaya ihanet ettiler!" diyerek, suçu kişiselleştirerek başkalarının üzerine atabilmişlerdir. Peki, hapishanelerde örgüt içi infazlar konusunda, devlet nerededir? Bunun da izini sürdüm. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne başvurup, "1990-2000 yılları arasında, hapishanelerinizde, sol örgütler tarafından infaz edilen kişilerin listesini istiyorum" dedim. Cevap yok! Devletin arşivinde böyle bir isim listesi yok. Sorum burada da boşlukta kaldı. Örgüt-

lerde yok, insan hakları kurumlarında yok, devlette yok. "O tarihler arasında toplamda hapishanelerde örgüt içi infazlarda kaç kişi öldürüldü?" sorusunun cevabını hiç bilemeyeceğiz. Araştırmalarım sonucunda bazı rakamlara ulaştım ama gerçek rakamın bu olmadığını, çok daha fazla olduğunu belirtmem gerekiyor. Gazete arşivi taramasında ilginç bir tabloyla karşılaştım. '90'lı yıllarda hapishanelerde yapılan örgüt içi infaz haberlerine, üçüncü sayfalarda kayıp kimlik ilanları kadar yer verildiğini gördüm.

- 3 -

Poliste direnmiş biri olarak, hapishanelerde kalmış olmanın yüksek moralini her daim yaşadım. Bugün olsa yine direnirim ama bunu illa ki devrimci sosyalist olduğum için değil, insan olduğum için, kendime çevreme saygım olduğu için yapmaya çalışırım. Çünkü işkence çok alçakça bir şeydir. Doğrudan insanın insanlığını hedef alan bir şeydir. Aklıma geldikçe kahroluyorum. Poliste çözüldükleri için sadece devrime değil, hayata, kendine küsen arkadaşlarım oldu hapishanelerde. Osman Tim'e işkence bile yapılmamıştı. Ama yine de çözülmüştü. Çünkü insan psikolojik bir varlık. Korkuları olan, kuruntuları olan bir varlık. İnsan bir makine değildir, kurmalı saat de değildir. Örgütler bu konuda, "Azmin ve direncin yıkmayacağı duvar yoktur!" diyerek, oldukça iradeci, devrimci bir insan tipi yaratma telaşına girdiler. Sorgularda direnenlerin örnek gösterilmesi idol yapılması poliste çözülmüş olanları sıfırlayan bir şeydi. Buna benzer kaygılardan ötürü poliste direndiğimi hep gizli tutmaya çalıştım ki çözülen arkadaşlarım incinmesinler. Poliste çözülenlerin daha sonraki yaşamlarında demoralize olduklarını gözlemledim. Bir ömür kendini örgüte borçlu ve suçlu hissetmek az buz bir şey değildir. Çünkü poliste çözülme, örgüt lite-

ratüründe yenilgi pratiği olarak geçer ve bu durum örgütlü yaşamınızda kamburunuz olur. Bu kamburla yaşamak istemeyenlerin çoğu zaman içinde örgütlü yaşamdan koptu. Direnmeyenler koptu da direnenler kopmadı mı? Polis sorgularında ölümüne direnenlerin sonraki süreçlerde hayatın içinde kaybolduklarına tanık oldum. Direnişi kaba biçimde belirli bir zamana sığdıran sekter solcu bir anlayış, bu yaklaşımlarının bedelini çözülme olarak ödedi. Kaldı ki direnmiş olmanın bile örgüt içinde garantiye alınmış bir sigortasının olmadığını görüyoruz. Sorgul'un (Betül Cici) trajik yaşamı bu duruma iyi bir örnektir. Sorgul'un hikâyesi bize, bir örgütün yeri geldiğinde kitlesine beyazı siyah olarak kabullendirebileceğinin belgesi olması bakımından da önemli bir yaşanmışlıktır.

Örgüt içi infazlarda konuşulması gereken bir başka şey ise, bu infazları gerçekleştiren örgütlerin suç ve cezadan oluşan hukuksal süreçlerinin nasıl işletildiğidir. Koğuşlarda kurbanlarını sorgularken, birçoğuna "örgütün adaletine sığın", "devrimin adaletine sığın" dediklerini gördük. Peki, örgütün ya da devrimin bu adaleti nasıl işletilmektedir? Yukarıda anlatılanlara bakılırsa, örgütlerin kurbanlarına pek adaletli olmadıkları anlaşılıyor. Teorik olarak örgüte karşı, halka karşı işlenmiş suçların ne olduğunu yazmak, işin kolay tarafını oluşturuyor. Ama cezalandırma biçimlerinin suç tariflerine uymadığı, ilgili bölümlerde infaz edilenlerin deneyimlerinden anlaşılıyor. PKK örneğinde, suç ve ceza tarif edilirken, birincil derece bir suç olsa dahi, yani idama mahkûm edilmiş bile olsa, suçlunun pişmanlık durumu, iyi hal göstermesi gibi durumlarda hafifletilebileceği belirtiliyordu. Ama buna rağmen bu iyi halin hiçbirine uygulanmadığını görüyoruz. Osman da, Devrim de, Berfin de son sözleri sorulduğunda, partiye bağlı olduklarını söylemişlerdir. Söyledikleri halde infaz edilmiş olmaları, suç ve ceza hukukla-

rının uygulayıcılar tarafından dikkate alınmadığını göstermektedir. Berfin öldürülürken örgüt lehine slogan atıp zafer işareti yaptığı halde öldürülmüştür. Devrim ise partinin ölüm kararını kendisi yerine getirmek istediği halde, ölümü gerçekleşmiştir.

Hele Şimel'in infazı sadece örgüt adaletinin değil, insan vicdanının dibe vurduğu bir eylem olsa gerek. Henüz 17 yaşında bir kız çocuğunun örgüt mahkemesinde işkenceyle sorgulandıktan sonra infaz edilmesi... Öldürülmeden önce tanıdığı arkadaşlarına, "her şey çok güzel olacak!" dediği halde öldürüldüğünü anlıyoruz. Buradan öte ne anlatırsan eksik kalacak gibime geliyor...

12 Eylül darbesi günlerinde 17 yaşındayken yaşı büyütülen Erdal Eren için pek haklı olarak tepki veren, her ölüm yıldönümünde, görkemli anmalar yapanların, bir örgüt içi infaz olan Şimel Aydın için benzer bir duyarlılıkta davranmaması, henüz sol'un geçmişle yüzleşme, hesaplaşma denilen şeyden çok uzak olduğunu gösteriyor. Yüzleşme denilince sadece kendi mağdurluğunu hatırlayan bir sol vicdanla sol içi infazlar konusunda yüzleşme yapmanın hiç de kolay olmayacağı anlaşılıyor.

- 4 -

'90'lı yıllarda hapishanelerde örgüt sorumluları genellikle 12 Eylül 1980 döneminde yakalanmış, işkenceye maruz kalmış ve 10 yıldan fazladır da içeride olanlardı. PKK'de bu çok daha fazla böyle idi. Neredeyse siyasi mahpusların bulunduğu her hapishanede örgüt yönetimi bu kişilerden oluşuyordu. Bu yönüyle bazen örgüt içi tartışmalarında, "eski-yeni" tartışmalarına neden oluyordu. Eski dediğim 12 Eylül döneminden beri içeride olanlar kendilerini doğal olarak partinin sahibi, onun koruyucusu gibi algılıyorlardı. Uzun yıl-

lar partili olmanın getirmiş olduğu bir tecrübe bakımından bu durum bir sorun olarak görünmeyebilir. Ama örgüte yeni katılmış olanların gelişimini engelleyen bir şey olduğunu gözlemledim. Eski ama kendini geliştirmemiş bir köylü ile genç, yeni katılmış ama üniversiteli ve birçok yeteneği olan birinin çatışmasının nelere yol açacağını tahmin edebilirsiniz. Ama beni asıl düşündüren ve bazen anlamakta zorlandığım şey, meselenin başka bir boyutuydu. 12 Eylül 1980 darbesi günlerinde Diyarbakır'da caniliğe maruz kalanların, '90'lı yıllarda Bayrampaşa ve başka yerlerde arkadaşlarına işkence yapacak kadar ecani olacak bir hale gelmiş olmalarıydı. Diyarbakır hapishanesi üzerine konuşup yazanlar meselenin bu yanını görmek, duymak istemiyorlar. Psikolojide karşıtına benzemek, ya da benzeştirmek gibi bir şey varsa, bunun Diyarbakır Hapishanesi'nde fazlasıyla başarıldığını düşünüyorum.

Bu karşıtına benzeşen kişilik üzerine Bursa hapishanesinde bir dönem yoğunlaştım. Çünkü orada sayıları çoktu. Birçoğu kaldığı hapishanede örgüt sorumluluğu yapmış, daha sonra sorunlar yaşadıktan sonra Bursa'ya gelmişlerdi. Bazen konuşarak, bazen yazdıkları raporları okuyarak onları anlamaya, tanımaya çalıştım. O günkü bakış açımla sorunun tam olarak ne olduğunu bilemesem de, bazı şeyler kendini belli ediyordu. Abdullah Öcalan bunlara, "Zindan kişiliği" diyordu. Bu kişiliklerin ortak yanı, empatiden yoksun, son derece sübjektif olmalarıydı. Bu kişilik özelliği kendini parti merkezi yerine koyarak, kendisinin partiyi en iyi temsil ettiğine inanıyordu. Böylesi bir konumlandırma, o kişiyi savunmacı bir konuma sokuyordu. Bu kişiliğin psikolojik arka planında ise, geçmişte özellikle 12 Eylül Diyarbakır vahşetini kastederek, parti için, devrim için bedel ödemişlik inancı yatmaktaydı. "Biz bedel ödedik, siz rahat koşullarda devrimcilik yapıyorsunuz" diyebilen bir sitemli kişiliktir aynı za-

manda bu. Böylesi bir kişiliğin örgüt içinde kendisine yapılan eleştirileri kabullenmede zorlanacağı aşikârdır. Zaten birçoğu kişisel eleştiriyi, yani kendine yapılan eleştiriyi doğrudan partiye yapılmış sayarak, eleştiri yapanı parti karşıtı bir duruma koyabilmiştir. Bayrampaşa'da örgüt sorumlularına yapmış olduğum eleştirileri partiye yapılmış saymışlardı. Bunu başkaları başka yerlerde yaptılar.

Zindan kişiliği, PKK deneyiminde 12 Eylül döneminde Diyarbakır hapishanesi günlerinde oluştu dersek abartmış olmayız. İşkence koşullarında şartlanmış, kendini korumaya almış bir kişilik, '90'lı yıllarda koşullar oluştuğunda, kendini açığa vurdu. Bayrampaşa'da örgüt sorumlularının polis sorgusunda çözülenlerin ajan olabileceği kuşkusu, bir Diyarbakır dönemi refleksiydi. Bayrampaşa'daki örgüt sorumlusu, kendini eleştirenlerin bir partili olamayacağına, ama ajan olabileceğine inanıyordu. Ona göre devlet işini gücünü bırakmış, 10. Koğuş'ta onu takip ediyordu. Hapishane içinde koruma tutmuş olması bu korkunun sonucuydu. Eğitim toplantılarında, "Bizdeki disiplin devletinkinden daha sert olmalı, başka türlü nasıl alt edebiliriz" diyebiliyordu. Birçok bakımdan devleti model almaya çalışan bir kişiliktir zindan kişiliği. Yine bu kişiliklerin ortak yanlarından biri, paranoyak olmalarıydı. Çok sıradan bir şeyden olmadık büyük anlamlar çıkaran bir düşünme biçimleri vardı. Bir defasında, Bayrampaşa'da idare yemekleri kötü çıkarıyordu. Örgütler hapishane savcısıyla görüşerek, bu durumun düzeltilmesini istediler. Birkaç gün geçmedi, hapishane idaresi yemeklerle birlikte meyve de vermeye başladı. Bir gün baktık koğuşun mutfak kısmı portakal kasalarıyla dolu. Hepimizde bir şaşkınlık, çünkü daha önce hiç verilmemişti. Normalde sevinmemiz gerekir. Ama öyle olmadı, örgüt yönetimi koğuşları acilen toplantıya çağırdı. Gündem idarenin verdiği portakallardı. Örgüt sorumlularına göre, bu portakallar ma-

sum değildi. Planlı bir gelişmenin sonucuydu. Devlet dışarıda her gün operasyonlar yaparken, katliamlar yaparken, bu portakalları niye veriyordu acaba? Bir düşünmek gerekiyordu. Toplantı sonucunda portakalların işbirlikçi ilan edilerek kabul edilmemesine karar verildi. Şaşkınlık içinde öylece dinlediğimi hatırlıyorum. Daha sonra C Blok maltasında bu portakallar ezilmek suretiyle imha edildiler.

Zindan kişiliği asıl karşıtına, karşıt olduğu gücün araçlarını kullanmaya başladığında benzedi. Sol örgütlerin neredeyse tümü işkenceye karşı olduğunu yazıp söylemiştir. Ama pratik yaşamda, özellikle örgüt içi sorunlarda öyle olmadığını hapishane koğuşlarında infaz öncesi sorgu yöntemlerinden anlıyoruz. Suçlu gördüğü, devletin ajanı olarak suçladığı kişiyi işkence yöntemiyle konuşturmak, çok tanıdık bir şey olsa gerek. Örgüt soruşturmalarına maruz kalmış birçok eski mahpusla görüşmem oldu. Hemen hemen tümü de örgütün baskı yöntemlerinin polis sorgusundan daha kırıcı olduğunu söylediler. Bir dönem birlikte mücadele ettiğin yol arkadaşının baskısına maruz kaldığında, o andan itibaren her şey değişir.

Uzun yıllar mahpus kalmış olanlarda, hapishane yaşamının alışkanlık yaptığını gözlemledim. Zindan kişiliğinde bu alışkanlığın amacına ulaştığını söyleyebilirim. Bayrampaşa'da uzun yıllar kalanlarda çok belirgin bir halde görünüyordu bu zindanlaşma dediğim şey. Sanki dünyanın merkezi koğuşta kurdukları cehennemî yaşamdan ibarettir algısı vardı. Yeni tutuklananlarda bir süre sonra benzer algı yaratılıyordu. Bazılarının ise hapishaneyi sevdiğini, dışarıyı unuttuğunu gözlemledim. Bu genellikle örgüt sorumlularında rastladığım bir şeydi. Koğuş içinde 50 kişiyi yönetmekten haz alan bir kişilik özelliği diyelim. Kapalı, sınırlandırılmış bir mekânda, topluluk içinde en iyi olabilmenin, kariyer yapmış olmanın psikolojisi diyelim. Dünyaya hapishane duvarları-

nın arkasından bakan kişilerin, zaman içinde dünyalarının hapishaneleştiğini görmek, ona tanıklık etmenin kolay olmadığını söylemekle yetinip geçeyim meselenin bu yönünü.

- 5 -

Hapishanelerde yapılan örgüt içi infazları düşünür, konuşurken, zaman zaman bunun nedenleri üzerine de yoğunlaştım. Bunun için bu konularda yazılan kitapları inceledim diyeceğim ama çok sınırlı sayıda olduklarını belirtmem gerekiyor. Bu konuda söz ne zaman "sol içi" şiddetten açılmışsa, ilginç bir biçimde başka ülke devrimleri örnekleri veriliyordu. Türkiye özelinde bu konuda kaynak belge ve kitapların olmaması işimi zorlaştırmıştı. Bu nedenle "Sol şiddet", "Devrimci şiddet" gibi konuları daha çok başka ülkelerin devrimlerinde yaşanmış örnekler üzerinden araştırabildim. Bu konuları özgürce konuşup tartışabileceğim insan sayısının çok az olduğunu gördüm. "Sol içi şiddet"i konuştuklarımın birçoğu, örgütlerin yapmış olduğu infazları normal karşılıyordu. "Her devrim kendi evlatlarını yer!" sözünü hemen kulağıma tıkarcasına tekrar ediyorlardı. Buna karşılık "Kendi evlatlarını yemeyen devrimler yapsak ya!" dediğimde ise, ezberlerinin bozulduğunu görüyordum. Sol içi şiddeti kanıksamış bir sol gelenekle, bu konuları tartışmanın imkânsızlığını ise sadece değinerek geçmek isterim.

Sol içi şiddeti meşru görenler, bunu "devrimci şiddet" içinde bir yere koyarak savunuyorlardı. Hatta referanslarının Lenin olduğunu, Çin devriminde Mao olduğunu söyleyenler oluyordu. Örgüt içi şiddetin meşruluğunu Lenin'e götürenler, onun 1920'de 10. Kongre'deki, parti içi hizipleşmeyi yasaklayan görüşlerine dayandırıyordu. Lenin o kongrede, parti içi hizipleşmeyi yasaklarken, çıkış gerekçelerinin şunlar olduğunu öğreniyoruz. Buna göre Lenin şu iki gerek-

çeyi ileri sürüyordu: Birincisi, Rusya geri bir ülkedir. İkincisi ise parti içi hizipleşme bölünmelere yol açar, bu da Batı emperyalizminin işine yarar. İşte bu gerekçelerden dolayı partide hizipleşmenin yasaklanması gerektiğini savunur ve karar altına alır. 1920'lerin Rusya'sının bu deneyiminin, '90'lı yıllarda PKK ve sol örgütlere referans olduğunu gözlemledim. Hatta eğitim toplantılarında dinlediğim bazı örgüt sorumlularının, "Eğer Lenin bunu Sovyet devriminin geleceğini korumak için yaptıysa, biz bu konuda işi daha sıkı tutmalıyız" dediklerini hatırlıyorum. Başka ülke devrimlerinin devrimci şiddet adı altında yaptıklarını savunanların, kendi deneyimlerinde o uygulamaların daha beterini yaptıklarını görüyoruz. Lenin'in parti içi hizipleşmeyi yasaklamasını örnek vermem şunun için de önemli: '90'larda uygulanan örgüt içi şiddetin hizipleşmeyle, bölünmeyle doğrudan ilişkisi vardır. Özellikle '92'de Dev-Sol'da, Bedri Yağan ayrışması, '96 da TKP/ML TİKKO içinde Kardelen Hareketi biçiminde çıkışlar, örgüt içi şiddetin doruğa çıktığı dönemlerdir. Benim yukarıda "Günah Keçileri" diye anlattığım, örgüt içindeki infazlar bu ayrışmalar sonucunda gerçekleştirilmiştir.

Yine '91 yılında PKK deneyiminde ortaya çıkan Mehmet Şener olayı örgüt içi hesaplaşma sonucunda ortaya çıkmıştır. Şener ve kendisiyle birlikte hareket edenlerin infaz edildiğini görüyoruz.

Her üç deneyimde de, başka deneyimlerde de örgüt içi bölünmelerin bir iç şiddet nedeni olduğunu görüyoruz. Bu bölünmeler sonrası merkez örgütün ortak tepkisinin şu biçimde olduğu anlaşılıyor: Örgüt içinde her türlü bölünme, ayrışma örgütü zayıflatıp, düşman güçlerin işine yarayacağından dolayı iyi niyetli bir girişim olarak değerlendirilemez. Bu durumun, yani bölünmenin örgüt içindeki sorunlardan kaynaklandığı düşünülmediği için her zaman bir düşman

parmağı aranmıştır. Bu gibi ayrışmalarda merkez örgütten ayrılanların, birinci aşamada ajan ilan edilmesi tesadüf değildir. Ajan ilan edilenler ikinci aşamada ortadan kaldırılmışlardır. Sol örgütlerin Türkiye deneyiminde ortaya çıkan gerçek ne yazık ki böyle olmuştur. Bir an Ramiz Şişman'ı hatırlayınız: '96 yılında devlet mahkemeleri tarafından, ömür boyu hapis cezasına çarptırılmış biri olmasına rağmen, sırf merkez örgüte muhalif olduğu için hapishanede ajan ilan edilerek öldürülebilmiştir. Benzer gerekçeyle Hasan Hüseyin Er İstanbul Bayrampaşa hapishanesinde aynı örgüt tarafından aynı gerekçeyle öldürüldü; yine aynı gerekçeyle Mehmet Çakar '98 yılında Bursa hapishanesinde öldürüldüğünde, 12 yıl 6 ay ceza almış ve bunun 5 yılını tamamlamak üzereydi.

- 6 -

Uzun yıllar işkence yapanların, örgüt içinde infaz yapanların devrimci olamayacağını düşünüyordum. Hatta sitem ettiğimi hatırlıyorum. "Bir devrimci bir devrimciyi öldürür mü?" dediğimi hatırlıyorum. Yaşadıklarım, araştırmalarım beni yalanladı. Hayır, yanılıyorsun dediler. Devrimci şiddeti bir mücadele biçimi olarak benimseyen her devrimci tam da öyle yapar! Başka ülke devrimlerinde de, bizde de bunun böyle olduğuna kendimi ikna etmem kolay olmadı. Bu ikna olmuşluk uzun yıllar kafamı kurcalayan, içimi yiyen yarım kalmış soru işaretlerimin cevabı olmuştu aynı zamanda. Böylesi bir sonuca ulaşmamda ne tek başına teorik araştırmalar, ne de sadece yaşanmışlıklar etkili oldu; ikisinin de ortak katkısıyla olduğunu belirtmem gerekir.

Devrimci şiddet denilen şey aslında, sol teori tarihinde, Engels'in "Tarihte Zorun Rolü" ya da "Zor teorisi" dediği şeyden geliyordu. Tarihsel teorik arka planının buralara da-

yandığı anlaşılıyor. Engels tarihteki zorun önemini "İktisadi gelişmenin hızlandırıcısı" olarak değerlendirirken, Marx ise bu zora devrimci bir ivme kazandırır ve şöyle der: "Zor, yeni bir topluma gebe her eski toplumun ebesi olduğundan, toplumsal hareketin onun yardımıyla kendini kabul ettirdiği ve donmuş, can çekişen siyasi biçimleri parçaladığı için" tarihte devrimci bir rol oynamıştır. Bu zor teorisi, Çin devriminde Mao Zedung için "İktidar namlunun ucunda büyür"ken, 1980'lerde aynı zor teorisinin Kürdistan'da PKK için çevrilmesi şöyle olur: PKK, "Kürdistan'da devrimci zor olmadan, gerici zorun ortadan kaldırılması mümkün değildir," belirlemesine inanarak başlamıştır mücadelesine. Bu gerekçesini de şöyle formüle etmiştir: Örgüt olarak zor yöntemini benimsememiz, Türk devletinin kendisini Kürdistan'da zor üzerinden inşa etmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Zordan zor çıkar! PKK'de her militanın başucu kitaplarından biri, Engels in *Tarihte Zorun Rolü* kitabından esinlenerek yazılan, *Kürdistan'da Zorun Rolü* kitabıdır. Kürdistan ulusal kurtuluş siyasetinin neden devrimci zoru kullanması gerektiği, adı geçen kitapta çok ayrıntılı olarak anlatılır. PKK hem parti iç örgütlenmesini, hem de parti içi ideolojik eğitim sistemini ve daha genel anlamda ise, Kürdistan'da toplumsal dönüşümü sağlayacağına inandığı bu devrimci zor üzerinden yürüdü. Hatırlıyorum, eğitim toplantılarında söz PKK gerçekliğinden konuşulmaya başlandığında, PKK'nin nasıl bir zor hareketi olduğu, onun varlığının ve Kürdistan'da gelişmesinin bu devrimci zoru çok iyi uygulayabilmesinden kaynaklandığı uzun uzun anlatılırdı. Hatta parti tarihi derslerinde PKK'nin başka örgütlerden farklı oluşu da bu zoru sadece dışa karşı değil, parti içi sınıf savaşımında da yetkince kullanabilmesi olarak vurgulanırdı. Aslında PKK deneyiminde devrimci şiddet teorisinin ne olup ne olmadığını, savaşan bir örgütte bunun nasıl uygulandığını detaylarıyla birlikte görmek mümkün.

Yani şiddetin her iki yüzünü de PKK gerçeğinde fazlasıyla görebiliriz. Belki de PKK'nin özgünlüklerinden biri de, daha iktidar olamamışken, kendisini siyasi bir güç haline getiren aynı şiddeti yeri geldiğinde, sınıf dışı öğelerin örgüt içinde tasfiye edilmesi biçiminde de kullanabilmesidir. 1789 Fransız Devrimi sonrasında o çokça söylenen "Her devrim kendi evlatlarını yer" sözünün, PKK deneyiminde ve birçok sol örgütte daha devrim olmadan, yeri geldiğinde örgüt içinde evlatlarını yiyerek ortaya çıktığını görüyoruz. Yani henüz iktidar olamamışların, muhalefetteyken bu kadar evladını parti içi sınıf savaşımı adı altında yemiş olması düşündürücüdür. Parti içi sınıf savaşı denilen şey özünde, merkez örgütün, örgüt içindeki hizip ve aykırı sesleri devrimci şiddet yöntemiyle ortadan kaldırmasından başka bir şey değildir. Bu anlamıyla da çok tanıdık bir yöntemdir. Dünya deneyimleri içinde buna Stalinist yöntem deniliyor.

- 7 -

Geçmişten bugüne şiddeti mücadele biçimi olarak benimseyen sol sosyalist örgüt ve partiler, kullandıkları bu şiddet yöntemini meşru kılmak için "devrimci şiddet" ya da "devrimci zor" gibi kavramlar kullanmışlardır. Mesela PKK, silahlı mücadeleyi ideolojik yayınlarında "siyasetin en yoğunlaşmış biçimi" olarak tanımlar. PKK gibi şiddeti mücadele yöntemi olarak benimsemiş birçok örgüt, buna benzer tanım ve tariflerle, devrimci şiddetin başka mücadele biçimleri gibi bir hak olduğunu savunmuşlardır. 20. yüzyılın başlarından beri, Soğuk Savaş döneminde birçok ülke deneyiminde başvurulan bu yöntemle, (bazen devrimci halk savaşı, bazen devrimci şiddet biçiminde karşımıza çıkan) birçok ülkede devrimle iktidar olan partiler oldu. Çin'de, Vietnam'da, Latin Amerika'da, daha birçok ülkede iktidar olan-

lar, bir süre sonra devrimci şiddeti, içe doğru, bu kez muhalifleri ortadan kaldırmaya yönelik uygulamıştır. Bazıları henüz muhalefetteyken bu şiddeti içe doğru kullanmıştır. PKK ve sol örgütlerin, kendi güçlerinin egemen olduğu mekânlarda (hapishanelerde) bunu nasıl yaptığını gördük. Henüz tam iktidar olamamış, devletleşememiş durumlarda bunları yapanlar, devletleştiklerinde çok daha katmerli biçimlerde yapacaklardır. Her örgüt, henüz iktidar olamamış bir devlettir dediğimde, abarttığımı söyleyenler olabilir. Ama ben bu küçük devletçik oyunlarının Bayrampaşa Hapishanesi'nde nasıl oynandığını gördüm. O baskıcı iktidarcıkların, büyük iktidarlardan hiç de geri kalır bir yanı yoktur. Bugün ellerinde ölmeye ve öldürmeye hazır bulunan 100 kişi yarın iktidar olduklarında 100 bin kişi olacaktır. Aradaki fark nedensel değil, sayısaldır. Sayısal olduğu için, bugün beş kişiyi öldüren neden, yeri zamanı geldiğinde beş bin, beş yüz bin kişiyi de aramızdan alabilir. Bu bakımdan bir kişi ile beş bin kişi bir iktidar için sadece rakamlardan ibarettir.

Şiddeti mücadele yöntemi olarak benimseyenler, ister adına devrimci şiddet deyin isterseniz başka şey, hedef iktidar için herkestir. Daha çok da devrimin ilk çocukları hedeftir. Her devrimin ilk önce kendi çocuklarını yemesi tesadüfî bir şey değildir. Bu acı gerçek, devrimci şiddet sonucunda gerçekleşecek bir devrimin trajik sonundan başka bir şey değildir. Bütün bu anlatımlar, başka yerleri bir kenara bırakırsak bile, ister adına şiddet diyelim, isterse devrimci şiddet, ama her durumda da şiddetin iki gözünün de kör olduğunu gösteriyor. Hapishane yıllarımda bunun nedenleri üzerine çok düşündüm. Yaşadıklarım ve tanıklığım beni böylesi bir sonuca götürdü. Şiddetin iki gözünün de körlüğü, eninde sonunda vuranı da vuruyor olmasından kaynaklanıyor. Bir dönem elde kılıç sallayan örgütçülerin, bir süre sonra aynı kılıçla, benzer gerekçelerden dolayı vurulduklarını gördüm.

Ve bu son, silahlı mücadeleyle devrim yapmak isteyenlerin kaçınılmaz kaderi gibidir. Bu son, bazen erken bazen geç gelir ama mutlaka gelir. Bayrampaşa örgüt sorumlularını ilk tanıdığım yıllarda elde kılıç astığım astık kestiğim kestik bir uygulamanın aktörleriydiler. 10 yıl sonra aynı kılıcın altında kaldılar. Buna benzer birçok örnek sayılabilir. Hapishane hayatım bu trajedilere tanıklık yaparak geçti.

- 8 -

Sol içi tartışma ve konuşmalarda ne zaman örgüt içi infazlar söz konusu olsa, hemen rakamlar öne sürerek "Devletin öldürdüklerinin yanında örgütlerinki hafif kalır" diyenler çok oldu. Her defasında çok yanıldıklarını anlatmaya çalışsam da azınlıkta kaldığımı biliyorum. İktidar ve şiddet olgusuna sayısal sonuçlarla bakanların, iktidar denilince devlet iktidarını, rakamlar denilince de devlet tarafından gerçekleştirilmiş faili meçhulleri anladıklarını fark ettim. Her iki durumda da yanıldıklarını söylemek isterim. Her örgütün henüz iktidar olamamış devlet olduğunu bilmeyenlerle bu konuları tartışmanın ne zor bir şey olduğunu yaşamayanlar bilemezler. Bugün örgütken beş kişiyi öldürenlerin, yarın iktidar olduklarında yeri ve zamanı geldiğinde binleri, yüz binleri ortadan kaldırabileceklerini tahmin edemeyenlerle savaş ve barış gibi konuları konuşmanın da hiç kolay olmadığını belirtmem gerekir. Kitapta '90-99 yılları arasında hapishanelerde sol örgütler tarafından gerçekleştirilmiş infazları anlatmaya çalıştım. Bu yıllarda benim ulaştığım rakamlar şöyle:

Devletin doğrudan operasyon yapmak suretiyle koğuşlara baskın düzenleyerek öldürdüğü siyasi mahpus sayısı İHD kaynaklarının belirttiğine göre 28 iken, üç sol örgütün bu yıllarda kendi içlerinde yapmış olduğu iç infazlar 36 kişi. Bu benim tespit ettiklerim. Sayının daha fazla olduğu-

nu tahmin etmek zor olmasa gerek. Çünkü devletin infazlarının kayıtları tutulduğu halde, örgüt içi infazların kayıtlarının tutulmadığını araştırmalarım sonucu öğrenmiş oldum. Bugün hangi insan hakları derneğine ve hak temelli savunuculuk yapan sivil toplum örgütüne giderseniz gidin, önünüze hemen hemen hepsi devlet tarafından kaybedilmiş, öldürülmüş bir kayıplar listesi çıkarabilirler. Ama hiçbirinde örgütler tarafından öldürülmüş olanların bir listesine rastlayamazsınız. Birçoğunun böylesi bir durumdan haberlerinin olmadığını araştırmalarım sonucu öğrenmiş oldum. Bu gerçek bize, savaşın sonuçlarıyla yüzleşmemizin hiç de kolay olamayacağını göstermektedir. Savaş ve şiddet gibi bir olguyu rakamlar üzerinden tarif etmenin çok doğru olduğuna inanan biri değilim. Ama bu sayısal verileri çok önemseyenlerin olduğu anlaşılıyor. Bunu bilerek hapishanede gerçekleştirilen infazların yanı sıra, '90-99 yılları arasında dışarıda gerçekleştirilmiş örgüt infazlarını da araştırdım. Bu konuda da tablonun hiç de iç açıcı olmadığını belirtmeliyim. Sınırlı olanaklar ve sınırlı belge ve kayıtlarla ulaşabildiğim sonuçlar düşündürücüdür. TİHV'in yıllık raporları ve günlük basından ulaşabildiğim sonuçlar şöyle: '90-99 yılları arasında PKK ve sol örgütler tarafından dışarıda örgüt içinden ve sivillerden, "Hain", "Ajan" ve "İşbirlikçi" oldukları gerekçesiyle toplamda 1.030 kişinin öldürüldüğünü arşiv kayıtlarından anlıyoruz. Dağlardaki örgüt içi infazlar bu sayının dışındadır. Örgütlerin dağda yapmış oldukları iç infazlar bu anlamıyla da kayıt dışı cinayetlerdir. Öyle anlaşılıyor ki savaş devam ettiği sürece bu infazların tam olarak ne kadar olduğunu öğrenemeyeceğiz. Abdullah Öcalan'ın 15 bin iç infazdan bahsettiği söyleniyor. Bu konulara kafa yormuş biri olarak bu rakamın bana abartılı geldiğini belirtmem gerekir. Dağın içi açılmadıkça, örgütler buna olanak tanımadıkça gerçek rakamları bilebilmek biraz imkânsız gibi görünüyor.

- 9 -

Her ne arıyorsanız yanı başınızda arayın,
yakınınızda yoksa hiçbir yerde yoktur.

Bayrampaşa hapishanesinde bana ve başkalarına yapılanları unutamadım. Yıllar geçse de unutamayacağım. Hapishane yıllarımda Bayrampaşa örgütüne yapmış olduğum eleştirileri dikkate alıp, herhangi bir yaptırımda bulunmayan Merkez örgüt, 15 Şubat 1999 günü Abdullah Öcalan Kenya'dan alınıp İmralı'ya getirildikten sonra Bayrampaşa örgütü hakkında yaptırımlara başladı. Bir yıl sonra ise PKK 7. Kongresi Bayrampaşa örgüt sorumlularını devletle işbirliği yaptıkları gerekçesiyle, partiden ihraç etti. Bu kararı duyduğumda, sevinmedim dersem yalan olur. Ama bu türden radikal bir kararın 10 yıl sonra alınmış olması beni düşündürmüştü. Merak edip izini sürdüm. Cevabımı Abdullah Öcalan vermişti. Avukat görüşmelerinin birinde, 7. Kongre'nin bu kararını ağır bulmuş, gözden geçirilmesini istemişti. Bayrampaşa örgüt sorumlusu için de, "O beni anlayan biriydi!" demişti. İşte Bayrampaşa gerçeğini, iç yüzünü o gün anlamış oldum. Yıllardır Bayrampaşa örgüt sorumlularını koruyan güç belli olmuştu. Daha önceleri niye anlayamamıştım bu durumu dediğim çok oldu. Sonra hafızam beni gerilere götürmüştü. Kırklareli hapishanesinden Bursa'ya geldiğim dönemde, Bayrampaşa'daki uygulamaları anlattığımda, Merkez örgütten bir sorumlunun, "Bizim de yapamadığımız şeyler var!" dediğini bir kez daha hatırlamış oldum. Sonraki zamanlarda ise öğrendiğim gerçek şuydu: Bayrampaşa örgüt sorumluları doğrudan Abdullah Öcalan'a bağlı çalışıyorlarmış. Ama ilginç olan şey, Abdullah Öcalan'ın tepkisine rağmen, Bayrampaşa örgüt sorumluları hakkındaki karar biraz yumuşatıldı ama kalkmadı.

Bayrampaşa örgüt sorumluları için trajik son, 10 yılın sonunda gelmiş oldu. Düşünebiliyor musunuz, örgüte yaranmak için yırtınan, didinen Bayrampaşa'daki sorumlu kişiler, yıllarca kendilerinin başkaları için söyledikleri, devletin işbirlikçileri suçlamasıyla uğruna yoldaşlarını bile öldürdükleri örgüt tarafından mahkûm edildiler. Devletin işbirlikçisi ilan edilen, örgüt sorumlularından biriyle 2003 yılında İstanbul Beyoğlu'nda, bir kafede karşılaştım. İçimden hiçbir şey söylemek gelmemişti. Artık onun da örgüt tarafından boynuna takılmış bir çıngırağı vardı. Sonraki zamanlarda Bayrampaşa örgüt sorumluları hakkında o kadar çok şey duydum ki, birçoğu uydurulmuş şehir efsanesiydi. Onlar hakkında söylenenleri bana sorduklarında, "yok ya, o kadar da değildi" dediğimi hatırlıyorum. Ben bu satırları yazarken, Bayrampaşa'nın iki sorumlusunun da Avrupa ülkelerine sığınıp, sivil hayatlarını oralarda sürdürdüklerini öğrendim.

Bayrampaşa'da başka şeyler de olmuştu. 17 yaşındaki Şimel Aydın'ı öldüren örgüt sorumlularını da merak ettim, onların da izlerine ulaştım. Sol örgüt temsilcisinin hapisten çıktıktan sonra iş hayatına başladığını, ticarette büyük paralar kazandığını dava arkadaşlarından öğrenmiş oldum. Koğuşta Şimel'e işkence yapan sorumlunun ise örgütü bıraktığını öğrenmiş oldum. Tabii ki Urfa hapishanesinde Berfin'in infazından sorumlu olan 113 kod isimli kadın sorumluyu da unutmadım: Berfin'in infazından sonraki dönemde Sivas hapishanesine çağrılır. Orada örgüt tarafından sorgulanır. 113 sorgusunda, "ben ne yaptımsa halkım için yaptım, bunu yaparken de, merkez örgütün onayı ile yaptım!" der. Birçoğu gibi o da günü bittiğinde dışarı çıkar. Ben bu satırları yazdığım günlerde, 113'ün, Kürdistan'ın bir şehrinde kafe işlettiğini öğrendim.

Kendime dair de bir şeyler söylemek isterim. Az çok tahmin ediyorsunuzdur içeriden çıkanın halini. Yoldaşları ta-

rafından kuyulara atılmışların yanından geliyorum. Tarifi henüz yapılmamış acılara tutuldum. Halimiz, bu koşullarda hayatta kalanın halidir. On yıl mahpus yatan bir insanın iyi olması beklenmemeli. Ele geçirilen, işkence görüp, hapis edilen hiçbir insan önceki insan değildir. Ama her şeye rağmen hâlâ ayaktayım, iktidar, güç olma peşinde koşup zalim olmaktansa, haklı muhalif kalmayı tercih ederim. Artık bütün güzelliklerin her türlü iktidarın uzağında bir yerde olduğunu biliyorum. Devletin zulmü değil ama yoldaşları tarafından vurulmuşların yoldaşı olmak beni çok üzdü. Savaş sonrası dönemler kırılma dönemleridir. Bir kırılma dönemi insanı olduğumuz unutulmamalı. Bir zamanlar devlete ve babalarına isyan edip dağa çıkanların, hapishane sonrası evlerine döndüklerinde babalarından beter olduklarına tanık olmak beni çok yıktı. Çıtası yüksek olanların düşüşü her zaman sancılı olurmuş.

Kafdağı'nın ardında beni bekleyen bir şeylerin olmadığını artık biliyorum. Uzaklarda bir yerlerde bir şeyler yoktu aslında. Her ne arıyorsanız yanı başınızda arayın, yakınınızda yoksa hiçbir yerde yoktur. Uzaklarda aramak, insanın kendi kuruntusudur. Ben yıllar sonra yakının farkına vardım. Ellerimle dokunduğum, ayaklarımla bastığım yakının... Uzak yerleri görmeyi de çok istiyorum, her gördüğüm yeni yer bana cazip geliyor. O eskiden bakıp da göremediğim yerler bile. Gözün aklı bakılan yerdeki anlamları vermeye yetmiyor. Bazen aklın gözüyle de bakmak lazım, aklın göze rehberlik edeceği zamanlar var. Bunu görmeseydi insan, hayatta olup biten birçok şey karanlıkta kalacaktı. Bu kadar şeyi gözler tek başına anlatabilir miydi? Kulak duyduğunu, göz gördüğünü, akıl bildiğini söyledi, içinizdeki hainleri seviniz!

Sonsöz

ÖMER LAÇİNER

Yıllar önce 1970'lerde, Türkiye toplumunun tarihinde ilk kez sola yönelmiş bir politikleşme havasını soluduğu dönemin ortasında bir grup öğrenci arkadaşla konuşurken, söz dönüp dolaşıp SSCB'deki 1930'ların ünlü Moskova –Vyshinsky– mahkemelerine geldi. Malum; Stalin yönetimi, bu mahkemelerde birkaç yıl sonra sürgünde öldürteceği Troçki dışında Ekim Devrimi'ne önderlik eden Bolşevik Parti merkez komitesi üyelerinin yaşayanları da dahil yüzlerce parti üyesini Alman/Nazi veya İngiliz ajanı olma suçu ile yargılayıp idam etmişti. Ajanlık, ihanet iddialarının ne türden kanıtlara dayandırıldığını anlatırken, bunların ne denli gerçek ve mantık dışı olduğunu haliyle kavrayan o genç arkadaşlar dehşetten büyümüş gözlerle dinliyorlardı. İçlerinden biri dayanamadı "İnanamıyorum" dedi "Sosyalist devrim ve böylesine bir kötülük, gerçek olamaz, imkânsız bu."

Ama ne yazık ki gerçek buydu. Nitekim aynı genç arkadaş, iki üç hafta sonra diğer birkaçı ile birlikte çökmüş omuzlar ve derin kederli bir yüzle, ellerinde bir kitapla geldiler. Kitap pek "devrimci" bir örgütün yayınevince basılmış

Moskova mahkemelerinin zabıtlarını içeren bir kitaptı. Benim özetle anlattıklarımı gölgede bırakan saçma sapan sözde deliller; bunların akıl ve mantık dışılığı karşısında kendilerini nasıl savunabileceklerini bilemeyen sanıkların çaresiz şaşkınlığı, mahkeme heyetinin ve özellikle de başsavcı –eski Menşevik– Vyshinsky'nin hakaret ve azarlamaları ile kitap eksiksiz bir korku filmi senaryosu havasındaydı. Suçlamaların temelsizliği, kanıtların uydurmalığı, itiraf etmeleri halinde affedilecekleri vaadine kanmış bazı sanıkların zavallıca yaptıkları suç anlatımlarının derme çatmalığı olanca açıklığı ile görülebiliyordu.

Fakat kitap bunları sergilemek için yayınlanmış değildi. Tam aksine önsözde Stalin ve yönetimi göklere çıkarılıyor; tasfiye ve idamlar "devrimci" bir hamle ve yöntem olarak ateşli biçimde onaylanıyor; böylece gösterilen örnek ve parlak "devrimci kararlılık" övülüyordu. Ayrıca, hatırladığım kadarıyla aynı önsözde, yıllar sonra SBKP'nin bu mahkemeler eliyle mahkûm ve idam edilenlerin tamamını "suçsuz" ilan eden, onurlarının iade edildiğini bildiren kararı bir "sapma" diye nitelenip şiddetle kınanıyordu.

Bu önsözün okunması bitince kimse konuşamadı bir süre. O derin sessizliğin ortasında ağır bir utanç yaşıyorlarmışçasına birbirlerine dahi bakamayan gençlerden biri nihayet sessizliği bozdu. Ve "O mahkemeleri kuranlar ve bu önsözü yazanlar da kendilerine 'devrimci' diyor biz de. Mümkün değil bu. Ortada korkunç bir yanlışlık daha doğrusu yanlış anlama var. Ya bizim devrime yüklediğimiz anlam yanlış; ya da tam tersine onlar kesinlikle devrimci değil, olamazlar da."

"Doğru söylüyorsun" dedi bir diğeri. "Hangimizin yanlış anladığını bilmiyorum henüz. Ama biliyorum ki şimdiye kadar onların anladığı baskın geldi, bizim gibilerin payına düşen de kurban olmak veya ağır bir hayal kırıklığı."

"Ama böyle olmamalı" dedi yüzünü seçemediğim biri is-

yankâr bir sesle. "Nasıl diye sormayın bilmiyorum. Romantiğim belki ve içimdeki bir ses böyle olmamalı dediği için buradayım ve burada olacağım."

* * *

On yıllar öncesinin bu anısının zihnimde canlanıvermesinin nedeni "romantik devrimci" deyiminin Aytekin Yılmaz'ın bu kitabındaki ithaf cümlesinde de geçiyor olması değil sadece. Her ikisinde de insanın kanını donduran insafsızlıkta sözde mahkemelerin ve katledilme hikâyelerinin oluşu bu çağrıştırmayı daha dolaysız kılmış olmalı sanırım. Ama bu anımsatma perdesini araladığınızda bu iki hikâyeyi birbirine bağlayan düğümle karşılaşıyoruz. Devrim ve devrimciliğin güç-iktidar/devlet olma ile veya bunun için mücadeleye odaklanma ile kaynaştırılması, iç içe geçirilmesi ile oluşan düğüm.

Ne anlatmak istediğimizi kavrayabilmek için önce devrim ve devrimci olma hali ile güç-iktidar-devlet olma halini, birbirine karıştırmadan ayrı ayrı, ikisini birbirinden farklı kılan özellikleri ile tanımlayıp tasarlayalım. Ardından da bunların birleştirildiği yani "devrimci hareket (güç), devrimci iktidar/devlet" biçiminde somutlaştığı örnekleri göz önüne getirelim. Bunu yaparken en esaslı amaçlarından birinin, hatta amacının "özeti"nin "devletin sönümlenmesi" olan bir devrimden bahsettiğimizi bilelim. Ve ekleyelim ki "devletin sönümlenmesi" sadece bir kurum/aygıt olarak devletin – tedricen ortadan kalkmasını öngörmez. Bu, aynı zamanda insanlar arası ilişkilerin her tür güç ve zordan arınması demektir ve devlet bunun sağlanması ölçüsünde sönümlenmiş olacaktır.

Şu kısa hatırlatmadan dahi hemen çıkarsanabilir ki; güç-iktidarın "doğası", temel nitelikleri ile –sosyalist/komünist– devrimin ayırt edici, asli özellikleri kökten farklıdır, zıttır.

Bu noktayı biraz daha açımlayalım: Sıfatı ne olursa olsun, güç-iktidar/devlet ve olgu olarak düşmanlık veya en azından rekabetin egemen olduğu koşulların ürünüdür. Dolayısıyla kurum olarak o koşulları içselleştirdiği gibi ayrıca onları yeniden türetir. Bu, kendi içinde de rekabet ve düşmanlığın var olması demektir. Hiyerarşi bu ihtimalle de ilişkili olmakla birlikte asıl olarak güç/iktidarın kendini gerçekleştirmesinin olmazsa olmaz koşuludur.

Güç, iktidarın niteliğine dair şu söylemler üzerinden –sosyalist– devrim, tam da bunların zıddı, aşılması demek olan özelliklerce tanımlanır. Çünkü sosyalist/komünist devrim insanların özellikle zihniyeti ve etkinliklerinin zenginleşmesiyle sağlanacak bir eşitlik-eşdeğerlilik hali ekseninde tasarlanır. Bu ayırt edici niteliğinin bir gereği olarak insanlar ve topluluklar arasında rekabet ve hele düşmanlık duygusunun tam tersine salt insana ait olan dayanışma, özgecilik ve sevgi/empati duygularının başatlaşacağı bir süreci öngörür.

Gayet açıklıkla görüleceği üzere güç olarak/olmak için örgütlenmekle devrim olarak örgütlenmek tamamen karşıt iki şey demektir. Ama yine de bunların bir bileşimini, yani "devrimci güç-iktidar" olmayı denediğimizde nasıl bir sonuç elde edebiliriz diye sorulabilir. "Devrim"ciler güç ile olan bu antagonizmanın bilincinde olarak onu bir araç olarak kullanmayı düşünüp deneyebilirler, denebilir.

İster doğrudan silahlı mücadele ile ister legalite içinde kalarak siyasal güç-iktidar olmaya odaklanmış "devrimci" hareketler bütün bir 19. ve 20. yüzyılda bunu denediler. Sonuç apaçıktır: Başlangıç durumunda her iki bileşenin –devrim ve güç/iktidar olmanın– özelliklerinin eşitçe denilebilecek bir karmasını yansıtan o hareketlerde zaman geçtikçe güç/iktidar olmanın mantığı ve gerekleri ağırlık ve belirleyicilik kazanmakta, "devrim"(cilik)e has özellikler, değer ve ilişki biçimleri silikleşmekte, sönükleşmekte, şekil ve birtakım ka-

lıp sözlerden ibaret hale gelmektedir. Devrimin ve güç-iktidar olmanın bileşimi, her ne kadar birincinin amaç olup diğerini araç olarak kullanabileceği varsayımı üzerine kurulmuş ise de; tüm iyi niyetlere rağmen, kaçınılmaz olarak tam tersi bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Güç-iktidar amaç haline gelirken, asli içeriğini yitirip donuk bir şekilselliğe indirgenmiş "devrim", o güç-iktidarın bir meşruiyet aracı olma işlevine koşulmuştur.

Devrimci güç-iktidar olma tasarımının az önce belirttiğimiz içsel çelişkisi, bu amaçla yola çıkıldıktan bir süre sonra kaçınılmaz olarak ortaya çıkar. Güç-iktidar olma mantığı ile devrimciliğin gerekleri atılacak her adımda, verilecek her kararda çatışmaya başlar. Geçici uzlaşmalar, ara çözümlerle bir müddet daha gidilebilse dahi; güç-iktidar mantığının giderek ağır basması önlenemez hale gelir. Buna direnmeye çalışanlar önceleri hoşgörülü bir küçümseme ve naiflik atfıyla yüklü "romantik" sıfatıyla karşılanırlar. Daha da ısrar ederlerse "realist"ler, yani hareketi güç-iktidar mantığı doğrultusunda yürütmek isteyenler tarafından genellikle liberal diye yaftalanıp "hareket"in dışına itilir veya atılırlar.

* * *

Bütün bir 19. ve 20. yüzyıl devrimci güç-iktidar mücadeleleri tarihi apaçık bir biçimde göstermiştir ki; bu hareketler güç-iktidar olmaya odaklandıkları ölçüde önce iç ilişkileri ve örgütlenme tarz ve kurallarıyla; daha sonra da bizatihi asli amacın içeriği bakımından "devrim"e, devrimciliğe özgü nitelik ve değerlerden uzaklaşmakta, hatta kopmaktadırlar. "Romantik" denilen ama aslında hareketin bu nitelik kaybına isyan eden devrimcilerin bu süreçler içinde tutunamamalarının nedeni de budur.

Onların dramı, doğru, haklı bir davayı yanlış bir zeminde savunmuş olmaktır. Yine tekrar etmek pahasına belirtelim

ki onların temel hatası, –sosyalist/komünist– devrimin asli nitelikleri ile güç-iktidar mücadelesinin doğası arasındaki uzlaşmaz çelişkiyi kavrayamamak veya sezseler dahi özgüven ve inançlarıyla bunun aşılabileceğini sanmaktır.

Bunca tarihsel tecrübeden sonra artık kesinlikle anlaşılmış olmalıdır ki; kendini gerçekleştirmek için güç-iktidar olmayı ön şart sayıp, bu yönde çalışmayı kendi düşünsel ve davranışsal perspektifinin içine, dahası eksenine yerleştiren bir devrimci hareket, devrimi öldürecek zehri kendi eliyle kendi bünyesine yedirmiş demektir.

Ancak, bu son derece ağır bedeller ödenerek edinilen ders, –sosyalist– devrim ve güç-iktidar ilişkisinin nasıl olabileceği sorusuna cevap vermiyor.

Bu cevabın başlangıç noktasını, insanlık tarihindeki büyük devrimlerin, yani yeni bir üretim tarzı ve onun ekseninde toplumsal hayatın hemen tüm ilişki biçimlerinin, kurum ve değerlerinin dönüştüğü süreçlerin "hızlandığı" dönemlerin ortak özelliğini saptadığımızda görebiliriz.

Hiçbir devrim, yeni toplum, iktidar aracılığı-eli ile "yukarıdan aşağı" kurulmamıştır. Sosyalist toplumun, devrimin bu kuralın istisnası olacağı iddiası başından sakattı ve tarihen de bu sakatlık kanıtlanmıştır. Dolayısıyla kural, ortak özellik en kısa ifadesiyle şudur: Yeni toplum, devrim kabaca iki aşamalı bir süreçle gerçekleşir. İlk aşamada o yeni toplumu insan ilişkilerinin niteliği, değerleri ve varoluş tarzının belli başlı yönleriyle "hayal eden, olmasına, olabilirliğine inanan" –sayısı giderek çoğalacak– insanların oluşturdukları bu inançlarını imkânları ölçüsünde bir yaşam/üretim tarzı olarak yansıttıkları "nüve"ler vardır. "Yeni toplum", bu nüvelerin çoğalıp birleşmesiyle, daha gelişkin nüvelerin oluşturulmasıyla "görünürlük kazanmaya" başlar. Özetle bu ilk aşamada kendini olabildiği kadar kendisi olarak var etmeye odaklanmıştır. Bu oluşum, belirli bir nicelik düzeyine vardı-

ğında güç-iktidar sorununu kaçınılmaz biçimde önüne koymak zorunda kalır, kalabilir. "Eski toplum" onu sahip olduğu devlet zoru ve gücü ile geriletmeye, yok etmeye kalkıştığında elbette meşru müdafaa hakkını kullanacaktır. Bu noktada bir hayli teşekkül etmiş olan "yeni toplum"un kullanmak zorunda kalacağı güç ve iktidar onun –içine– dokusuna nüfuz etmeyen, bir tür kabuk işlevi görecek olan, bir araçtan başka bir şey olamayacak olan bir "güç" ve "iktidar"dır. "Yeni toplum" bu aracı kendi içselleştirdiği –eşitlikçi– ilişkiler ve değerlerin mantığı ve kuralları doğrultusunda kullanacaktır.

Bu son derece özet biçimde tanımladığım perspektif, Aytekin Yılmaz'ın kitabının sondan bir önceki paragrafında ifade ettiği "Her ne arıyorsanız yanı başınızda arayın. Yakınınızda yoksa hiçbir yerde yoktur" fikrinin uzanımında, onun açılımı gibidir.

O, yaşadığı trajedilerden yüreği yanmış ama ümidini yitirmemiş olarak çıkabildi. Ne yazık ki bunu yapamamış, daha kötüyü yapmaya fırsat bulamamış, yok olmuş, yok edilmiş sayısız "kurban" var geçmişimizde. Okuduğunuz kitap, onların dökülmüş kanına, gözyaşına ve çektikleri çileye karşı hepimizin üzerine düşen borcu unutmamamızı istiyor bizden. Ama geçmişimize karşı bu sorumluluğumuzun yanı sıra geleceğe karşı yükümlülüklerimiz de var. Yanlış zeminlerde, uğruna büyük umutlarla mücadele edilmiş "devrim"lerin ilk kurbanı olmuş evlatların aynı kaderi hapishane içindeki hapishanelerde paylaşmış "romantik" devrimcilerin uğradığı derin hayal kırıklıklarından, çektiği acılardan damıttığımız "ders"leri, insanlığın en eski, en köklü arayışı ve umudunu, devrim'i sahiplenecek kuşaklara aktarmak. Böylece hâlâ kapanmamış yaralarımıza rağmen en azından onların aynı çileyi çekmeyeceği fikriyle teselli bulabiliriz.

1990-99 Arası Hapishanelerde Örgütler Tarafından İnfaz Edilenlerin Listesi

1- Ali Akgün, Çanakkale Cezaevi, 1990, Dev-Sol
2- İsimleri belirlenememiş iki kişi, Bayrampaşa Cezaevi, 1991, Dev-Sol
3- Adnan Temiz, Adana Cezaevi, 10 Haziran 1992, Dev-Sol
4- Osman Tim, Bayrampaşa Cezaevi, 1992, PKK
5- Mülkiye Doğan, Urfa Cezaevi, 12 Nisan 1993, PKK
6- Sinan Er, 6 Mayıs 1993, Diyarbakır Cezaevi, PKK (PKK'li itirafçılar koğuşunda itirafçılar tarafından öldürüldüğü iddia edilmektedir)
7- Ekrem Arslan, İzmir Buca Cezaevi, 1993, PKK
8- Süleyman Aydın, İzmir Buca Cezaevi, 1993, PKK
9- Mehmet Tuncay, İzmir Buca Cezaevi, 1993, PKK
10- İsmi belirlenememiş iki kişi, Diyarbakır E Tipi Cezaevi, 1994, PKK
11- Erdoğan Eliuygun, Bayrampaşa Cezaevi, 18 Temmuz 1993, Dev-Sol
12- Ali İhsan Kaymaz, Malatya E Tipi Cezaevi, 1994, PKK
13- Mehmet Kankaya, Malatya E Tipi Cezaevi, 1994, PKK
14- Ercan Yalçın, Erzurum E Tipi Cezaevi, 1994, PKK
15- İrfan Doğan, Erzurum E Tipi Cezaevi, 1994, PKK
16- Sait Fidangül, Erzurum E Tipi Cezaevi, 1994, PKK
17- Ahmet Celal Özkul, Ankara Ulucanlar Cezaevi, 1994, DHKP-C
18- Şimel Aydın, Bayrampaşa Cezaevi, 21 Ağustos 1994, DHKP-C
19- Hasan Hüseyin Kulaç, Bayrampaşa Cezaevi, 21 Ağustos 1994, DHKP-C
20- Latife Ereren, Bayrampaşa Cezaevi, 5 Mart 1995, DHKP-C
21- Hilal Fusün, Ankara Ulucanlar kapalı Cezaevi, 28 Haziran 1995, DHKP-C
22- Fatma Özyurt, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi, 22 Ekim 1996, DHKP-C
23- Ibrahim Sertel, Buca Cezaevi, 23 Ekim 1996, DHKP-C
24- Ulaş Şahintürk, Ankara Ulucanlar, 1996, DHKP-C
25- Şükrü Akın, Konya Cezaevi, 5 Şubat 1996, PKK

26- Emine Yavuz, Diyarbakır Cezaevi, 8 Ağustos 1996, PKK
27- Ramiz Şişman, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi, 4 Kasım 1996, TİKKO
28- Hasan Hüseyin Er, Bayrampaşa Cezaevi, 5 Aralık 1996, TİKKO
29- Mehmet Çakar, Bursa Özel Tip Cezaevi, 20 Eylül 1998, TİKKO
30- Adem Yeşildağ, Malatya Cezaevi, 27 Ağustos 1998, DHKP-C
31- Turan Ünal, Çankırı Cezaevi, 4 Temmuz 1999, DHKP-C
32- Oktay Yıldırım, Bayrampaşa Cezaevi, 19 Mayıs 1999, DHKP-C
33- Haydar Akbaba, Ümraniye Cezaevi, 19 Aralık 2000, MLKP
34- Muharrem Buldukoğlu, Ümraniye Cezaevi, 19 Aralık 2000, MLKP

İnfaz edilenlerin toplamı
16 kişi DHKP-C
15 kişi PKK
3 kişi TİKKO
2 kişi MLKP
Toplam 36 kişi

1990-99 Arası Dışarıda Yapılan Örgüt İçi ve Sivil İnfazlar
Toplam 1.030 infaz yapılmış
DHKP-C: 64
TİKKO: 62
PKK: 904

http://ob.nubati.net/tr/yasam/armed_groups.php

Parti disiplinini çiğnediği, ajan olduğu, örgüte ihanet ettiği gerekçesiyle pek çok insan kendi yoldaşları tarafından katledildi; birçoğunun suçsuz olduğu daha sonra anlaşıldı ve itibarları iade edildi. Hem dünya hem de Türkiye sol tarihinde bunun birçok örneği var.

Aytekin Yılmaz *Yoldaşını Öldürmek*'te dünyadaki örnekleri bilinen, Türkiye'deki örnekleri ise suskunluğa mahkûm edilmiş yoldaş infazlarını ele alıyor; 1991-2000 sürecinde hapishanelerde yaşanmış örnekleri, kişisel tanıklıklarla gözlerimizin önüne seriyor.

Okuduğunuz kitap, onların dökülmüş kanına, gözyaşına ve çektikleri çileye karşı hepimizin üzerine düşen borcu unutmamamızı istiyor bizden. Ama geçmişimize karşı bu sorumluluğumuzun yanı sıra geleceğe karşı yükümlülüklerimiz de var. Yanlış zeminlerde, uğruna büyük umutlarla mücadele edilmiş "devrim"lerin ilk kurbanı olmuş evlatların, aynı kaderi hapishane içindeki hapishanelerde paylaşmış "romantik" devrimcilerin uğradığı derin hayal kırıklıklarından, çektiği acılardan damıttığımız "ders"leri, insanlığın en eski, en köklü arayışı ve umudunu, "devrim"i sahiplenecek kuşaklara aktarmak. Böylece hâlâ kapanmamış yaralarımıza rağmen en azından onların aynı çileyi çekmeyeceği fikriyle teselli bulabiliriz.

ÖMER LAÇİNER

iletişim

ISBN-13: 978-975-05-1583-5